

Annamari Hänninen

**Orjuuttakin kurjempi kohtalo
Sarah Chapone ja käsitykset naisten oikeudellisesta asemasta 1700-luvun alun Englannin
oikeustieteellisessä ja julkisessa keskustelussa**

Yleisen historian pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Joulukuu 2007

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	3
2. Naiset, laki ja avioliitto 1700-luvun englantilaisessa yhteiskunnassa	9
2.1. Yhteiskunta ja lait.....	10
2.2. Avioliitto, naiset ja laki.....	16
3. <i>The Hardships of the English Laws</i> , avioliitto ja naisten oikeudellinen asema.....	19
4. ”Vaimojen asema on orjuuttakin kurjempi ”	28
5. Väkivalta ja julmuus ongelmana.....	39
4.1. Konkreettinen väkivalta.....	40
4.2. Julmuus ja vangitseminen.....	44
4.3. Naisten toimintamahdollisuudet.....	48
4.4. Raiskaukset	51
6. Avioliitto ja naisten omaisuus.....	53
6.1. Naimisissa olevien naisten omaisuus	55
6.2. Lesken toimeentulo ja sen turvaaminen	60
6.3. Arjen talous ja käsitykset naisten omaisuudesta avioliitossa.....	63
7. Aviomiesten suhteeton valta: naisten asema ja yhteiskuntajärjestys	67
7.1 Perhe valtion kuvana: kuninkaan ja aviomiehen valta	69
7.2. Naiset – täysi-ikäisiä vai lapsia?	75
8. Uskonto ja järki – tottelevaisuus, kohtuus ja alistumisen rajat.....	80
9. Normit, käytäntö ja naisten oikeudellinen tilanne 1700-luvun alkupuolella.....	91

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Nykyään elämme maailmassa, jossa länsimaissa periaatteena on sukupuolten tasa-arvo, ja sukupuolen perusteella tapahtuva syrjintä on laitonta. Naisten oikeudet eivät kuitenkaan ole mikään itsestäänselvyys, vaan ne ovat pitkällisen keskustelun tulosta. 1700-luvulla naisten katsottiin pitkän perinteen mukaan olevan luonnostaan miehiä alempiarvoisia. Se näkyi myös yhteiskunnan lainsäädännössä, joka Englannissa oli erityisen ankara naimisissa olevia naisia kohtaan.

Tutkin työssäni, millaisena naisten oikeudellinen asema näyttäytyy 1700-luvun englantilaisessa keskustelussa erityisesti yhden naiskirjoittajan, Sarah Chaponen, tekstin pohjalta, ja vertaan sitä valtavirtaa edustaviin lakiteoksiin; keskityn erityisesti käsityksiin avioliitosta. Ajallisesti tutkimukseni rajautuu 1700-luvun alkupuoliskolta ja erityisesti 1730-luvulta noin 1770–1780 – luvuille, päättyen aikaan ennen Ranskan vallankumousta. Tähän väliin 1750-luvulle asettuu avioliittolakia selkeyttänyt asetus, *Hardwicke's Marriage Act*, joka toimii eräänlaisena jakolinjana tutkimukseni eri osille. Painopiste on kuitenkin Chaponen tekstissä ja sen ilmestymisajan kontekstissa. Pyrin tutkimaan, millaiset normit lait asettivat naisille, ja mitä ongelmia niissä koettiin olevan. Pyrin myös lähinnä tutkimuskirjallisuuden avulla selvittämään miten normit ja käytäntö suhtautuivat toisiinsa.

Päälähteenäni on *The Hardships of the English Laws in Relation to Wives. With an Explanation of the Original Curse of Subjection passed upon the Woman. In an Humble Address to the Legislature*, joka julkaistiin anonyyminä Lontoossa ja Dublinissa vuonna 1735. Tämä seitsemänkymmensivuinen kirjoitus sai julkaisuaikojensa verran huomiota, että se oli touko- ja huhtikuun *Gentleman's Magazine*n johtava essee. Vastineena sille julkaistiin lehden seuraavassa numerossa 1736 *The Weekly Miscellany* – osiossa erään miespuolisen kriitikon *The Hardships of the English Laws*:ia käsittelevä lyhyehkö kirjoitus ”Remarks”, jossa tämä hylkäsi edellisen kirjoittajan valituksen aiheet.¹

The Hardships of the English Laws: in kirjoittajaksi on identifioitu Sarah Kirkham Chaponen (1699–1764), gloucestershireläisen Stantonin kylän kirkkoherran Lionel Kirkhamin vanhin tytär, joka meni 1725 naimisiin läheisen Childwyckhamin kirkkoherran John Chaponen kanssa.

---

¹ ks. *Gentleman's Magazine*, Vol. 5 May 1735, 242, June 1735, 284 (*The Hardships of the English Laws*); *Gentleman's Magazine* Vol. 6 Nov 1736, 648–650 (vastine); Bailey 2002, 352; Todd 1998, 343.

Pari sai viisi lasta, ja Sarah johti aviomiehensä kanssa sisäoppilaitosta Stantonissa vuoteen 1734 asti. Tällöin taloudelliset vaikeudet pakottivat perheen muuttamaan useita kertoja lähialueen kylien välillä kunnes vuonna 1745 John Chapone sai pastorin viran Cheltenhamin lähellä sijaitsevasta Badgeworthista. Sarah Chapone kuului Englannin ylempiin keskisäätyihin ja hän oli myös Campdenin alueen kirjallisten ja älymystöpiirien jäsen. Chapone oli kirjeenvaihdossa metodisti John Wesley'n kanssa (joka myös kosiskeli hetken Sarahia ennen tämän avioitumista), ja hänen ystäviinsä ja kirjeenvaihtovereihinsa kuuluivat myös kirjailija ja kirjanpainaja Samuel Richardson, jonka romaani *Pamela* (1740–41) oli erittäin suosittu. Chaponen profemministiset näkemykset ovat hyvin esillä hänen Richardsonin kanssa 1750-luvulla käymässään kirjeenvaihdossa, joka käsitteli muun muassa Richardsonin romaania *Clarissa*; Richardsonin mukaan Chapone oli ”sukupuolensa suuri puolustaja”. Lisäksi Chaponen piiriin kuuluivat oppineet George Ballard sekä muinaisenglannin tutkijana tunnettu Elizabeth Elstob, ja Chaponen sinisukkien ryhmään yhdistävä lapsuudenystävä Mary Delany (os. Granville), joka piti arvossa Chaponen älyä. Sinisukiksi (*bluestockings*) kutsuttiin intellektuellinaisia, jotka muodostivat seurapiiriemäntä Elizabeth Montagua ympäröivän piirin; se sai nimensä varsinaisesti vuosisadan keskivaiheilla, ja niin Chapone kuin Delany kuuluvat sen ”ensimmäiseen sukupolveen”. George Ballardin kirjeenvaihdosta löytyy maininta (Anna Hopkins George Ballardille joulukuussa 1741), joka identifioi Chaponen *The Hardships of English Laws*:in kirjoittajaksi ja osoittaa, että ilmeisesti asia oli paikallisen piirin tiedossa, vaikka se olikin ”salaisuus”. Lisäksi British Libraryn käsikirjoituskopiossa oleva samanaikainen lisähuomautus mainitsee tekstin tekijäksi Chaponen. Chapone kirjoitti *The Hardships of English Laws*:ista ilmeisesti myös alustavia versioita, joista yhtä, ”*Essay on laws*”:ia, Wesley kommentoi. Chaponeelta julkaistiin vielä vuonna 1750 hänen kirjoittamansa nuhtelu Teresia Constantia Phillipsille, *Remarks on Mrs. Muilmans's Letter to the Right Honourable the Earl of Chesterfield*, jota myös leimasivat hänen näkemyksensä naisten asemasta.²

Sarah Chapone auttoi niin Ballardia kuin Elstobia näiden kohdatessa vaikeuksia elämässä. Ballard sai Chaponeelta apua monin tavoin kirjoittaessaan teostaan *Memoirs of Several Ladies of Great Britain* (1752): Chapone keräsi hänelle materiaalia, kommentoi tekstiä – hänestä tekstin olisi tullut olla avoimemmin poleeminen ja naisten puolella – ja etsi Ballardille mesenaatin. Ballard puolestaan muisti Chaponea testamentissaan jättämällä hänelle oppineita naisia

---

² Keymer 2004, ‘Chapone, Sarah (1699-1764)’, *Oxford Dictionary of National Biography*. [<http://www.oxforddnb.com/wiew/article/39723>] 5.10.2007; Miegion 2003, 28; Perry 1984, 21; Perry 2004, 199 (alaviite 17).

käsittelevän kirja- ja paperikokoelmansa. Samoin Chapone, huolimatta siitä, että kamppaili samana aikana suuren perheensä ja epävarmojen tulojen aiheuttamien hankaluuksien kanssa, auttoi taloudellisesti heikkoon tilanteeseen joutunutta, jo iäkstä Elstobia ja etsi tälle rasittavaa koulutyötä paremmin sopivan paikan. Elizabeth Elstob, joka oli aikanaan tuntenut Mary Astellin henkilökohtaisesti, muodosti elävän yhteyden Chaponen ja Astellin välille. Chapone omisti tiettävästi Mary Astellin teoksista ainakin kappaleen naisten asemaa käsittelevästä *A Serious Proposal to the Ladies*:ista (1694). Chapone myös suositteli Astellia luettavaksi niin Wesleylle ja Richardsonille kuin myös myöhemmille sinisukkapiirissä vaikuttaneille kirjoittajille. Astellin vaikutus onkin huomattavissa *The Hardships of English Laws*:issa: muun muassa tekstissään *Some Reflections Upon Marriage* (1700) Astell varoitti, että avioliitto rajoitti naisten autonomiaa, teki vapaista naisista orjia sekä tarjosi hyvin vähän apua tyrannimaisia aviomiehiä vastaan. Sarah Chaponea tunnetumpi on hänen miniänsä Hester Mulso Chapone (1727–1801), joka meni naimisiin Sarahin lakimieheksi opiskelleen pojan Johnin kanssa (tämä 1760 yhdeksän vuoden odotuksen jälkeen solmittu avioliitto päättyi kuitenkin vain kymmenen kuukauden kuluttua Johnin kuolemaan). Hester osallistui sinisukkien salonkitoimintaan, ja hänen 1773 julkaistu käytösoppaansa nuorille naisille, *Letters on the Improvement of the Mind, addressed to a Young Lady*, sai huomiota myös kuningattarelta. Hester määritteli naisille sopivan koulutuksen ja käytöksen keskisäädylle ominaisen moraalin pohjalta. Muista sinisukista Hester Chapone erosi jo varhaisten mielipiteidensä avioliitosta suhteen; hänen lähtökohtanaan oli, että myös naisten kotiin rajattu elämä saattoi olla älyllisesti ja emotionaalisesti tyydyttävää.³

Viime aikoina yhä enemmän huomiota saanutta *The Hardships of the English Laws*:ia on käytetty lähteenä tutkittaessa mm. naisten omaisuutta, näiden käsityksiä avioliitosta ja laeista sekä naisten asemasta yhteiskunnassa, naisten poliittista kirjoittamista sekä perheväkivaltaa. Otteita *The Hardships of English Laws*:ista on julkaistu teoksessa *Women in the Eighteenth Century* (1990), ja kokonaan se julkaistiin 2005 editiona Lynne A. Greenbergin kokoamassa teoksessa *Legal treatises* (Early modern Englishwoman. Series III, Essential works for the study of early modern women, Part 1; v. 1-3).⁴ Laajimmin aikaisemmassa tutkimuksessa Chaponen tekstiä käsittelee Barbara J. Toddin artikkeli ”’To be some body’: married women and *The Hardships of English Laws*” (1998), jossa tekijä on vielä anonyymi. Todd lähestyy tekstiä erityisesti poliittisen ajattelun kannalta ja tarkastelee naisten poliittista kansalaisuutta ja sen

---

³ Keymer 2004; Miegion 2003, 27–28; Perry 1984, 21, 23, 36, 41–43; Perry 2004, 199 (alaviite 17), 198 (Astell); Sutherland 2000, 30; Zuk 2004.

⁴ ks. mm. Erickson 1995 ja Perry 2004.

mahdollisuutta, verraten Chaponen tekstiä historialliseen todellisuuteen tutkiessaan vaimojen itsenäisen olemassaolon rajoja kahdentyyppisten oikeustapausten kautta: ensimmäisen ryhmän muodostavat yksityisesti eronneiden avioparien taloudelliset ongelmat, toisen köyhäinhoitolain piiriin kuuluvat vaimot, joiden kotipaikkaoikeuteen tietyssä kunnassa perustuva avustuksensaantioikeus oli erillinen aviomiehen oikeudesta. Todd käsittelee aihetta erityisesti sopimuslogiikan kannalta, ja hänen näkökulmansa on feministinen.

Suppeammin *The Hardships of English Laws*:ia käsittelee Ruth Perry teoksessaan *Novel Relations : The Transformation of Kinship in English Literature and Culture, 1748–1818* (2004), ja sen mainitsee myös Gillian Skinner artikkelissaan ”Women’s status as legal and civic subjects: ‘A worse condition than slavery itself?’” (2000), joka Toddin tavoin pohtii naisten olemassaoloa subjekteina niin lain kuin yhteiskunnan kannalta, sekä käsittelee avioliittoa ja lakia, näkyvyyttä ja hyvettä naisten kannalta. Skinner käsittelee aihetta laajemmin ja paljolti kaunokirjallisten lähteiden kautta. *The Hardships of English Laws* mainitaan myös Alice Brownen teoksessa *The Eighteenth-Century Feminist Mind* (1987), sekä Amy Louise Ericksonin teoksessa *Women and Property in Early Modern England* (1995). Siihen viittaavat muun muassa Margaret Hunt artikkelissaan ”Wife Beating, Domesticity and Women’s Independence in Eighteenth-Century London” (*Gender and History* 4, 1992), Joanne Bailey artikkelissaan ”Favoured or oppressed? Married women, property and ‘coverture’ in England, 1660-1800” (*Continuity and Change* 17 (3), 2002), Elizabeth Foyster artikkelissaan ”At the limits of liberty: married women and confinement in eighteenth-century England” (*Continuity and Change* 17 (1), 2002) ja Louis G. Schworer artikkelissaan ”Women’s public political voice in England: 1640-1740” (1998).⁵

Oman melko laajan tutkimuskysymyksen näkökulmasta tästä lähteestä on mahdollista tutkia juuri naisen käsitystä sukupuolensa asemasta ja kohtelusta: miten lait ja oikeudenkäyttö, avioliitto ja naisten asema yleensä näyttäytyivät keskisäätyihin kuuluvan naisen silmin, ja miten näitä perusteltiin tai vastustettiin. Lähde tarjoaa myös mielenkiintoisen näkökulman uskonnon ja tieteellisen ajattelun (vuoro)vaikutuksesta 1700-luvun alkupuolen ajattelussa. Sarah Chapone on tosin jo siinä suhteessa poikkeuksellinen yksilö, että hän kirjoitti ja julkaisi mielipiteensä, nostaen äänensä kuuluviin aikana jolloin vain pienellä osalla naisista - ja miehistä - oli tähän mahdollisuus. Toisaalta perinne myös naisten julkiseen keskusteluun ja politiikkaan

---

⁵ ks. myös Todd 1998, viite 1 s343

osallistumiselle painetun sanan kautta oli 1700-luvulle tultaessa jo olemassa, ja se ulottui myös yhteiskunnan keski- ja alempiin ryhmiin.⁶ Koska *The Hardships of the English Laws*:ia on käytetty lähteenä jo suhteellisen paljon ja monipuolisesti, on yhtenä pyrkimyksenäni myös koota ja arvioida sitä käsittelevää tutkimusta. Pyrin lisäksi pohtimaan kirjoittajan tarkoituksia ja hänen innovatiivisuuttaan ja arvioimaan miten tämä naiskirjoittajan interventio sijoittuu laajempaan 1700-luvun keskusteluun.

Lisäksi käytän lähteinä naisia koskevaa lakia kokoavia teoksia. 1700-luvun alkupuolta edustavat *A Treatise of Femmes covertes: or, The Lady's Law. Containing All the Laws and Statutes relating to Women* (1732) (tästä eteenpäin *Lady's Law*) sekä *Baron and Feme* (1700), jotka ovat luonteeltaan käsikirjanomaisia. Teoksista *Baron and Feme*:stä otettiin kaksi uusintapainosta 1700-luvulla, ja *Lady's law*:n esipuheessakin viitataan siihen (viii) vielä kattavampana teoksena. Molempien tekijä on anonymi, mutta teokset ovat kuitenkin selvästi miesten kirjoittamia – tosin Misty Anderson esittää *Lady's Law*:n tekijöihin voineen kuulua myös kirjanpainaja John Nuttin lesken Elizabethin.⁷ Molemmista teoksista on myös julkaistu editio 2005 *Legal treatises*:issa. Esipuheessaan *Lady's law*:n kirjoittaja kertoo teoksen tarkoituksen olevan valistaa kauniimpaa sukupuolta siitä,

miten varjella maansa, omaisuutensa ja arvokkaimmat tavaransa, kenenkään tahansa väärinkäytöksiltä; puolustaa itseään ja mainettaan kaikkien ihmisten laittomia hyökkäyksiä vastaan, ylläpitää kanteita ja viedä eteenpäin syytteitä henkilönsä loukkaamisen tapauksissa, uskaliaan syyllisen kuolemaan saakka.⁸

Näistä lähteistä on mahdollista tutkia normatiivista aineistoa, eli miten naisia koskeva laki määriteltiin, miten sitä on tulkittu ja myös mahdollisesti kirjoittajien mielipiteitä ja asenteita. Andersonin mukaan Locken ja sopimusteorian filosofiset periaatteet, vaikka eivät ratkaisseetkaan naisten monitulkintaista laillista asemaa, tarjosivat laillisen logiikan teoksille kuten *Lady's Law*, jossa naiset olivat siviilisubjekteja ja kykeneviä tekemään sopimuksia.⁹

Vuonna 1777 anonymisti julkaistu *The Laws Respecting Women, As they regard their natural rights, or their connections and conduct...* (tästä eteenpäin *Laws Respecting Women*) edustaa

---

⁶ Schwoerer 1998, 56–57, 72–73.

⁷ Anderson 2002, 51.

⁸ *Lady's Law* 1732, vii [The fair Sex are here inform'd,] how to preserve their Lands, Goods, and most valuable Effects, from the Incroachments of any one; to defend themselves and their Reputations against all unlawful Attacks of Mankind, and to maintain Actions, and carry on Prosecutions in Cases of Violation of their Persons, to the Death of a daring Offender.

⁹ Anderson 2002, 51.

tutkimuksen toista osaa. Käsikirjanomaiseen teokseen on koottu neljään kirjaan eri osa-alueilta niitä koskeva lainsäädäntö, jota myös selitetään, ja niihin liittyviä oikeustapauksia. *Common law*'n ja *equity*n lisäksi teoksessa käsitellään kirkollista lakia sekä kartanoiden tapaoikeutta, ja kirjoittaja selittää usein myös lakien ja käytäntöjen historiaa. Oikeustapauksista kerrotaan välillä myös tarkemmin mm. osapuolten argumentteja ja tuomareiden perusteluja. Lähteinään *The Laws Respecting Women*:in kirjoittaja on käyttänyt laajalti muun muassa Blackstonen *Commentaries on the Laws of England*:ia sekä muita ajan tärkeitä lakiteoksia (kuten Coke on Littleton, Viner).¹⁰

Näitä lakiteoksia voidaan tarkastella eri tavoin: esimerkiksi Gillian Skinner mainitsee (*The Hardships of English Laws*:in käsittelyn yhteydessä) *Laws Respecting Women*:in (antaen sen ilmestymisvuodeksi tosin 1771) yrityksenä korjata naisten tietämättömyyttä, sekä protestoida vastaan näiden eriarvoisuutta lain edessä.¹¹ Mielenkiintoista tässä suhteessa on, että esipuheessaan *Laws Respecting Women*:in kirjoittaja esittää kokoamansa lain hyödyllisenä myös miehille ja perustelee sen tuntemusta miesten etuna. Sen sijaan esimerkiksi *Lady's Law*:n kirjoittaja(t) kohdistaa esipuheessa sanansa enemmänkin suoraan naisille (ks. yllä).

Englannin historiaa 1700-luvulla on tutkittu paljon, ja tähän työhön liittyen tutkimuskirjallisuutta löytyi lopulta melko hyvin. Useissa niistä käsiteltävä aikakausi on tosin varhaismoderni kausi, joka kattaa noin vuodet 1500–1760. Kuitenkin varsinkin naisten historiassa huomattavaa on jatkuvuus, joka näkyy erityisesti asenteissa näitä kohtaan. Työssäni olen käyttänyt tutkimuskirjallisuutta niin taustoittamaan 1700-luvulla vallinneita asenteita ja käsityksiä naisia ja avioliittoa kohtaan sekä tuomaan esille sitä, miten alkuperäislähteiden esittämät normit suhtautuivat käytäntöön. Naisten historiaan ja avioliittoon keskittyvistä tutkimuksista hyödyllisiä olivat mm. niin omaisuutta käsittelevät Amy Louise Ericksonin *Women and Property in Early Modern England* (1995) ja Susan Stavesin (1990) *Married Women's Separate Property in England, 1660–1833*, varhaismodernin kauden asenteita naisia ja alisteisuutta kohtaan käsittelevä Margaret Sommervillen *Sex and Subjection: Attitudes to Women in Early-Modern Society* (1995) sekä Ruth Perryn *Novel Relations: The Transformation of Kinship in English Literature and Culture, 1748–1818* (2004). Lawrence Stonen näkemykset avioliitosta ja perheestä 1700-luvulla olen huomioinut lähinnä niihin kohdistetun kriittisen kommentaarin kautta. Avioliittokäsitysten suhteen oli hyödyllinen myös Ingrid H. Taguen

---

¹⁰ ks. lakiteoksista Staves 1990, 14

¹¹ Skinner 2000, viite 22, s.108.

artikkeli "Love, Honor, and Obedience: Fashionable Women and the Discourse of Marriage in the Early Eighteenth Century" (2001). Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitteivät muun muassa Margaret Hunt artikkelissaan "Wife Beating, Domesticity and Women's Independence in Eighteenth-century London" (1992), Elizabeth Foyster artikkelissaan "At the limits of liberty: married women and confinement in eighteenth-century England" (2002), sekä Laurie Edelstein artikkelissaan "An Accusation Easily to be Made? Rape and Malicious Prosecution in Eighteenth-century England" (1998). Sukupuolen ja yhteiskunnan sekä patriarkalismin teoreettisen käsittelyn kannalta olivat hyödyllisiä Anthony Fletcherin *Gender, Sex and subordination in England, 1500–1800* (1995), Michael McKeonin artikkeli "Historicizing Patriarchy: The Emergence of Gender Difference in England, 1660–1760" (1995), ja erityisesti keski- ja alempien säätyjen naisten toimintamahdollisuuksien suhteen Bernard Cappin teos *When Gossips meet: Women, family and Neighbourhood in Early Modern England* (2003).

Olen pyrkinyt suomentamaan työssäni käyttämät lakitermit ja käsitteet mahdollisuuksien mukaan. Niiden erikoistermien ja käsitteiden (kuten *dower*), joille en löytänyt vakiintunutta suomenkielistä vastinetta, käännökset ovat omiani. *Common law*'n ja *equity*n tapauksissa päädyin kuitenkin lopulta käyttämään englanninkielisiä termejä yleisen selkeyden ja yksinkertaisuuden vuoksi.

2. Naiset, laki ja avioliitto 1700-luvun englantilaisessa yhteiskunnassa

"Englanti on naisten paratiisi" on väite, jota miespuoliset aikalaiskirjoittajat usein esittivät, ja yleisesti uskottiin naisten olevan paremmassa asemassa Englannissa kuin missään muualla. Vaimojen vapaus oli kansallinen ylpeydenaihe, ja myös ulkomaiset vierailijat kommentoivat säännöllisesti englantilaisten vaimoilleen sallimia suhteellisia vapauksia. Tämä käsitys naisista lain suosikkeina asettuu kuitenkin varsin ristiriitaiseen valoon, kun otetaan huomioon englantilainen lainsäädäntö joka asetti naisille poikkeuksellisen tiukkoja rajoitteita koko Euroopan mittakaavassa. Amy Louise Erickson toteaa, ettei käsitys naisten erityisen hyvästä kohtelusta Englannissa näiden laillisesta "vammaisuudesta" huolimatta saa tukea naisten kirjoituksista.¹² Käsitys naisten aseman paremmuudesta Englannissa säilyi kuitenkin läpi vuosisadan ja sitä toistaa myös 1770-luvun lopulla kirjoittanut William Alexander, jonka

---

¹² ks. Erickson 1993, 3, 109; Foyster 2002, 50; Wiesner 1993.

mukaan useiden maiden lait olivat kyllä naisille edullisempia, mutta vain tietyissä suhteissa. Alexander myönsi ja käsitteli lain naisiin kohdistuvat rajoitukset, mutta pitkän tradition mukaisesti hän silti piti naisten osaa Englannissa yleisesti katsottuna parhaimpana. Hän perusteli tätä sillä, että kohteliaisuuden sijaan englantilaisnaisten oikeudet ja asema perustuivat lakiin, mikä teki niistä ylivertaisia.¹³

2.1. Yhteiskunta ja lait

The Hardships of the English Laws:in kirjoittaja Sarah Chapone voidaan sijoittaa osaksi keskisäätyjä - termiä keskiluokka aletaan käyttää vasta niinkin myöhään kuin 1780-luvulla. Keskisäätyihin luettiin kuuluvaksi ammatinharjoittajat, kuten lakimiehet ja virkamiehet, papisto sekä kauppiaat, mutta ryhmän sisäinen vaihtelu oli huomattavaa sen jäsenten olosuhteiden ja aseman suhteen. Keskisäädyt eivät kokeneetkaan muodostavansa mitenkään yhtenäistä sosiaalista ryhmää. Juuri keskisäädyt kasvattivat kuitenkin 1700-luvulla sosiaalista ja poliittista vaikutusvaltaansa huomattavasti, ja kansakunnan vaurastuminen ja kaupallistuminen hyödytti erityisesti tätä ryhmää. Keskisäätyjen jäsenet olivat varsin tyytyväisiä vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen ja pyrkivät etenemään sen sisällä.¹⁴ Amanda Vickery käyttää tästä ryhmästä – tai tarkemmin sen ylemmästä osasta nimitystä ”*the genteel*” tai ”*the polite*”, jonka voisi suomentaa sivistyneistöksi tai säätyläisiksi. Näitä olivat aristokraattisen eliitin alapuolelle mutta rahvaan yläpuolelle sijoittuvat ammatinharjoittajat, maata omistava alempi herrasväki (*lesser gentry*) sekä ylemmät kauppiaat, jotka muodostivat maakunnissa paikallisen eliitin. Tutkimuskirjallisuudessa toinen yleinen nimitys keskisäädyistä puhuttaessa on ”*the middling sort*”: maaseudun keskisäätyjen naisten lukemista 1700-luvun jälkipuoliskolla keskienglantilaisten kirjakauppiaiden arkistojen pohjalta tutkinut Jan Fergus luokittelee tähän ryhmään naiskauppiaita ja kauppiaiden vaimoja, sekä maanviljelijöiden ja pienviljelijöiden (*yeomen*) vaimot. Nämä taas sijoittuvat enemmän ryhmän alempaan osaan. Keskisäädyt olivat siis varsin heterogeeninen ryhmä. Vickeryn mukaan säätyläisillä oli kaksijakoinen suhde varsinaiseen aristokratiaan, johon perheitä yhdistivät sukusiteet: toisaalta säätyläiset ihailivat ylempiään, toisaalta nämä kauhistelivat aatelisten skandaaleja ja nautinnonhalua. Tähän ryhmään kuuluvien naisten ulottuvilla oli myös painettu sana, ja hyvin suuri osa heistä oli ainakin jossain määrin lukutaitoisia. Niinpä sanomalehtien ja kirjeiden kautta myös tavalliset

---

¹³ Alexander 1779, 313–314.

¹⁴ O’Gorman 1997, 108-110.

säätyläisnaiset saattoivat tutustua julkiseen keskusteluun ja politiikan ja kulttuurin tapahtumiin. Esimerkiksi Jan Fergusin mukaan aikakauslehdet olivat suosituin proosafiktion lähde maaseudun naisten keskuudessa. Toisaalta fiktiota ja muuta painettua tekstiä ostaneet naiset olivat tyypillisesti naimattomia tai leskiä.¹⁵

Englannissa oli 1700-luvulla käytössä kolme varsinaista eri lakijärjestelmää. Niistä tunnetuin on keskiajalta periytyvä kuninkaan laki, *common law*, joka alettiin vuoden 1688 jälkeen samaistaa perustuslakiin (*Constitution*). *Common law* perustui tapaan ja ennakkopäätöksiin joita täydensi säädännäisoikeus. Sen haara oli *equity*, joka oli syntynyt 1400-luvulla lieventämään *common law*'n ankaruutta, ja jonka tapaukset käsiteltiin lordikanslerin oikeudessa, *court of Chancery*:ssa. *Equity*n rooli oli klassisesti määriteltynä ratkaista tilanteet, jolloin ankaran lainsäädännön käytäntöön soveltaminen aiheuttaisi epäoikeudenmukaisuutta yksittäisissä tapauksissa; lisäksi lordikanslerin oikeus tarjosi 1700-luvulla keinon tutkia tapauksia, joiden kohdalla *common law*'n menettelytavat olivat liian jäykkiä. Kirkollinen oikeusjärjestelmä, *ecclesiastical law*, perustui uskonpuhdistusta edeltävään kirkkolakiin, jonka juuret olivat roomalaisessa laissa. Vaikka sen valta ja lainkäyttöalue vähenivätkin tasaisesti 1700-luvun aikana, kirkko-oikeus käsitteli avioliittoa koskevia tapauksia vielä pitkälle 1800-luvulle asti. Kirkollisissa oikeuksissa päätettiin mm. avioliittojen pätevyydestä ja myönnettiin avioliittojen mitätöintejä ja asumuseroja (varsinaiset avioerot olivat hyvin harvinaisia), ja ne säätelivät myös omaisuuden jakamista ja testamenttien toimeenpanoa. Huomattavaa on, että näissä tuomioistuimissa naiset saattoivat nostaa kanteita yhtä lailla miesten kanssa. Käytössä oli vielä myös paikallinen kartanoiden *manorial law*, joka perustui vanhaan kartanoiden tapaoikeuteen. *Common law*'sta tuli lakien ”rationalisoinnin” myötä vähitellen hallitseva lakijärjestelmä, mikä vaikutti myös naisten aseman heikkenemiseen omaisuuslainsäädännön suhteen.¹⁶

Naimisissa olevien naisten omaisuutta koskevaa lakia 1700-luvulla tutkinut Susan Staves toteaa, että tätä järjestelmää, joka syntyi pääosittain *common law*'ssa ja *equity*ssä kehittyneistä yksityisen lain säännöistä, ei tavanomaisesti pidetä poliittisena tai ideologisena. Kuitenkin se, miten tuomarit käyttivät ja tulkittivat lakia, on Stavesin mukaan myös poliittista ja paljastaa näiden ideologisia periaatteita, sillä tuomareilla oli lain sisällä huomattavasti suurempi liikkumatila tehdä erilaisia ratkaisuja kuin mitä nämä käytännössä käyttivät hyväkseen. Jako

---

¹⁵ Fergus 2000, 157-158, 172; Vickery 1998, 35-37, 259.

¹⁶ Erickson 1995, 5-6; Lobban 2005, 49, 50-51; Sharpe 1987, 116. Skinner 2000, 93, Sommerville 1995, 97; Staves 1990, 18-19.

julkiseen (kuten perustuslaillinen, rikoslaki ja säädökset) ja yksityiseen (kuten omaisuus, sopimus, siviilirikkomus ja kaupallinen laki) lakiin vakiintui nykyään ymmärretyn kaltaiseksi vasta 1800-luvulla. Siten, vaikka naineiden naisten omaisuussääntöjen luominen näyttäytyy yksityisen lain prosessina (joka muotoutui omistavien säätyjen pyrkimyksenä mahdollistaa yksilöiden ratkaisujen toteuttaminen *common law*'n sääntöjen ulkopuolella), nämä uudet säännöt vaativat aina julkista valtaa edustavien tuomareiden hyväksynnän toimiakseen, ja ilmaisivat siten myös julkista ideologiaa.¹⁷

Lainkäyttö voitiin 1700-luvun Englannissa jaotella myös korkeaan ja matalaan lakiin. Korkea laki, jota edellä käsiteltiin, oli tuomareiden ja ammattilaisasianajajien aluetta. Alimman lainkäytön tason taas muodostivat matalaa lakia jakavat rauhantuomarit, jotka olivat maallikkoja. Heidän tuomiovaltansa perustui asetuksiin, ja juuri matala laki muodosti laaja-alaisena ja monipuolisena suuren ja vuosisadan aikana yhä kasvavan osan lainkäytön todellisuudesta. Sen alueisiin kuuluivat muun muassa isäntiä ja palvelijoita sekä riistaa koskevat asetukset, köyhäinhuoltolaki sekä pienet varkaudet ja kavallukset. Suurin osa tästä lainsäädännöstä teki rikolliseksi ja nopeutetulla menettelyllä rangaistaviksi sellaisia tekoja, jotka eivät olleet rikoksia *common law*'ssa. Matalan lainkäytön laajuudesta huolimatta sen kontrolli ylhäältäpäin oli varsin vähäistä, ja todennäköisimmin väärinkäytösten kohteeksi joutuvilla köyhemmillä ihmisillä ei Hayn mukaan käytännössä ollut mahdollisuuksia saada menestyksellisesti aikaan oikaisua lain kautta.¹⁸

J.A. Sharpen mukaan lain (*common law*) katsottiin yleisesti olevan yksi alamaisten tärkeimmistä suojusta mielivaltaista hallintoa vastaan, ja laillisuusperiaatteesta (*”the rule of law”*) tuli keskeinen käsite kansan poliittisessa ideologiassa. Laki oli myös osa ”kansakunnan laajaa kulttuuria”, johon ihmiset osallistuivat ja jota he käyttivät eri tavoin. Sharpe pitää lakia tärkeänä sosiaalistavana voimana ja kansallisen identiteetin lähteenä – nimensä mukaisesti se oli yhteinen kaikille englantilaisille.¹⁹ Myös Frank O’Gorman toteaa, että brittien kansalliseen omakuvaa kuului vapauden ja oikeuksien rakkauden lisäksi käsitys elämisestä lain, jonka edessä kaikki olivat tasa-arvoisia, alla.²⁰ Tämä ei toisaalta estänyt lain kritisointia, sillä Wilfrid Priest pitää todennäköisenä, että monet niistä, jotka hyväksyivät yleisen käsityksen siitä, että laillisuusperiaatteen takaama vapaus oli englantilaisten syntymäoikeus, saattoivat samalla

---

¹⁷ Staves 1990, 6, 196–198.

¹⁸ Hay 2005, 60, 62–64, 68.

¹⁹ Sharpe 1987, 116–17.

²⁰ O’Gorman 1997, 98–99.

omaksua kriittisen, torjuvan, vihamielisen tai alentuvan asenteen tiettyjä lain ja sen käytön puolia kohtaan.²¹ Tämä näkökulma on myös Sarah Chaponella, joka pohjaa argumentointiaan pitkälti englantilaisten lakien takaamaan vapauteen, samalla kun kritisoi ankarasti sitä, miten lait kohtelivat naisia.

Lailla oli siis suuri merkitys englantilaisille 1700-luvulla: se oli takeena oikeuksille ja etuoikeuksille, joiden nähtiin erottavan englantilaiset muun Euroopan alistetuista kansoista. Englantilaisten vapaus lain alla oli myös osa virallisempaa julkista ideologiaa, ja laillisuusperiaatteen idean onkin nähty 1700-luvulla sivuuttavan uskonnon hallitsevan eliitin vallan legitimoinnin pääideologiana. *Common law*'n luomat käsitteet, prosessit, säännöt ja määritelmät olivat myös tulleet vuoteen 1700 mennessä jo osaksi monia jokapäiväisen elämän ja hallinnon puolia englantilaisessa yhteiskunnassa. Toisaalta juuri 1700-luvulla lainsäädäntö haastoi ja kumosi näitä lainkäytön tapoja, ja parlamentin toiminnan lisääntyminen teki asetuksista hallitsevan sääntelymuodon. Douglas Hay esittääkin, että käsitys *common law* -järjestelmästä Englannissa on osittain harhaanjohtava: sekä välitason että korkea laki olivat harvinaisia, kun taas laaja asetuslainsäädäntö ja sen mahdollistamat ankaratkin rangaistukset antoivat maallikko-oikeudelle paljon valtaa. Konkreettisesti tätä kontrastia havainnollistaa rauhantuomareiden yleisyys verrattuna korkeampien oikeuksien tuomareiden pieneen joukkoon: *common law* -tuomioistuimissa toimi noin 12 tuomaria, lordikanslerin oikeudessa vain muutama enemmän. Matala laki kohdistui myös erityisesti työväestöön ja köyhiin, eivätkä korkeampien oikeuksien tuomarit yleensä puuttuneet siihen, paitsi kun se kosketti omistavia ryhmiä.²²

Myös lakimiesten käsitys *common law*'sta 1700-luvulla erosi kansanomaisemmista näkemyksistä. Michael Lobban esittää, että lain käsittäminen kansan tai yhteisön tavan heijastuksena tai luonnonoikeuteen pohjautuvana järjestelmänä ei tällöin ollut enää hallitseva näkemys englantilaisten lakimiesten keskuudessa. Sen sijaan 1600-luvun alusta lähtien laki määriteltiin hallitsijan käskyiksi tai määräyksiksi. Lakimiehet erottivat selvästi toisistaan positiivisten lakien, jotka oli tunnustettu ja kehitetty oikeudessa, velvoittavan voiman ja luonnon lakien moraalisen velvoitteen. Vaikka tuomioistuimissa saatettiin käyttää retoriikkaa, joka viittasi siihen, että Englannin oikeuksissa toimeenpantaisiin luonnon lakeja, tuomarit tunnustivat yleisesti, että luonnon lakeja rajoitti oikeudessa kehittynyt positiivinen laki ja että joitain ”luonnollisina” pidettyjä velvollisuuksia ei toimeenpantaisi tuomioistuimissa. Lobban toteaa,

---

²¹ Priest 2005, 148.

²² Hay 2005, 61, 78; Lemmings 2005, 1-2.

että eliitin lakimiehillä ei ollut monopolia *common law* -diskurssissa; sen merkitys ja käyttö oli laajempi, vaikka juuri lakimiesten näkemykset olivatkin hallitsevia 1700-luvun puolivälin Englannissa.²³

Siviilikäräjöinnin arvellaan nykyisin olleen yhtä merkityksellistä kuin rikoslain poliittisen ja yhteiskunnallis-taloudellisen järjestyksen ylläpitämiselle varhaismodernissa Englannissa ja tuoneen ihmiset kosketuksiin tuomioistuinten kanssa rikoslakia todennäköisemmin.

Siviilioikeudenkäyntien määrissä varhaismodernissa Englannissa on nähtävissä seuraavat suuntaukset: ensin siviilijuttujen määrä kasvoi ennenäkemättömästi n. 1550–1600, ja kasvu jatkui 1600-luvun puolivälin heilahteluista huolimatta korkeana vuosisadan loppupuolelle. 1700-luvun alusta lähtien siviilitapausten määrä kääntyi laskuun ja se osui aallonpohjaan noin 1750 paikkeilla. Tämä 1700-luvun taantumaa tuomioistuinten siviiliasioiden määrässä on nimitetty "käräjöinnin kriisiksi" (*crisis of litigation*); on tosin otettava huomioon, että taantumassa esiintyi huomattavaa vaihtelua eri tuomioistuinten välillä vauhdin ja ajoituksen suhteen.²⁴

Painomedian kasvu levitti niin tietoa laista kuin myös siihen kohdistuvaa kritiikkiä. Lain liian suuret kustannukset, suhteettomat viivytykset ja sopimattomat tai huonosti tavoitettavat oikaisukeinot olivat tyypillisiä aiheita, joita keskisäätyjen ja alemman aatelin kirjoittajat kommentoivat 1600-luvun loppupuolelta lähtien. Onkin esitetty, että leviävä julkinen tyytymättömyys lakia ja lakimiehiä kohtaan oli yksi syistä siihen, miksi ihmiset 1700-luvun alkupuolella eivät enää turvautuneet oikeusistuimiin samalla tavalla kuin aiemmin. Priestin mukaan tällaisella kritiikillä on kuitenkin pitkät perinteet, eikä hän usko 1700-luvun kriitikkojen, satiirikkojen ja lakireformin ajajien vihamielisyyden heikentäneen merkittävästi *common law*'n uskottavuutta ja tehokkuutta ideologisena luomuksena, tukena ja järkiperusteena vallitsevalle järjestykselle.²⁵

Varauksista huolimatta vaikuttaa siltä, että 1700-luvun puolivälissä tuomioistuimien ja lakimiesten käyttäminen ei ollut ollenkaan niin yleistä kuin sata vuotta aiemmin, niin Lontoossa

---

²³ Lobban 2005, 28, 51-52, 57. ks. *common law*'n merkityksestä englantilaisessa poliittisessa ajattelussa myös Spellman 1998, 86-89.

²⁴ Brooks 2005, 155. Priest 2005, 133,139; Priest kyseenalaistaa muutenkin "käräjöintikriisin" selkeänä ja yhtenäisenä ilmiönä, ks. 135–144.

²⁵ Priest 2005, 144, 145–147.

kuin muissakin kaupungeissa.²⁶ Jos ennen *common law* oli tarjonnut ihmisille keinoja ja tilaisuuksia haastaa sosiaalisesti ja taloudellisesti ylempiensä pyrkimykset saaden valtion puolustamaan yksilöllisiä oikeuksiaan, siviilioikeudenkäyntien määrän taantuman seuraukset ovat voineet olla hyvinkin merkittävät.²⁷ Christopher Brooks esittää, että vuosien 1720–1770 välillä lain ja lakimiesten osallistuminen laaja-alaisesti yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin suhteisiin väheni huomattavasti, ja 1700-luvun loppupuolen ja 1800-luvun alun aikana pienviljelyn taantuma ja proletarisaatio heikensivät yhteiskunnallista ja institutionaalista pohjaa *common law* -maailmalle sellaisena kuin se oli ennen 1700-lukua.²⁸

Lakiteokset olivat hyvin esillä kirjakauppiaiden mainoksissa ja esimerkiksi *Lady's Law*:n ohessa ilmestyneessä luettelossa Bernard ja Henry Lintotille painetuista teoksista on 37 nimekettä lakiin liittyviä teoksia, joiden joukossa näyttää olevan niin oikeustapausten raportteja ja oppineita kommentaareja kuin myös selvemmin maallikoille tarkoitettuja teoksia: nimekkeiden joukosta löytyvät esimerkiksi niin *Mr. Vernon's cases in Chancery*, *The Accomplish'd Conveyancer*, *The Gentleman's Law*, kuin *The Compleat Parish Officer*. Ammatillisillekin lakiteoksille oli laajat markkinat mm. maanomistajien, pappien kauppiaiden jne. keskuudessa, ja maallikkolukijat saattoivat puolestaan valita laajasta joukosta heille suunnattuja "oma-apu" -oppaita.²⁹

1700-luvulla lakimiehet kuten vaikutusvaltaiset Blackstone ja Bentham olivat huolissaan siitä, että niin alemman aatelin jäsenet kuin tavallisetkin ihmiset olivat tietämättömiä laista.³⁰ Aikalaisnäkemykselle antaa tiettyä tukea Susan Staves, jonka mukaan erityisesti naiset vaikuttivat olleen usein joko tietämättömiä oikeuksistaan tai estoisia vaatimaan niitä joista he olisivat olleet tietoisiaakin. Avioliittoa koskevien sopimusten neuvottelemisen ja niiden mukaisten oikeuksien toimeenpano vaikutti yleisesti olevan jätetty miesten harteille. Toisaalta Wilfrid Priest on sitä mieltä, että 1700-luvulla englantilaiset miehet ja naiset tuskin olivat huomattavasti tietämättömpiä tai vähemmän kiinnostuneita laista ja sen toiminnasta kuin aiemmat sukupolvet. Samoin Amy Louise Erickson (1995) esittää, että omistavien luokkien naisille lainopilliset tekstit, ja varsinkin avioliittoa koskeva laki, olivat kohtuullisen tuttuja. Lainopillisiä asioita saatettiin käsitellä myös muussa naisille suunnatussa kirjallisuudessa:

---

²⁶ Lemmings 2005, 6-7.

²⁷ Priest 2005, 134.

²⁸ Brooks 2005, 180.

²⁹ *Lady's Law* 1732; Priest 2005, 151.

³⁰ Brooks 2005, 177.

Erickson käyttää esimerkkinä tästä *The Ladies' Dictionary* (1694), joka tarjosi lukijoilleen tietoa pöytätapojen ja kauneudenhoidon lisäksi myös naisia koskevasta omaisuuslainsäädännöstä.³¹

Lakia ja oikeusjuttuja käsiteltiin myös ajan keskustelussa ja medioissa, ja 1700-luvun keskisäädylle ja yläluokille oikeusjutut olivat yksi keskustelunaiheista: oikeusjutuista (varsinkin ylhäisöä käsittelevistä) kirjoitettiin niin sanomalehdissä kuin yksityiskirjeenvaihdossa, ja niistä puhuttiin ja juoruiltiin. Oikeuden istuntojen seuraaminen taas oli omalla tavallaan jopa osa seuraelämää, ja seurapiirien naisille ne olivat yksi huvitilaisuus, joihin myytiin lippuja. Oikeudenkäynnit tarjosivat herkullisen tilaisuuden tirkistelyyn, ja erityisesti rikkaiden ja ylhäisten oikeudenkäynnit (ja näistä varsinkin avioerokäsittelyt), jotka keskittyivät paljolti Lontoon oikeusistuimiin, saattoivat kehittyä hyvin suosituiksi.³² Oikeudenkäynnit tarjosivat parhaimmillaan yleisölle monenlaisia tunteita herättäviä speaktaakkeleja, joista irtosi herkullisia anekdootteja kerrottavaksi. Samanlaista kauhun- tai vahingonilon sekaista mielihyvää tarjoavat nykypäivän juorulehtien selostukset rikoksista tai julkkisten avioeroista.

2.2. Avioliitto, naiset ja laki

Avioliitto oli 1700-luvulla se tekijä, joka määritteli naisia elämän kaikissa eri vaiheissa: se oli päämääränä tyttöjen kasvatuksessa, ja kuten *Lady's Law*:n anonymi kirjoittaja totesi heti esipuheensa ensimmäisellä sivulla, ”lain silmissä kaikki naiset ovat joko naimisissa tai menossa naimisiin”.³³ Naimattomat naiset, jotka eivät olleet aviomiehen hallinnassa, muodostivat hämmentävän vähemmistön, ja suhtautuminen vanhojapiikoja kohtaan oli 1700-luvulla halveksuvaa ja joskus hyvinkin vihamielistä – sanoilla *spinster* ja *old maid* oli selvästi negatiivinen konnotaatio.³⁴ Varhaismodernille kaudelle luonteenomaista oli toisaalta melko korkea avioliittoikä. Tämä malli oli tyypillinen suurimmassa osassa esiteollista Eurooppaa, jossa taloudelliset syyt saivat ihmiset avioitumaan vasta sitten, kun heillä oli mahdollisuus elättää perhe. Keskimääräinen avioitumisikä leicestershireläisessä Shepshedin kylässä 1700–1749 oli miehillä 28,5 ja naisilla 27,4 vuotta. 1700-luvun puolivälin jälkeen avioliittoikä laski

³¹ Erickson 1995, 21–22; Priest 2005, 151; Staves 1990, 205.

³² Vickery 1998, 237–39.

³³ *Lady's Law* 1732, v. ”...that all Women, in the Eye of the Law, are either married or to be married”. ks. kasvatuksesta esim Fletcher 1995, 364–375.

³⁴ Hill 2001, 2.

huomattavasti, ja samoin syntyvyys kasvoi. Uudelleen avioituminen oli myös yleistä aikuisten kuolleisuustason takia.³⁵

Vaikka naiset tunsivat lakia ja myös käyttivät sitä, ei naisilla ollut mitään osaa lakien laatimisessa tai muuttamisessa, kuten Anne Laurence ytimekkäästi toteaa.³⁶ Kuten muutenkin, naiset määriteltiin myös laissa suhteessa miehiin. Mennessään naimisiin naisesta tuli *common law*'n mukaan *feme coverte*, joka oli oikeudellisissa asioissa aviomiehensä holhouksenalainen, sillä aviopari (*baron and feme*) oli lain edessä ”yksi henkilö” ja tämän tahdon määräsi aviomiehen tahto. Aviomies puolestaan sai auktoriteettinsa Jumalalta, ja lisäksi luonnon lait olivat asettaneet vaimon tottelemaan miestään ja alistaneet hänen tahtonsa miehensä tahdolle. Tästä seurasi, että lain edessä vaimon toimet katsottiin hänen miehensä teoiksi. Vaimot vertautuivat vapaan tahdon puutteessaan alaikäisiin, joilta katsottiin puuttuvan arvostelukyky.³⁷

1700-luvulla avioliiton luonteen ja käsitysten siitä voidaan sanoa kokeneen muutoksia, mutta tämä ei merkinnyt niinkään eroa perinteestä kuin enemmänkin näkökulman muutoksia sen sisällä. Nämä muutokset, kuten romanttisen rakkauden ihanne avioliitossa, kuitenkin enteilivät ja avasivat tietä moderneille käsityksille. Ruth Perryn (2004) mukaan 1700-luvulla avioliitto ”yksityistyi” (hän käyttää termiä ”*privatized marriage*” kritisoimansa Lawrence Stonen lanseeraaman ”*companionate marriage*”:n sijaan): uusi, idealisoitu käsitys avioliitosta rakkauteen perustuvana suhteena kehittyi samalla kun perhe- ja sukulaisuussiteiden merkitys pieneni ja individualismi valtasi alaa. Tämä kehitys jätti vaimot entistä riippuvaisemmiksi aviomiestensä hyvästä tahdosta, kun vaimojen asema oman sukunsa jäsenenä heikkeni. ”Aviomiehen rakkaudesta tuli naisen ainoa suoja ja hänen ainoa lakinsa”, Perry väittää, ja hänen mukaansa yksityistynyt avioliitto asetti naiset enenevässä määrin miestensä vallan alle tehden näistä samalla miestensä omaisuutta.³⁸ 1700-luvun alussa syntyi myös uudenlainen avioliittodiskurssi, joka pohjautui nyt yhä enemmän myös naisille suunnattuihin käytösoppaisiin ja niiden pyrkimykseen vahvistaa perinteisiä arvoja edustavia instituutioita, kuten avioliittoa, yhteiskunnan muutoksia vastaan.³⁹

---

³⁵ Sharpe 1987, 40, 41.

³⁶ Laurence 1994, 227.

³⁷ *Baron and Feme* 1700, 3-5; ks. myös Sommerville 1995, 210-217.

³⁸ Perry 2004, 195-196, 197.

³⁹ Tague 2001, 70-80, 81.

1700-luvun alussa tuli vallalle käsitys, että avioliitto oli muuttumassa pelkäksi liiketoimeksi, jota käytettiin kyynisesti omaisuuksien kasvattamiseen. Myös Sarah Chapone toteaa, että moni mies ei epäröinyt mennä naimisiin pelkästään rahan takia.⁴⁰ Myötäjäisten koko ainakin kasvoi varhaismodernin kauden aikana, ja eliitin piirissä avioliittosopimuksista tuli yhä yleisempiä ja monimutkaisempia.⁴¹ Toisaalta avioliitto oli kiistatta keino siirtää varallisuutta naisten kautta miessukupolvelta toiselle.⁴² Kunnianhimoisille nuorille miehille avioliitto oli keino sosiaaliseen nousuun, ja varakkaiden nuorten naisten laskelmoitu metsästys ja hyödyntäminen taloudellisen ja poliittisen edun saamiseksi oli David Lemmingsin mukaan tyypillistä eliitin miesten keskuudessa 1700-luvulla. Tämä näkyi myös vuoden 1753 avioliittolakia käsittelevässä parlamenttikeskustelussa, jossa lain vastustus pohjautui Lemmingsin mielestä oman edun tavoitteluun. Vanhempien vallan kasvattaminen alaikäisten perijättärien avioitumisen suhteen kun ei parantanut vähemmän varakkaan tai aatelittoman miehen mahdollisuuksia päärejä vastaan kilpailussa perijättäristä, ja naisten puolustajina esiintyneiden lain vastustajien romanttista rakkautta ja kiintymystä painottanut retoriikka olikin Lemmingsistä lähinnä vilpillistä, erityisesti kun otettiin huomioon näiden vastustajien omat taustat.⁴³

1700-luvun alun muutokset talouselämän käytännöissä, ”kuluttajavallankumous” ja muutokset ajan poliittisessa teoriassa (esimerkiksi John Locken sopimusideologiaa korostava ajattelu) herättivät huolta rahan, muodin ja naisten välisistä suhteista ja pyrkimyksen palauttaa perinteiset sukupuoliroolit ennalleen. Käytösoppaiden levikki kasvoi rajusti 1700-luvulla, ja ne oli nyt suunnattu erityisesti naisille; tarkkaa lukijakuntaa on vaikea arvioida, mutta Tague arvioi siihen kuuluvan keskisäätyjen naisten lisäksi myös ylhäisön naiset. Käytösoppaiden kirjoittajat muuttivat alistumisen kieltä korostamalla rakkautta ja sen ensisijaisuutta avioliitossa. Itse idea puolisoiden välisestä rakkaudesta ei ollut uusi, mutta nyt rakkaus esitettiin tottelevaisuuden ehdoksi, samalla kun tottelevaisuudesta tuli rakkauden osoitus ja tae. Rakkautta pidettiin oikeudenmukaisen vallankäytön takeena aviomiehessä. Käytösoppaat esittivät, että naiset saavuttivat vaikutusvaltaa parhaiten äärimmäisen alistumisen ja aviomiehen absoluuttisen auktoriteetin kautta. Toisaalta tottelevaisuuden ja alistumisen retoriikkaa oli mahdollista käyttää myös kritisoimaan aviomiehiä. Tague onkin sitä mieltä, että eliitin naiset pystyivät toimimaan alistaisuuden ja tottelevaisuuden ideaalien sisällä varsin vapaasti ja käyttämään niitä hyväkseen (tosin niiden antamissa rajoissa - esimerkiksi puolisoiden valtasuhteiden uudelleenmäärittely ei

---

⁴⁰ *The Hardships of the English Laws 1735*, 17; Tague 2001, 76.

⁴¹ Tague 2001, 78.

⁴² Staves 1990, 4.

⁴³ Lemmings 1996, 353, 356.

tullut kysymykseenkään). Lisäksi nämä naiset pystyivät tottelevaisuuden ja alistumisen ideaalien sisälläkin säilyttämään sosiaalisen asemansa tuoman vaikutusvallan, eivätkä ne suinkaan kahlinneet eliitin naisia kodin yksityiseen piiriin.⁴⁴

Myös laki heijastaa ideologiaa, normia, jonka mukaan ihmisten haluttiin käyttäytyvän, ja sen ja todellisten sosiaalisten käytäntöjen välillä saattoi olla huomattava kuilu. Omaisuuslakia tutkinut Susan Staves varoittaakin, että naisten omaisuutta koskevien lain sääntöjen ja naineiden naisten todellisen vaurauden ja tilanteen välillä oleva suhde ei ole käytännössä ongelmaton, sillä sosiaalisia käytäntöjä ja seurauksia ei voi suoraan päätellä lain perusteella. Hän toteaa, että lainsäädännöllä ei monista syistä aina ollut sen tarkoittamia ja ilmeisiltä näyttäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tällaisia syitä olivat tietämättömyys sekä unohdukset ja virheet, joita Staves ei pidä ollenkaan ihmeellisinä ottaen huomioon, että laista tiedottaminen oli kuitenkin tuona aikana varsin heikkoa, ja kiinteää omaisuutta koskeva lainsäädäntö vaikeaselkoista. Ihmiset toimivat usein kuten aiemminkin oli tehty, ja tämä traditioon luottaminen aiheutti erehdyksiä. Lainsäädäntö saattoi myös koskea ilmiöitä, jotka olivat käytännössä jo lähes kokonaan tai täysin kadonneet olemasta. Tällaisilla vanhentuneilla säännöillä saattoi kuitenkin olla tärkeitä ideologisia funktioita, kuten *common law*'n leskenosaa eli *doweria* koskevilla säännöillä oli. Vaikka leskenosan käyttö oli 1700-luvulla jo käytännössä lakannut, sitä koskevan lainsäädännön avulla oikeutettiin sopimuksella sovitun leskentilan eli *jointuren* oikeudenmukaisuus, kun leskentila esitettiin vaimojen vapaasti leskenosan sijaan valitsemana. Ihmiset saattoivat myös kehittää tehokkaita keinoja välttääkseen lain sääntöjen noudattamista, jolloin ne eivät olemassaolostaan huolimatta vaikuttaneet todelliseen käytäntöön saakka. Varhaismodernin Englannin laissa kuilu toisaalta ilmeisten asetusten ja tuomareiden määräämien sääntöjen ja toisaalta käytännön välillä vaikuttaakin Stavesin mukaan olleen hyvin syvä.⁴⁵

3. *The Hardships of the English Laws*, avioliitto ja naisten oikeudellinen asema

Lakia käsittelevät teokset aloittivat läpi vuosisadan avioliiton ja naisten aseman käsittelemisen lähes poikkeuksetta esittelemällä tyynesti vaimojen aseman huonoja puolia samalla kun ne totesivat näiden olevan etuoikeutettuja lain suosikkeja. Tämä ristiriitaisuus juontui suoraan

---

⁴⁴ Tague 2001, 80-81, 83, 85, 105-106.

⁴⁵ Staves 1990, 204-206.

vaimon holhouksenalaisuudesta ja avioparin käsittämisestä yhdeksi henkilöksi. Kun naiset katosivat itsenäisinä oikeudellisina henkilöinä, he toisaalta menettivät toimintakykään, toisaalta oikeudellinen vastuu siirtyi aviomiehelle. Kaikille lakiteosten kuvaamille vaimojen oikeuksille ja etuoikeuksille oli pohjana tämä naisten oikeudellisen identiteetin puute. Joanne Bailey tiivistää ne kolmeen kategoriaan. Holhouksenalaisuus asetti ensinnäkin aviomiehelle velvollisuuksia, sillä vaimolla oli oikeus ylläpitoon ja siitä johtuva oikeus ostaa välttämättömyystarvikkeita miehensä nimissä. Toisekseen vaimoja suojeltiin tietyillä tavoilla aviomiehen rajoittamattomalta vallalta. Vaimot saattoivat vaatia oikeudessa väkivaltaisilta aviomiehiltä takeita hyvästä käytöksestä, omistaa sopimuksen perusteella erillistä omaisuutta ja suojella tiettyjä oikeuksiaan *equity*-tuomioistuinten kautta. Kolmanneksi tiettyjen rikosten kohdalla naimisissa olevien naisten rangaistus oli lievempi tai nämä välttyivät siltä kokonaan.⁴⁶ Pyrin tässä luvussa esittelemään lyhyesti päälähteeni teemat ja käymään läpi sekä sitä käsitellyttä tutkimusta että mihin *The Hardships of the English Laws* voidaan ajan keskustelussa sijoittaa. Samoin analysoin *Gentleman's Magazinessa* ilmestynyttä vastinetta ja niitä asioita Chaponen tekstistä, joihin vastineen kirjoittaja tarttui.

The Hardships of the English Laws in Relation to Wives käsitteli naisten oikeudellista asemaa naisen näkökulmasta, eikä sen kirjoittaja Sarah Chaponen nähnyt mitään syytä ylistää maan lakeja tai vaimojen asemaa mieskirjoittajien tapaan. Barbara Toddin mukaan teksti ”onnistuu välittämään sekä syvästi loukkaantunutta protestia että rationaalista sosiaalisen järjestyksen hyväksyntää, painottaen naisten inhimillisen moraalisen vastuun ja näiden alistamisen vaimoina välillä olevaa ristiriitaista jännitettä.” Todd sijoittaa *The Hardships of the English Laws*:in kirjoittajan ”kristillisen feminismin” tulkintakehykseen. Hän tiivistää kirjoittajan näkökannan olevan, että avioliiton ja Jumalan lait saattoivat määrätä naiset alistetuiksi, mutta myös alistettu vaimo säilyttää täyden ihmisyytensä ja moraalisen vastuunsa. Kärkevästä epäkohtien esilletuomisesta huolimatta kirjoittaja ei esitä selkeää uudistusohjelmaa, mutta Todd toteaa hänen ”tunnistaneen avioliittolain alistavia puolia yksityiskohtaisemmin kuin kukaan muu senaikainen feministikirjoittaja.” Todd on sitä mieltä, että vaikka tämän suuttumus aviomiesten vallan äärimmäisimpiä todisteita kohtaan vetää vertoja joillekin vahvimista 1700-luvun feministisistä julkilausumista, kirjoittajan kristillinen analyysi on myöhemmän maallisen feministisen kaanonin valtavirran ulkopuolella.⁴⁷ Uskonnollinen aspekti ei tosin ole mitenkään poikkeuksellista ajan naiskirjoittajilla: kristillisuus on voimakas tekijä mm. Mary Astellin

---

⁴⁶ Bailey 2002, 352; ks. *Lady's Law* 1732, luku iv.

⁴⁷ Todd 1998, 343–344.

kirjoituksissa, ja Kathryn Sutherlandin mukaan kristillisten opetusten ja feminismin esiintyminen yhdessä on tyypillistä konservatiivisten ja maltillisten naisintellektuellien kirjoituksissa.⁴⁸

Sarah Chapone lähti liikkeelle alamaisten oikeudesta valittaa huolenaiheistaan kuninkaalle ja toivoi tämän oikeuden ulottuvan myös naisiin, jotka olivat erityisesti kuninkaan suojeluksen tarpeessa. Hän totesi suoraan, että naisten asema oli valitettavin kaikista kuninkaan alamaisista, sillä naiset, ja erityisesti vaimot, olivat ”vähiten kykeneviä auttamaan itseään, ja kaikkein alttiimpia sorrolle.”⁴⁹ Chaponen pyrkimys oli kahtalainen: hän vetosi parlamenttiin lakien muuttamiseksi, jotta tulevaisuudessa tällaiset lakien aiheuttamat onnettomuudet voitaisiin estää. Samalla hän pyrki valistamaan ja varoittamaan nuoria naimattomia naisia kehottaen näitä mm. varautumaan myös rahallisesti tulevaisuutta varten. Chapone pyysi hartaasti nuoria naisia muistamaan avioliiton riskit ja erityisesti valitsemaan aviomiehensä huolella, ”sillä vaikka on olemassa hyviä aviomiehiä, niin silti varo huonoja”.⁵⁰ Chaponen mainitsema syy tähän ”nöyrään puheenvuoroon lainsäätäjille” oli pelko yhteiskunnan moraalien sortumisesta deismin ja ateismin vaikutuksesta. Kun naisten turvana olivat näin vain maan lait, uhkana oli heikkojen naisten joutuminen yhä pahemmin sorretuiksi; Chapone vertasi englantilaisen aviomiehen valtaa itämaisten miesten valtaan haaremissaan – paitsi että yksi vaimo ei saanut lepoa miehensä mielivallasta.⁵¹

Aikana, jolloin Susan Stavesin, Carole Patemanin ja Michael McKeonin mukaan oikeudelliset ja kansanomaiset ideat avioliitosta säilyttivät vanhemman perhe- ja sukulaisuusideologian piirteitä samalla kun ne esittivät avioliiton sopimuksena täysivaltaisten yksilöiden välillä, sopimuslogiikan ja *common law*'n holhouksenalaisuuden periaatteen välinen hankaus tekivät ajan 'liberalismin' sisäisen ristiriidan naisten suhteen näkyväksi.⁵² Lain mukaan aviopuolisot olivat yksi henkilö jolla ei voinut olla erillisiä etuja. Avioliiton käsittäminen täysivaltaisten osapuolten sopimukseksi asetti tämän fiktion kyseenalaiseksi.

Misty G. Anderson tiivistää, että sopimuksellinen käsitys avioliitosta tunnusti naisen roolin oikeudellisena toimijana, jolla oli intressi avioliittosopimuksessa. Naisten status suhteessa

---

⁴⁸ Sutherland 2000, 41; viite 14 s. 45.

⁴⁹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 2, ”we being the least able to help ourselves, and the most exposed to Oppression.”

⁵⁰ *Hardships of the English Laws 1735*, 14, 35, 52- 3, ”Tho' there are *Good* Husbands yet have a Care of *Bad*”.

⁵¹ *Hardships of the English Laws 1735*, 3-4.

⁵² Anderson 2002, 46.

avioliittosopimukseen riippui siitä, käsitettiinkö näiden omistusoikeus itseensä siirrettäväksi vai ei. *Common law*'n holhouksenalaisuus siirsi tämän omistusoikeuden naisen aviomiehelle, mutta *equity*, joka hyväksyi naineiden naisten erillisen omaisuuden, osoitti myös sen olevan neuvoteltavissa. Toisaalta Locken sopimusteoria sulki naiset Carole Patemanin mukaan kodin esikansalaisyhteiskuntaan (*civil society*), jossa nämä asettuvat miesten vallan alle. Sopimusteorian luoma vallan tasapaino julkisessa piirissä ei siis ulotu oikeudellisesti ja retorisesti naisten ja perheen yksityiseen piiriin.⁵³

The Hardships of the English Laws:in argumentointi voidaan jakaa kolmeen osaan. Aloitettuaan perustelemalla oikeutensa julkaista, kirjoittaja siirtyy käsittelemään sarjaa lähiaikoina sattuneita (oikeus)tapauksia jotka vaikuttivat todistavan avioliiton epäedullisuuden naisille; Todd näkee tämän välittömänä syynä joka todennäköisesti sai kirjoittajan tarttumaan kynään. Todd huomauttaa, että vaikka tema oli yleinen ajan feministisessä kirjoittamisessa, Chapone ei viittaa muihin feministisiin teoksiin. Todd arvelee, että erityisesti hieman aikaisemmin julkaistun anonyymin *Treatise of Feme Coverts, or The Lady's Law*: in (1732) sävy ja varsinkin siinä uudelleen painettu tuomari Robert Hyden mielipide tapauksessa *Manby v. Scott* (1663) ovat saattaneet herättää kirjoittajan vastaamaan niihin.⁵⁴ Chapone vertaa myös Englannin lakeja roomalaiseen oikeuteen. Toisessa osassa Chapone käsittelee mahdollisia vastaväitteitä esittämilleen mielipiteilleen ja kumoaa ne. Lopuksi hän käsittelee naisten asemaa ja pyrkii löytämään selityksen vaimojen alistamiselle.⁵⁵ Chapone ei varsinaisesti kohdistanut kritiikkiään tiettyjä, nimeltä mainittuja lakeja kohtaan – yksityiskohtiin hän tarttuu oikeastaan vain omaisuuslainsäädännön kohdalla. Sen sijaan hän eritteli esimerkkitapausten perusteella vaimojen aseman epäkohtia, pyrkien todistamaan väitteensä esittämällä faktoja ja tekemällä niistä johtopäätöksiä.⁵⁶ Looginen argumentointi sekä faktojen ja järjen korostaminen ovat yksi Chaponen retorinen vaikuttamisen keino, jota hän käytti tietoisesti vakuuttaakseen lukijansa myös omasta uskottavuudestaan kirjoittajana. Toisaalta Chapone ei epäröinyt myös välillä vedota lukijoidensa tunteisiin.⁵⁷

The Hardships of the English Laws:in kirjoittaja ei tietenkään ollut yksin pyrkimyksessään ajatella uudelleen avioliiton seuraamuksia naisille, kuten Barbara Todd toteaa. Chaponen

---

⁵³ Anderson 2002, 50–52, 53–54.

⁵⁴ Todd 1998, 344–345.

⁵⁵ Todd 1998, 347.

⁵⁶ *The Hardships of English Laws 1735*, 2, 4–5.

⁵⁷ ks. esim. *The Hardships of English Laws 1735*, 11, 14, 20.

kirjoitus on Toddin mukaan osa "jatkuvaa feministisen analyysin virtaa", joka muodostaa jatkumon Astellin ja Wollstonecraftin välille.⁵⁸ Todd käsittelee Chaponen tekstiä tässä vahvasti oman, globaalin ja modernin feministisen lähestymistapansa kautta. Chaponen ja Mary Astellin välinen yhteys ja Astellin vaikutus Chaponen on todettu, mutta 1700-luvun lopulla kirjoittanut Mary Wollstonecraft vaikutti jo huomattavan erilaisessa, Ranskan vallankumouksen leimaamassa kontekstissa. Näiden kirjoittajien yhdistäminen "feministisen analyysin" jatkumoksi käsittelee heitä modernin feminismin kautta, ja tämä lähtökohta vaikuttaa huomattavasti siihen, miten Todd lukee ja tulkitsee Chaponen tekstiä.

Louis G. Schwoerer puolestaan liittää Chaponen kirjoituksen osaksi 1640-luvulta lähtevää ja 1700-luvun puoliväliin ulottuvaa keski- ja alempien säätyjen naiskirjoittajien monipuolista osallistumista poliittiseen keskusteluun (erityisesti) painetun sanan kautta. Keski- ja alempien säätyjen naisten kirjoittamien painettujen tekstien määrä lisääntyi selvästi sisällissodan vuosista lähtien, ja vuosina 1640–1700 naisten kirjoittamina ilmestyi arviolta 700 pamflettia, noin 1,2 prosenttia n. 53 530 julkaistun tekstin kokonaismäärästä. Julkiseen keskusteluun painetun tekstin kautta osallistuneet naiskirjoittajat eivät Schwoererin mukaan suoraan vaatineet muutosta naisten asemaan. Jotkut kirjoittajat kielsivät ajavansa sitä, toiset osoittivat "selkeää kärsimättömyyttä" – kuten 1650-luvulla kirjoittanut Newcastle'n herttuatar Margaret Cavendish, joka protestoi kärkevästi miesten tyranniaa vastaan. Restauration lisäsi ankarampien arvioiden määrää, ja esimerkiksi Elizabeth Johnson tuomitsi 1697 vapaasyntyisten englantilaisnaisten vapauksien loukkaamisen voimakkain sanankääntein. Schwoerer liittää 1700-luvulla ilmestyneet *The Hardships of English Laws*:in ja toisen pamfletin, *Woman not Inferior to Man* (1749) tämän miesten tyranniaa ja naisten alistamista syvästi paheksuvan linjan jatkoksi. Schwoererin mukaan "vaikka yksikään nainen ei esittänyt eriteltyä vaatimusta, heidän sanansa eivät mielestäni jätä epäilystä siitä, että he olivat halukkaita muuttamaan heidän julkisia roolejaan, toimiaan ja oikeudellista asemaansa koskevia rajoituksia."⁵⁹ Ruth Perry taas liittää Chaponen kirjoituksen myöhemmäksi osaksi 1700-luvun alussa muun muassa Mary Astellin johdolla herännyttä naisten kirjoittamaa kommentaaria niistä seurauksista, joita "yksityistyvällä avioliitolla" oli naisille. Astell varoitti avioliiton muuttavan vapaat naiset orjiksi ja Daniel Defoen romaanin *Robana* (1724) päähenkilö vastusti avioliittoa samoista syistä, mutta Perry toteaa, että todellisessa elämässä kunniallisten naisten oli parempien vaihtoehtojen puutteessa

---

⁵⁸ Todd 1998, 344.

⁵⁹ Schwoerer 1998, 56–57, 60–61, 72–73; Schwoerer käsittelee politiikkaa sanan laajassa, "poliittisen kulttuurin" merkityksessä, sisällyttäen siis poliittiseen muutkin kuin suoran osallistumisen tavat (s.57–58).

hyväksyttävä avioliiton rajoitukset. 1730-luvulla Astellin ja Defoen tyylinen profemministinen retoriikka olikin alkanut muuttua mukautumaan todellisuuden vaatimuksiin, kuten *The Hardships of the English Laws*:in sävystä kuvastuu. Chaponen tekstin kertomat tarinat naisten avioliitossa kohtaamista koettelemuksista kuvastavat Perryn mukaan epäsuhtaisen valtasuhteen seurauksia ”yksityistyneessä avioliitossa” ja kääntöpuolta vaimon riippuvuudelle aviomiehensä rakkaudesta.⁶⁰

Yhteenvedon *The Hardships of the English Laws*:ista Barbara Todd toteaa, että ”teos puolustaa konservatiivisesti vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä samaan aikaan, kun se radikaalisti ja taipumattomasti määrää naineille naisille perustavanlaatuisen vastuun tasa-arvon.” Todd toteaa, että vaimojen alisteisuus hyväksytään Jumalan tahtona, mutta vain jatkuvassa jännitteessä vapauden kanssa, sillä tekstin kirjoittajalle moraalinen vapaus on yhtäläinen ”olemassaolon” kanssa. Tämä yksilöllinen vapaus oli kuitenkin mahdollinen vain, kun aviomies sen hyväksyi. Sekä ”instrumentaalinen” että ”suhteellinen” feminismi loistavat poissaolollaan teoksesta: naisten aseman parannusta ei pyritä puolustamaan miehille edullisena, eikä Chaponen myöskään puolusta naisten eroavuuden vahvuuksia.⁶¹ Todd lähestyy tässäkin Chaponen tekstiä vahvasti feministisen ja poliittisen ajattelun tutkimuksen pohjalta, mikä saa hänet tarkastelemaan tekstiä varsin anakronistisesti; mainittujen kategorioiden soveltaminen tekstiin on keinotekoisia, sillä ne eivät ole aikalaiskäsitteitä, eivätkä ne tavoita Chaponen ajattelun omia lähtökohtia. Chaponen esimerkiksi perustelee naisten oikeutta lapsiinsa myös korostamalla että vanhempien huolenpito ja kiintymys ovat luonnostaan ihmisillä vahvoja ja aktiivisia molemmissa vanhemmissa, ja vielä enemmän äidissä. Hän pyrkii todistamaan naisten sopivuutta huolehtimaan lapsistaan näiden (miehiä) suuremmalla luontaisella taipumuksella tähän. Vaikka Chaponen jättääkin isän auktoriteetin koskemattomaksi tämän eläessä, hän nähdäkseni puolustaa ja korostaa positiivisesti naisten roolia ja oikeuksia äiteinä.⁶² Naisten ja miesten eroavuuksiin pohjautuva naisten puolustaminen ei kuitenkaan olisi ollut loogisin lähtökohta Chaponelle, jolle olennaisinta oli kristittyjen lopullinen tasa-arvo Jumalan edessä.

Sarah Chaponen yhteys Astelliin on varsin selkeä, mutta hänen liittämiseensä osaksi jotenkin tiettyä tai selkeää ”feminististä jatkumoa” on suhtauduttava varovaisesti. Chaponen oma konteksti painottuu juuri kristilliseen ajatteluun, ja vaikka hän tietoisesti nosti esille ja ajoi

---

⁶⁰ Perry 2004, 198–201.

⁶¹ Todd 1998, 348.

⁶² *The Hardships of the English Laws* 1735, 17–18, 20–21.

naisten asiaa, on hänen nimittämisensä ”feministiksi” helppoudestaan huolimatta anakronistista, mikä tulee ottaa huomioon. Itse olen käyttänyt profeminiismin käsitettä. Chaponen ajattelun erityispiirteet tulevat parhaiten esille, kun häntä lähestytään hänen omilla ehdoillaan ja aikalaisteksteissä, ei niin, että hänet pyritään sovittamaan modernin feministisen ajattelun muottiin.

Mielenkiintoisen aikalaisvastakohtaan Chaponen näkemyksille tarjoaa *Gentleman's Magazine*ssa julkaistu *The Hardships of the English Laws*:ille kirjoitettu vastine, jonka miespuolinen kirjoittaja pyrki varsinkin tuhtuneesti kumoamaan Chaponen väitteet. Sen sijaan että olisi todella vastannut niihin, tämä kommentoija pyrki tekemään Chaponen argumentit naurunalaisiksi ja käytti naisista tuttuja stereotyyppisiä, kuten näiden heikkoutta ja kykenemättömyyttä hoitamaan asioitaan ja erityisesti omaisuuttaan. Koska naisia tuli suojella itseltään näiden ailahtelevuuden ja kohtuuttomuuden takia, eivät vaimot vastineen kirjoittajan mukaan ansainneet tasa-arvoisempia omaisuus oikeuksia.⁶³ Vastineen kirjoittajan sävy on hyvin naisvihamielinen, ja hän todellakin esitti niin kaikki naiset kuin Chaponen hyvin stereotyyppisesti. Chaponen kuvataan vastineessa päättämättömänä ja oikukkaana sekä tunteellisenä ja heikkona lastensa suhteen, ja vastineen kirjoittaja vähätteli häntä kirjoittajana esittämällä tämän mielipiteet ristiriitaisina ja epäloogisina ja kutsumalla häntä muun muassa ”vilkkaaksi, sieväksi olenoksi” (joka ei selvästikään vastineen kirjoittajan mielestä tiennyt mistä puhui) tai ”naispuoliseksi Proteukseksi”, jota oli mahdoton hillitä.⁶⁴ Tämä vähättelevä suhtautuminen naiskirjoittajaan ei ole mitenkään yllättävää, ja Chaponen itsekin joutui oikeuttamaan kirjoittamisensa sukupuolestaan huolimatta.⁶⁵

Chaponen esittämät epäkohdat olivat vastineen kirjoittajan näkemyksen mukaan näiden itsensä aiheuttamia, ja miehet todellisuudessa kärsimään joutuva osapuoli. Esimerkiksi Chaponen toisen esimerkitapauksen aviomiehensä luota paennut nainen käytti vastineen kirjoittajan mielestä karkaamistaan kotoa manipulointikeinona puolisoitten välisessä riidassa: ”hän [vaimo] ei vain uhannut, vaan marssi ulos, ja kun hänet tuotiin takaisin, päätti kuolla harmista mieluummin kuin palvella aviomiestänsä pienimmälläkään tavalla.”⁶⁶ Samoin vaimon vangitseminen näyttöytyy vastineessa enemmänkin juoruilevan vaimon hillitsemisen keinona

⁶³ 'Remarks' GM 1736, 648–650; Bailey 2002, 352–353.

⁶⁴ 'Remarks' GM 1736, 649, "the brisk, pretty Creature", "It is impossible to hold this Female *Proteus*".

⁶⁵ ks. esim. *The Hardships of the English Laws* 1735, 1-2, 53.

⁶⁶ *The Hardships of the English Laws* 1735, 6-8; 'Remarks' GM 1736, 648-649. "she not only threaten'd, but march'd off, and being brought back, chose to die of Vexation, rather than do the least Service for her Husband."

kuin laittomana vapaudenriistona: ”ja valituksen aiheena on, että *englantilaisella* aviomiehellä on valta rajoittaa juoruilevaa vaimoan, eikä häntä hirtetä, vaikka [vaimo], kärsimättömyyden takia, heittäytyy ikkunasta ja taittaa niskan[sa] jota mikään ei voinut taivuttaa.”⁶⁷ Kysymystä avioliiton suhteesta vankeuteen vastineen kirjoittaja lähestyy puolestaan ottamalla esimerkikseen varhaisten roomalaisten avioliitot sabiinittarien kanssa: nämä ryöstetyt morsiamet puolustivat silti aviomiehiään sodan syttyessä omia isiään vastaan.⁶⁸ Hänen tekstistään välittyy asenne, että vaimon tärkein velvollisuus oli totella ja palvella aviomiestään, huolimatta siitä mitä kyseinen aviomies teki. Minkäänlainen poikkeaminen tästä velvollisuudesta oli itsekästä ja tuomittavaa.

Sarah Chapone ja *Gentleman's Magazine* vastineen kirjoittaja kritisoivat molemmat naisten turhamaisuutta ja ylellisyyden ja vaurauden tavoittelua. Chapone kuitenkin suri naisten potentiaalın hukkaamista jo nuoresta lähtien, kun turhamaisuus ja miesten miellyttäminen asetettiin näiden ainoiksi tavoitteiksi järjen ja sielun kehittämisen sijaan, varsinkin kun tämä mielen kehittymättömyys altisti naiset täysin miesten armoille. Vastineen kirjoittaja taas ei tuntenut mitään myötätuntoa naisia kohtaan, vaan hän – aikakauden stereotyyppien mukaisesti – esitti naiset pääasiallisesti turhamaisina ja ahneina olentoina, jotka olivat tuhoisia niin perheille kuin valtiolle.⁶⁹ Tuhlaavainen vaimo, jonka pelättiin vievän miehen perikatoon hillittömyydellään, oli yksi 1700-luvulla naisista esiintyneistä uhkakuvista, ja vaimoja pidettiin varsin yleisesti epäpätevinä hoitamaan ja hallitsemaan omaisuuttaan itse.⁷⁰

Gentleman's magazine vastineen kirjoittaja torjui täysin Chaponen väitteen, että naisilla ei ollut mitään omaisuutta – hänen mukaansa oli suorastaan surullisenkuuluisaa, että vaimoille saatettiin taata omaisuutta, ja näin yleensä myös tehtiin lakien mukaan. Toisaalta kirjoittaja väitti, että ei puuttunut esimerkkejä siitä, miten miehiä oli ”maaniteltu ja kiukuteltu ja joskus väsytetty, jos ei lyöty, suostumaan näille hyvin epäedullisiin järjestelyihin.” Vastineen kirjoittajan näkökulmasta naiset olivat edullisessa asemassa omaisuuden suhteen avioliitossa. Hänestä he veivät avioliitossa miesten omaisuutta itselleen enemmän kuin mitä he liittoon toivat, ”yleensä kaksin verroin se, mitä [morsian] tuo perheeseen, jonka kulut tämä

---

⁶⁷ 'Remarks' GM 1736, 649. "and the Grievance is, that the *English* Husband has the Power of confining a Gossping-Wife, and is not hang'd, tho' she, thro' Impatience, throws herself out of Window, and breaks the Neck, which nothing could bend." *Gentleman's Magazine* viittaa lehden numeroon vol 2. s 627, jossa puhutaan samantyyllisestä oikeustapauksesta. ks. Capp 2003, 49–61 ”juoruilun” merkityksestä naisten elämässä ja yhteisössä.

⁶⁸ 'Remarks' GM 1736, 649.

⁶⁹ 'Remarks' GM 1736, 649–650; *The Hardships of the English Laws* 1735, 43–44.

⁷⁰ Staves 1990, 35.

kolminkertaistaa”. Lisäksi vaimo sai ”neularahaa”, *pin money*, ”yksityisiä mielihalujaan varten.”⁷¹ Susan Stavesin mukaan *pin money* tarkoitti pääpiirteissään aviomiehen vaimolle holhouksenalaisuuden aikana maksamaa sopimuksen mukaista, määrättyä vuotuista summaa, joka oli tarkoitettu käytettäväksi vaatteisiin, huvituksiin, hyväntekeväisyyteen ja muihin tämäntyylisiin vaimon omiin menoihin. Kuten muuhunkin vaimon erilliseen omaisuuteen, suhtautuminen *pin money*hyn oli yleensä varsin negatiivista: kritiikki kohdistui erityisesti siihen, että sopimukseen pohjautuvat maksut näyttivät vaimon oikeudelta eikä miehen anteliaisuudelta, ja rikkoivat näin puolisoiden ykseyden ihannekuvan.⁷²

Naiset olivat Chaponen näkemyksen mukaan viattomana kärsimään joutuva osapuoli, vaikka hän myönsikin että jotkut naiset pystyivät hallitsemaan miehiään: ”jotkut vaimot tuntevat niin vähän pelkoa tätä tuhoisaa lakia kohtaan, että he ovat itse asiassa vapaampia toimijoita näistä kahdesta.”⁷³ Vastineen kirjoittaja taas katsoi asiaa päinvastaisesta näkökulmasta. Hänen mukaansa vaimot eivät suinkaan ansainneet lisää etuoikeuksia tai edes sääliä, vaan ansaitsivat kohtalonsa; vastineen kirjoittajan mielestä miehet olivat kärsimään joutuva osapuoli.

Chapone piti aviorikosta käytännössä avioliiton purkamisena.⁷⁴ Hänen näkemyksensä oli, että vaikka vaimo oli alisteinen miehelleen, myös mieheen kohdistui velvollisuuksia ja odotuksia, jotka puolison tuli täyttää ansaitakseen asemansa. *Gentleman’s Magazinen* vastineen kirjoittaja käsitteli vain vaimon velvollisuuksia, mutta ei puuttunut siihen, täyttivätkö myös miehet oman osansa. Vastineen kirjoittaja kommentoi Chaponen argumentointia kääntämällä sen ajatuksen toisin päin; hän luki Chaponen tekstiä niin, että tämä vaatisi vaimoille samoja oikeuksia rikkoa avioliittosopimusta ilman rangaistusta kuin mitä aviomiehilläkin oli, ja tuomitsi sen pohjalta yleispätevästi naisten uskottomuuden, puuttumatta Chaponen argumenttiin molempien puolisoiden oikeuksien puolustamisesta.⁷⁵

Kun Chaponen lähtökohta argumenteilleen oli abstraktimpi kansalaisuus ja yksilöiden sen perusteella saamat oikeudet, *Gentleman’s Magazinen* vastineen kirjoittaja perusteli mielipiteensä naisten yksilöllisillä ansioilla, tai paremminkin niiden puutteella. Hän oli sitä

---

⁷¹ ‘Remarks’ GM 1736, 649. “[there are not wanting Instances of Men’s being] wheedled or huffed, and sometimes tired, if not beaten, into Measures very disadvantageous to themselves.”; ”usually double to what she brings into a Family, whose Expense she trebles”.

⁷² Staves 1990, 132–133, 158–159.

⁷³ *The Hardships of the English Laws* 1735, 52. ”some Wives have so little Apprehension of this Law of *Annihilation*, that they are in Fact the *freer* Agents of the two.”

⁷⁴ *The Hardships of the English Laws* 1735, 16.

⁷⁵ ‘Remarks’ GM 1736, 649.

mieltä, että englantilaisnaiset eivät yksinkertaisesti ansainneet parempaa kohtelua. Hän vertasi näitä roomalaisnaisiin, jotka olivat ansioituneet tekojensa ja moraalinsa perusteella niin, että heille tulikin osoittaa kunnioitusta. Englantilaisnaisilla taas ei tällaisia meriittejä vastineen kirjoittajan mielestä ollut, vaan nämä olivat mm. tuhlailevaisia, ahneita ja jäivät yleisesti roomalaisnaisten asettaman moraalisen standardin alle. Hänestä naisten tuli ensin parantaa tapansa, ennen kuin nämä saattoivat esittää vaatimuksia kohtelunsa suhteen:

Kun *Englannin* historia tarjoaa meille esimerkin yhden(kin) naisellisen turhamaisuuden uhraamisesta yleisen hyvän eteen; ... sitten tunnustamme *roomalaisten* oikeudenmukaisuuden ja sivistyneisyyden ylittävän ja asettavan meidät häpeään, yhtä paljon kuin meidän naisellinen hyveemme tällä hetkellä jää (jälkeen) heistä.⁷⁶

Näin vastineen kirjoittaja saattoi hyvillä mielin hylätä Chaponen argumentit, sillä ongelmat olivat hänen näkökulmastaan naisten omaa syytä, ja niiden ratkaisut olivat myös naisten omissa käsissä. Vastineen kirjoittaja ei varsinaisesti keskustellut Chaponen tekstin kanssa, vaan tyytyi torjumaan tai vähättelemään sen esittämiä ongelmia, ja tuomitsemaan siinä sivussa koko naissukupuolen.

4. ”Vaimojen asema on orjuuttakin kurjempi ”

The Hardships of the English Laws:in läpi kulkeva teema on miesten ja naisten vallan epäsuhtaisuus, jonka syyksi Sarah Chapone näki vallitsevat, naisia sortavat lait. Chapone totesi, että miehet tuskin mielellään luopuivat omien etujensa mukaisista laeista, jotka lisäksi tyydyttivät heidän ylpeyttään, ja myönsi miesten voivan vedota ikimuistosiin oikeuksiinsa niiden puolesta. Tämä ei kuitenkaan tehnyt laeista kohtuullisia tai oikeudenmukaisia. Sen sijaan ne tekivät vaimojen asemasta orjuuttakin huonomman, asettivat nämä aviomiesten mielivallan armoille ja riistivät näiltä omistusoikeuden omaisuuteensa, lapsiinsa ja jopa omaan henkilöönsä.⁷⁷ Tässä luvussa käsittelem orjuuden teemaa ja Chaponen näkemyksiä avioliitosta ja sen sisäisistä omistussuhteista. Tutkin näkemyksiä siitä, olivatko vaimot miestensä omaisuutta, miten avioliitto ja puolisoitten omistusoikeudet toisiinsa käsitettiin, ja mitä vastauksia orjuuden ja avioliiton rinnastanut Chapone näihin kysymyksiin esitti.

⁷⁶ 'Remarks' GM 1736, 650. "When the *English History* supplies us with an Instance of the Sacrifice of one Female to the Publick Good; ... We will then acknowledge the Justice and Politeness of the *Romans* to exceed and shame ours, as much as our Female Virtue, at present, falls short of theirs."

⁷⁷ *Hardships of the English Laws* 1735, 4-5.

Sarah Chapone otti lähtökohdaksi perusteluilleen avioliiton epäedullisuudesta naisille rouva Lewisin testamentin tapauksen, jossa oikeus pohti oliko leskenä kuolleen, lapsettoman rouvan ensimmäisen leskeyden aikana tehty testamentti pätevä myös toisen avioliiton jälkeen. Testamentin pätevyyttä ajava puoli vertasi avioliittoa roomalaiseen käytäntöön, jossa vangiksi otetun miehen sitä ennen tekemä testamentti palasi voimaan tämän vapauduttua. Oikeus oli kuitenkin sitä mieltä, että avioliitto oli vapaaehtoinen teko eikä pakottamisen tulos kuten vankeus, joten oikeuden päätöksen mukaan testamentti oli mitätön. Chaponen johtopäätös tästä oli, että esitettyjen perustelujen mukaan vaimojen asema oli joko yhtäläinen orjuuden kanssa tai sitä pahempi.⁷⁸ Orjuus ei ollut Englannin lakien mukaan hyväksyttävää, mutta naisten kohdalla sitä vastaava ja pahempikin tila vaikutti Chaponen mielestä olevan hyväksytty. Kuten aiemmin jo todettiin, avioliitossa miehestä ja vaimosta tuli *common law*'n silmissä yksi henkilö, sillä avioparilla ei katsottu voivan olla erillisiä intressejä. Tämä fiktiivinen ykseys oli syynä muun muassa siihen, että vaimo ei pääsääntöisesti voinut nostaa syytteitä tai olla syytettynä itsenäisesti, että naisen henkilökohtainen omaisuus siirtyi miehelle, ja että naisen ennen avioliittoa tekemä testamentti mitätöityi tämän avioituessa. Nainen sulautui oikeudellisesti miehen henkilöön, mihin holhouksenalaisuuden englanninkielinen termi *coverture* viittaa. Todellisuudessa naisen oma persoona ja tahto eivät tietenkään hävinneet mihinkään, ja tämä ristiriita lain ja todellisuuden välillä on myös Chaponen tekstin keskiössä.⁷⁹

Sarah Chapone oli sitä mieltä, että oikeudenmukaisuus ei naisten kohdalla toteutunut, ja asiaa pahensi se, että vääryyttä kärsivät naiset eivät voineet tehdä mitään saadakseen oikeutta tai parannusta tilanteeseensa. Vihollisiakin kohdeltiin Englannissa paremmin kuin vaimoja, sillä vihollisilla oli oikeus suojeluun, ja kunnia vaati kohtelemaan näitä lempeästi. Chapone totesi suoraan, että ei pystynyt sovittamaan näitä naisia sortavia lakeja yhteen vapaan kansan ”oikeuksien ja etuoikeuksien” kanssa.⁸⁰ 1700-luvulla sopimusajattelu sai huomattavaa valtaa yhteiskunnan ja sen suhteiden käsittämisen tapana. Pelkkä käytännön tai tavan noudattaminen ei enää riittänyt, vaan Chapone vaati järkeä ja oikeudenmukaisuutta lakien arviointikriteereiksi. Lakeja tuli arvioida uudelleen myös siksi, että ilman kristillisen moraalin antamaa turvaa lait

---

⁷⁸ *The Hardships of the English Laws 1735*, 5-6, 30-31.

⁷⁹ ks. viite 15, *Baron & Feme 1700*, *Lady's Law 1732*; Todd 1998, 344.

⁸⁰ *Hardships of the English Laws 1735*, 5, 13, 47; ”Rights and Privileges”.

olivat ainoa turva heikoille ihmisille vahvemman lakia vastaan, ja siksi niiden oikeudenmukaisuus oli niin tärkeää.⁸¹

Chapone piti siis lakien vaimoille antamaa asemaa orjuuttakin pahempana ja totesi tämän useaan otteeseen.⁸² Orja ei kuitenkaan ollut itse valinnut osaansa, toisin kuin naimisiin menevä nainen; yksi tärkeimmistä avioliittoa määrittelevistä tekijöistä oli juuri keskinäinen suostumus, joka meni virallisten seremonioidenkin edelle (*Hardwicke's Marriage Act 1753* toi muutoksen tähän näkemykseen). Suostumuksen vaatimus näkyi muun muassa siinä, että naisen sieppaaminen ja avioliittoon pakottaminen oli rangaistavaa ainakin perijättärien kohdalla, ja se oli niitä harvoja tapauksia, joissa vaimon todistus oli sallittu ja pätevä.⁸³ Chapone suhtautui itse varsin varauksellisesti avioliiton vapaaehtoisuuteen, johon tuomarit rouva Lewisin testamentin tapauksessa perustivat ratkaisunsa, naisten kohdalla. Hän oli sitä mieltä, että avioliiton ei voitu sanoa olevan aina vapaaehtoista, sillä usein vanhemmat ja huoltajat käskivät ja määräisivät naiset suostumaan liittoon, ja toisissa tilanteissa avioliitto taas oli ainoa naisten ulottuvilla oleva keino edetä maailmassa.⁸⁴ Chapone oli tietoinen siitä, että avioituminen oli useimmille ajan naisille realiteetti, ja hän totesikin, että nämä valitsivat itse mieluummin avioliiton ”monimutkaisine vaaroineen” kuin itsenäisenä elämisen. Hän kuvasi naimattoman naisen osaa yksinäiseksi, ystävättömäksi ja pilkatuksi tilaksi, tiivistäen siinä varsin ytimekkäästi ajan asenteet vanhapiikoja kohtaan. Chapone oli myös vähintään tuttavuutensa oppineen Elizabeth Elstobin kautta nähnyt läheltä sen, miten hankalaa elämää saattoi olla vanhallepiialle, jolla ei ollut omaa varallisuutta ja perhettä turvana. Toisaalta varhaismodernille ajalle oli ollut tyypillistä korkea avioliittoikä, ja tämä trendi kääntyi vasta 1700-luvun aikana, jolloin naisten avioliittoikä aleni ja samoin syntyvyys alkoi kasvaa.⁸⁵

Vaikka moni nainen päättikin avioitua vapaasta tahdostaan, Chapone epäili näiden kykyä tehdä järkeen perustuvaa ja todella harkittua päätöstä omaksi edukseen. Hän näki syynä olevan vallitsevan tavan kasvattaa nuoret naiset, joka tähtäsi avioliittoon, ja vanhempien ja holhoojien vaikutuksen, joka oli huomattava ohjaava tekijä (ks. esim. Fletcher 1995.). Avioliiton vapaaehtoisuus oli siten vähintään kyseenalaista. Juuri kasvatus oli suurin ongelma, sillä nuorten naisten kasvatuksen tarkoituksena vaikutti Chaponen mukaan olevan valmistaa nämä

---

⁸¹ *Hardships of the English Laws 1735*, 2-3.

⁸² ks. *The Hardships of the English Laws 1735*, 4.

⁸³ *Lady's Law 1732*, 25; *Laws regarding women 1777*, 293-4; Sommerville 1995, 174-5.

⁸⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 6, 43.

⁸⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 42-45, 46; ks. johdanto ja Perry 1984, 23;

rakastumaan ilman että sydämen vastapainoksi kehitettiin myös näiden järkeä. Tyttöillä ei ollut edellytyksiä järkevään toimintaan, kun näiden kasvatusta korosti vain miehen hankkimista edistäviä (tai ainakin sellaiseksi ajateltuja) taitoja, kuten ”viejä käynti” tai ”muodikaiden kohteliaisuuksien tuntemus”, ja naisten korkeimmaksi saavutukseksi esitettiin edullisen avioliittosopimuksen tekeminen. Chaponesta ei ollutkaan ihme, että naisten ei voinut olettaa pyrkivän kehittämään järkeään ja älyään ja löytävän siten todellista onnea ja kunniaansa ”Jumalan palvelemisesta ja oman mielensä vapaasta harjoittamisesta”. Kirjoittaja totesi ironisesti, että voidaan tuskin odottaa naisten pystyvän arvioimaan muiden todellista arvoa, kun he eivät tunne omaansa, ja näin naiset ”luovuttavat itsensä tietämättömille, turhamaisille tai häijyille jos he vain tulevat arvoniemen, valjakon tai omaisuuden suosittelijaksi”.⁸⁶ Toisaalta avioliitto oli usein naisen ainoa mahdollisuus edetä elämässään ja pärjätä maailmassa. Chapone totesi, että kun naiset olivat alusta asti estyneitä todella käyttämään järkeään, he kaikista haitoista huolimatta hyväksyivät vieraan avun. Lisäksi, kun Chaponen mukaan naisten aviopuolison valintaa määrätti mitä suurimmassa määrin näiden saama kasvatusta, josta vastasivat miehet, pitäisi tämän hänen mielestään oikeuttaa naiset myös saamaan apua ja hyvitystä jos he joutuivat ”tyrannin ja sortajan” käsiin.⁸⁷

Naisten kasvatusta oli tuttu teema profemministisissä teksteissä, ja samoin tuttuja ovat Toddin mukaan myös Chaponen argumentit;⁸⁸ Astellin vaikutus on tässä todennäköistä. Vaikka Chapone kritisoi naisten kasvattamista vain ulkoista miellyttämistä varten ja sen turhamaisuuteen ja ahneuteen ohjaavaa vaikutusta, hän ei selvästikään pitänyt naisten koulutautumista ja järjen kehittämistä sekä avioliittoa toisiaan poissulkevana. Naisia tuli kyllä hänestä ohjata järjen ja tietojensa kehittämiseen, jotta nämä eivät jättäisi aviomiestä valitessaan pelkkien ulkoisten meriittien varaan. Chaponen näkemykset erosivat tässä monista muista profemministisistä teksteistä: esimerkiksi Astell näki yhtenä ihanteellisena tilana naisille naimattomuuden joka salli näiden omistautua opinnoille, ja samanlaisen utopian naisten yhteisöstä esittää Sarah Scott teoksessaan *Millenium Hall*. Heille avioliitto ei siis ollut niinkään tavoiteltava tila.⁸⁹

---

⁸⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 43-44, ”a graceful Motion... a Knowledge of the Fashionable Compliments and Civilities”; ”[should arise from] the Service of God, and free Exertion of her own Soul?”; ”but resigns herself to the Ignorant, the Vain, or the Vicious, as they come recommended by Title, Equipage or Fortune.”

⁸⁷ *The Hardships of the English Laws 1735*, 42-45.

⁸⁸ Todd 1998, 344-345.

⁸⁹ Sutherland 2000, 33-34, ks. Sarah Scottista Miegion 2003, 33-34.

Varhaismodernin ajan englantilaisteoreetikot olivat varsin yhtä mieltä siitä, että vaimot eivät olleet orjia eikä heitä tulisi kohdella sellaisina. Vaikka vaimo oli alisteinen aviomiehelleen, hän oli myös miehensä kumppani ja apulainen, joka hallitsi kotitaloutta ja jota tuli kohdella kunnioittavasti ja asemansa mukaan. Myös naiset itse olivat tätä mieltä. Amanda Vickeryn mukaan säätyläisnaiset, jotka kyllä hyväksyivät patriarkaalisen järjestyksen, eivät odottaneet joutuvansa kestämaan tyranniaa. Ja vaikka rakkaus ja tottelevaisuus liittyivät erottamattomasti toisiinsa käytöskirjallisuudesta lähtöisin olevassa tottelevaisuuden ja alistumisen retoriikassa, se ei tässäkään tarkoittanut aivotonta orjuutta.⁹⁰

Mary Astell oli esittänyt *Reflections Upon Marriagen* kolmannen painoksen (1706) esipuheessaan yhden sopimusanalogian varhaisimmista kritiikeistä, haastaen Locken teorian naisten suhteen kysymällä miten saattoi olla, että kaikki naiset syntyivät orjina, jos kaikki ihmiset/miehet syntyivät vapaina. Sutherlandin mukaan Astell ei todella väittänyt, että naiset syntyvät orjina, vaan hän käytti tätä poikkeavaa naisten sulkemista pois ajan radikaaleista luonnonoikeutta puolustavista argumenteista paljastamaan näiden väitteiden perustavanlaatuisen heikkouden, eli oletuksen, että järki on perustana kaikissa sopimuksellisissa yhteiskunnallisissa suhteissa. Astell piti niin avioliittoa kuin hallintoa Jumalan sääteleminä, ja niin tämä säätely kuin sen seuraukset eivät siten olleet järkeistettävissä sopimuslogiikan muodossa, edes ilman sen merkitseviä ristiriitaisuuksia (ehdollinen orjuus miehille/ehdoton naisille). Samoin väärinkäytökset niin avioliitossa kuin hallinnossakaan eivät voineet olla todiste oikeudesta. Sutherland toteaa, että erottamalla niin yksityisen kuin julkisen hallinnon jumalallisen tahdon alueeksi eikä järkeistettäväksi asiaksi Astell voi erottaa naisten potentiaalini (ja oikeudet) tavan mielivaltaisesti sille (niille) asettamista sosiaalisista rajoitteista ja luoda yhteiskunnan ulkopuolelle tilan, jossa naisten järki voi toimia.⁹¹

Kaikki englantilaisvaimot eivät toki joutuneet kärsimään lakien sorrosta, ja Chaponen myöntää, että pääosalla naisista ei luultavasti ollut valittamista. Hän kuitenkin vastaa, että tämä ei suinkaan ollut maan lakien ansiota. Vaimot olivat silti orjan asemassa, vaikka heitä ei sellaisina kohdeltaisikaan. Chaponelle ei myöskään ollut mikään puolustus, että muualla naisia kohdeltiin vielä huonommin. Hän huomautti, että ”Englanti on myös miesten paratiisi, sillä missään muualla alamaiset eivät nauti niin korvaamattomia etuoikeuksia kuin täällä”. Kirjoittajan mukaan mielivaltainen ruhtinas voisi yhtä hyvin yrittää puolustella tyranniaansa sillä, että hän

---

⁹⁰ Sommerville 1995, 80, 82; Tague 2001, 95; Vickery 1998, 8.

⁹¹ Sutherland 2000, 31–33.

kohtelee alamaisiaan paremmin kuin sulttaani, ”*Grand Seignior*”, orjiaan Turkissa; tällaista väitettä ”pidettäisiin hyvin epäoikeudenmukaisena vastauksena”.⁹²

Aviomiesten suuren vallan kohtuuttomuutta Chapone korosti kuvatessaan toistuvasti aviomiehiä despoottisina ja verratessaan näitä Turkin sulttaaneihin, jotka esiintyivät 1700-luvulla yleisemminkin vastakohtana englantilaisten vapaudelle ja laillisuusperiaatteeseen nojaavalle hallinnolle. Hän oli huolissaan siitä mikä naisten kohtalo tulisi olemaan, jos ”ajan älyniekat” olisivat menestyksekkäitä – näiden kohdalla kun oma mielihalu ja kiinnostus olivat järjen ja uskonnon paikalla. Chapone asettaa tekstissään vastakkain aviomiesten mielivallan vaatiman alistumisen ja järjen perusteleman alisteisuuden aviomiehelle. Edellinen oli pakotettua orjuutta, toinen taas naisten velvollisuus, jolle oli löydettävissä järjelliset ja kristilliset perustelut.⁹³ Järkeä, kohtuus ja oikeudenmukaisuus ovat ne perusteet, joihin Chapone tukee väitteensä: sallivat naisten huonon kohtelun rangaistuksetta sallivat lait olivat hänestä järjenvastaisia. Yksi teema jota Chapone tässä painotti, oli se, miten miehet voivat estää ja estivät naisia toimimasta yhteisön ja yhteisen hyvän eteen. Tämä oli kohtuutonta ja epäoikeudenmukaista, sillä se tuotti naisille ja lapsille tarpeetonta kärsimystä. Se oli myös Jumalan tahdon vastaista, koska se esti naisia toteuttamasta tämän ”positiivisia käskyjä” tehdä hyvää.⁹⁴

Naisia ei ollut Chaponesta hyväksyttävää kohdella kuten pakanoita. Näille kuuluvat rangaistukset eivät sopineet vapaille englantilaisnaisille, ja yhtä sopimatonta oli pitää naisten tilaa parempana verrattuna turkkilaisiin naisiin. Vapaiden englantilaisnaisten vertailukohta olivat vapaat englantilaiset miehet, eivät turkkilaiset pakanat, ja Chapone korosti tätä huomauttamalla, että sama vertailu olisi yhtä kammottava miehille. Tässä Chapone asetti kansallisuuden sukupuolen edelle – pakanat ja vierasmaalaiset naiset eivät voineet toimia englantilaisten naisten aseman epäkohtien oikeuttajina, sillä näitä koskivat eri kriteerit. Turkkiilaisten naisten ei oletettukaan olevan vapaita, kun taas englantilaisnaisille se kansallisuuden perusteella kuului. Naisia tuli siis kohdella samoin kriteerein kuin englantilaismiehiä, ja kuten lakien sukupuolten periaatteessa yhtäläisesti kohtelevat sanamuodotkin antoivat odottaa. Chapone vaati kuitenkin tämän vain naimattomia naisia koskevan periaatteen ulottamista myös vaimoihin.⁹⁵

---

⁹² *The Hardships of the English Laws 1735*, 45-7; ”England is also, the Paradise of Men, no Subjects enjoying such invaluable Privileges as they do here”; ”it would be thought a very unjust reply”.

⁹³ *The Hardships of the English Laws 1735*, ks. esim. 3, 4, 46-47.

⁹⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 67-68.

⁹⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 66.

Englantilaisteoreetikot kommentoivat usein paheksuen naisten kohtelua muiden kansojen parissa, ja vaimon kohtelemista kuin palvelijaa tai orjaa pidettiin osoituksena barbariasta sekä kunnan englantilaismiehille sopimattomana. Moralistit eivät tosin säästäneet maanmiehiäänkään, vaan tuomitsivat yleisesti ne, jotka eivät antaneet vaimoille näille kuuluvaa asemaa ja vapautta vaan tyrannisoivat näitä.⁹⁶ Säätyhierarkian, vierasmaalaisen despotismin ja uskonnollisen absolutismin vertauskuvat toistuivat avioliittoa käsittelevissä kirjoituksissa 1700-luvun alkupuolella aviomiehen valtaa käsiteltäessä. Myös *The Hardships of the English Laws*:in kirjoittaja käyttää tätä retoriikkaa, mutta siinä näkyy muutos kohti ”katkeraa alistumista niihin väistämättömiin seuraamuksiin, joita avioliitolla oli naisille”, kuten Ruth Perry asian ilmaisee.⁹⁷ Aviomiehen laillinen valta vaimonsa suhteen ja sen laajuus ei ollut mikään uusi asia, mutta aiemmin sen harjoittamista oli rajoittanut ja valvonut yhteisö, johon kuului myös vaimon omia sukulaisia. Naiset saattoivat helpommin turvautua rooliinsa sisarena ja tyttärenä ja saada miespuoliset sukulaisensa puolustamaan etujaan. Tällaisesta avusta tuli kuitenkin 1700-luvun mittaan yhä epätavallisempaa, ja sukulaisten mahdollisuudet auttaa naisia heikkenivät.⁹⁸

The Hardships of the English Laws:issa Chapone argumentoi, että lait palvelivat vain niiden väärinkäyttäjiä ja huonoja aviomiehiä, sillä hyvät ja kunnialliset miehet eivät niiden antamaa valtaa tarvitse. ”Hyvä aviomies ei haluaisi valtaa ruoskia, vangita ja nälkiinnyttää vaimoaan tai oikeutta tuhlaa tämän omaisuus, huonolle aviomiehelle tällaista valtaa ei tulisi sallia.” Jos lakeja muutettaisiin, hyvä aviomies ei koskaan tuntisi olevansa rajoitettu, kun taas huonollekin aviomiehelle ne olisivat lopulta edullisia pitäessään tämän kaidalla tiellä.⁹⁹ Hyvä aviomies sai Chaponelta ylistystä, ja hän toteaa, että hyvälle aviomiehelle ”valta tehdä syntiä vaimoaan vastaan on suurin este sille, että hän koskaan tekisi niin”.¹⁰⁰

Chapone ei pyri tekstillään vastustamaan avioliittoa, mutta kritisoi sitä sen aikaisessa muodossaan välillä ankarastikin. Kritiikki kohdistui kuitenkin vain väärinkäytöksiin, ja Chapone korostikin, ettei pitänyt naimattomuutta parempana kuin avioliittoa ”kunniallisen miehen” kanssa. Asenteet naimattomia naisia kohtaan olivat hyvin negatiivisia 1700-luvulla:

---

⁹⁶ Sommerville 1995, 80-81.

⁹⁷ Perry 2004, 199.

⁹⁸ Perry 2004, 200-201.

⁹⁹ *The Hardships of the English Laws* 1735, 50-51; ”A good Husband would not desire the Power of Horse-Whipping, confining, Half-starving his Wife, or squandering her Estate; a bad Husband should not be allowed it.”

¹⁰⁰ *The Hardships of the English Laws* 1735, 52-53; ”that the Impunity with which he *might* Sin against his Wife, is with him the strongest Reason why he never *will* do it.”; ks. lisää Hunt 1992, 15. ja kappale väkivallasta.

vanhojapiikoja pidettiin luonnottomina ja poikkeuksellisina, ja monelle naiselle (varsinkin säätyläisten keskuudessa) vanhanpiian kohtalo oli sietämätön ajatus.¹⁰¹ Avioliitto oli Chaponen mukaan yhteiskunnan perusta, jumalallinen instituutio ja yksi elämän suurista siunauksista. Se toimi yhteisön hyväksi, ja eräässä alaviitteessä kirjoittaja olikin sitä mieltä, että avioliitto oli ansio, jonka pitäisi vapaaehtoisena tekona tuoda naisille etuoikeuksia ja palveluksia, ei-vapaaehtoisena taas sääliä ja apua nykyisen sorron sijaan. Joka tapauksessa avioliittoa pitäisi suojella laeilla, ja rankaista niitä jotka ”tekevät siitä vitsauksen ja kirouksen”.¹⁰²

Chapone lievensi vielä kritiikkiään avioliittoa kohtaan vakuuttamalla lopuksi, ettei tarkoittanut vain hupsujen naisten menevän naimisiin. Hänen tarkoituksensa oli vain ”hillitä sitä voitonriemua ja itseihailua, jota jotkut miehet ovat taipuvaisia alkamaan tuntea havaitessaan, että useimmat naiset ovat halukkaita menemään naimisiin jossain vaiheessa.”¹⁰³ Chaponen toisaalta hyvinkin myönteinen käsitys avioliitosta on siten jossain määrin poikkeava muihin profemministisiin teksteihin verrattuna. Tekstissään hän itse kiitti Jumalaa siitä, että ”minulla on aviomies, joka antaa minun olla *elossa* ja antaa minun olla *Joku* ja kertoa toisille ihmisille mitä minä heistä ajattelen”. Chapone myös kuvasi hyvää aviomiestä erittäin positiiviseen sävyyn: tämä oli vaimolleen rakastettu, ystävä, opas ja suojelija, jonka moraalinen ylevyys takasi sen, ettei vaimo joutunut koskaan kärsimään miehensä vallasta.¹⁰⁴ Hän halusi korostaa, että ei siis suinkaan tuominnut kaikkia aviomiehiä vaan totesi, että: ”[S]amaan aikaan kun varoitan omaa sukupuoltani, minun täytyy tehdä oikeutta toiselle; ja tunnustaa, että uskon heissä olevan hyvin monia, joille ihmisten lait ovat täysin tarpeettomia, mitä tulee heidän käytökseensä kotona”.¹⁰⁵ Suuri osa hänen esittämistä esimerkkitapauksistaan on myös painetusta mediasta. Chaponen kritiikki aviomiehiä kohtaan kohdistuu paljolti juuri niihin tapauksiin, joissa nämä eivät täyttäneet odotettuja vaatimuksia. Avioliiton ei toki tullut hänestä olla naisten ainoa päämäärä, mutta oikeanlaisen aviomiehen kanssa solmittu liitto oli Chaponesta selvästi positiivinen asia.

---

¹⁰¹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 44, ”with a man of worth”; Hill 2001, 2, 8.

¹⁰² *The Hardships of the English Laws 1735*, 42, 45, ”[those who] turn it into a Plague and a Curse”.

¹⁰³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 44. ”I would only give some Check to that Triumph, and Self-admiration which some Men are apt to conceive, upon an Observation, that most Women are willing to marry at some time (or other)”

¹⁰⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 51 ”[But God be thanked] , I have an Husband who lets me be *alive*, and gives me leave to be *some Body*, and to tell other People what I think they are.”; 52–53.

¹⁰⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 52. ”At the same Time that i warn my own Sex, I must do Justice to the other; and acknowledge, that I believe there are very many of them, to whom human Laws, as to their domestick Behavior, are entirely superfluous”

Sarah Chaponen miniän, Hester Chaponen, käsitykset avioliitosta ja naisten koulutuksesta liikkuvat varsin samantyyllisillä linjoilla. Hester oli sitä mieltä, että naisten elämät saattoivat olla sekä älyllisesti että emotionaalisesti tyydyttäviä, ja tämä vakaumus erotti hänet Rhoda Zukin mukaan niin muista sinisukista kuin käytösoppaiden kirjoittajien laajalti miespuolisesta enemmistöstä.¹⁰⁶ Kathryn Sutherlandin mukaan Hester Chaponen näkemys naisille sopivasta koulutuksesta oli kyllä traditionaalinen ja tiettyjen, sopivien rajojen sisälle jäävä, mutta myös varsin laaja-alainen ja järjen kehitystä painottava. Sutherlandin mukaan Hester Chaponen sopivana pitämän koulutusohjelman positiivista voimaa ei tulisikaan aliarvioida. Sen takana oli käsitys, että kristillinen usko oli järjellä käsitettävä asia ja itsessään rationaalisten kykyjen pääasiallinen opettaja. Siten kristillisen hartauden ja sosiaalisen traditionaalisuuden tavanomainen painottaminen näyttäytyikin Sutherlandista eri valossa, kun muistetaan, että Hester piti yhtä tärkeinä naisten kriittisen ajattelun kehittämistä, jotta nämä voisivat tehdä itsenäisiä päätöksiä myös yksityiselämässään.¹⁰⁷

Chapone pohti myös, missä määrin naiset olivat miesten omaisuutta. Miehellä oli velvollisuus huolehtia vaimostaan ja suojella häntä. *The Hardships of the English Laws*:in mukaan aviomies sai valtansa vaimonsa suhteen ”tämän rajattomasta luottamuksesta häneen”. Nainen asetti koko onnensa aviomiehensä käsiin ja oli siten oikeutettu hänen suojeluunsa kaikessa ahdingossa. Tämän luottamuksen rikkominen oli kirjoittajan mielestä raskauttava tekijä.¹⁰⁸ Chapone käyttää tekstissä erityisesti omistusoikeuden käsitettä (*property in*). Sen puuttuminen sulki naisilta pois mahdollisuuden hallita omaa omaisuuttaan ja vei näiltä jopa mahdollisuuden käyttää omia luontaisia kykyjään ja älyään hyväkseen. Loppupäätelmässään Chapone tosin lievensi väitettään hieman toteamalla, että vaimon älylliset ja henkilökohtaiset kykynsä vaikuttivat olevan hänen omiaan, koska mikään sopimus ei voinut siirtää niitä toiselle. Kuitenkin aviomies saattoi estää vaimoan käyttämästä niitä, joko itsensä tai lastensa hyväksi, jopa silloin kun mies itse ei tehnyt mitään näiden hyväksi.¹⁰⁹

Naisista tuli siis lähes täydellisesti miesten omaisuutta, ja näiden toimintamahdollisuudet jäivät riippuvaisiksi miesten tahdosta. Juuri tämä on ehkä Chaponelle suurimpia ongelmakohtia. Hän näki naiset ainakin moraalisesti ja kristittyinä tasa-arvoisiksi miesten kanssa, mutta lait asettivat heidät aviomiehen, eikä Jumalan tahdon alaisiksi. Niin kauan kun aviomiehen totteleminen oli

¹⁰⁶ ks. Miegion 2003, 27–28; Sutherland 2000, 28–29; Zuk 2004.

¹⁰⁷ Sutherland 2000, 28–29.

¹⁰⁸ *The Hardships of the English Laws* 1735, 13, ”which Power he derived from her unbounded Confidence in him”.

¹⁰⁹ *The Hardships of the English Laws* 1735. 67–68.

Jumalan käskyjen mukaista – eli nämä olivat hyveen ja moraalin ohjaamia ja täyttivät velvollisuutensa – tämä alistaisuus ei ollut Chaponesta paha asia vaan oikeutettua. Mutta kun tämän järjenumukaisen ylemmyyden ja tottelevaisuuden paikalle asetettiin pelkkä aviomiesten mielivalta, jolle naiset alistettiin, se asetti naiset ristiriitaiseen ja kestävättömään asemaan, jossa nämä joutuvat palvelemaan vain aviomiehensä tahtoa eikä Jumalaa. Lakien ei tullut viedä ihmisiä synnin tekemiseen, mutta Chaponesta nykyiset lait ajoivat naisia juuri tähän, kun ne sallivat naisten tehdä syntiä rankaisematta, jos he vain tottelivat aviomiehiään. Aviomiehistä voidaan nähdä tämän lakien tulkinnan valossa tulleen lähes epäjumalan kaltaisia, mikä ei tietenkään ollut Chaponelle hyväksyttävää.¹¹⁰

Yksi lakiteosten mainostamista naisten etuoikeuksista, johon Chapone tarttui, oli naisten samaa vapautus vankeudesta siviilijutuissa, mitä perusteltiin sekä naisten omaisuuden puutteella että näiden siveyden suojelemisella. Chaponesta tämä ei ollut palvelus naisille, vaan pikemminkin pyrkimys estää ketään loukkaamasta miesten omistusoikeutta naisiin, josta englantilaisaviomiehet hänen mukaansa pitivät vielä sitkeämmin kiinni kuin roomalaiset. Chapone katsoi, että avioliiton antaman omistusoikeuden toisen henkilöihin tuli olla vastavuoroinen: hänen mukaansa jo avioliittosopimuksen luonne antoi molemmille puolisoille omistusoikeuden toistensa henkilöön. Lait eivät kuitenkaan toteuttaneet tätä kuin miehen osalta, joka sai täyden määräysvallan vaimonsa suhteen, samalla kun lait veivät vaimolta kaiken omistusoikeuden mieheensä. Vain miehillä oli oikeus aviorikoksen tapahduttua vaatia vahingonkorvauksia omistusoikeutensa loukkaamisesta. Vaimo saattoi kyllä viedä valituksensa kirkolliseen oikeuteen ja saada tuomion ja korvauksia, mutta jälkeinpäin aviomies pystyi käyttämään oikeuttaan antaa velka anteeksi. Chapone viittaa tässä tapaukseen *Chamberlin v. Hewson*, jossa rouva Hewson jäi tällaisessa tapauksessa ilman oikeutta.¹¹¹

Vaikka teema on kenties ajalle yllättävämpi, se sopii Chaponen käsitykseen molempien puolisoitten yhtäläisestä moraaliseen vastuusta.¹¹² Jos naisten vapauttaminen vankeudesta näiden siveyden turvaamiseksi pohjautuisi pyrkimykseen estää syntiä, miesten voitaisiin olettaa olevan yhtä huolehtivaisia omista sieluistaan, ja he pyrkisivät estämään myös aviomiehiä olemasta uskottomia vaimoilleen, Chapone järkeili. Tällöin myös vaimot voisivat hakea vahingonkorvauksia oikeutensa rikkomiseksi, ”Sillä rikkomus Jumalaa vastaan on yhtä suuri

---

¹¹⁰ ks. *The Hardships of the English Laws 1735*, 26-27, 61, 62-63, 67-68.

¹¹¹ *The Hardships of English Laws 1735*, 15, 40-41; *common law*'ssa tämä kanne kulki nimellä ”criminal conversation”.

¹¹² vrt. Todd 1998, 345.

aviomiehen kuin vaimon kohdalla ja yhtä tuomittava molemmissa”. Chapone päätti argumenttinsa toteamalla, että puolison uskottomuus oli vain yhdessä tapauksessa suurempi vahinko miehelle tämän yhteiskunnallisessa ominaisuudessa.¹¹³ Tässä hän luultavasti viittaa siihen syyhyn, joka teki juuri naisten uskottomuudesta yhteiskunnallisesti tuomittavampaa, eli aviorikoksesta syntyvään lapseen. Omaisuuden siirtyminen toisen miehen lapselle oli ikivanha uhkakuva, jonka takia naisen siveys sai niin suurta painoa. Toisaalta myös miesten kohdalla uskottomuus saattoi vahingoittaa näiden hyvää mainetta yhteisössä, ja jotkut miehet nostivat kunnianloukkauskanteita seksuaaliseen ”rehellisyyteensä” kohdistuneiden syytösten johdosta.¹¹⁴

Miehellä oleva valta hallita niin naisen omaisuutta kuin tämän henkilöä siinä määrin, että aviomies pystyi estämään naisia käyttämästä kykyjään ja henkisiä lahjojaan minkäänlaisen itsenäisyyden saavuttamiseksi teki siis naisista käytännössä usein miesten omaisuuteen verrattavia. Ajan lainoppineet ja moralistit katsoivat kuitenkin, ettei vaimo ollut osa miehensä omaisuutta, eikä tätä siten voitu myydä tai ostaa (mikä erotti vaimon orjasta).¹¹⁵ Laki ei myöskään koskaan luokitellut vaimoa irtaimiston osaksi, vaikka käytännössä naisia kohdeltiin usein eri tavoin omaisuutena, kuten esimerkiksi raiskauksen katsominen varkauden muodoksi – joko naisen aviomieheltä tai tämän miespuolisilta sukulaisilta – osoittaa. *Laws Regarding Women*:in mukaan aviomiehellä oli myös oikeus hakea korvauksia jos hänen vaimonsa siepattiin tai suostuteltiin elämään erillään hänestä ilman riittävää syytä.¹¹⁶

Barbara Todd huomauttaa, että Chaponen esille nostama perustavanlaatuinen kysymys, jonka itsenäisen naispuolisen ihmisolennon ristiriitainen läsnäolo lain esittämässä avioparin fiktiivisessä ykseydessä muodosti, oli ongelma, jonka kanssa näiden naisten lisäksi myös 1700-luvun englantilaiset lakimiehet joutuivat kamppailemaan. Artikkelissaan Todd tutkii Chaponen argumenttien analyysin lisäksi, miten *common law*- ja *equity*-oikeusistuimet käsittelevät taloudellisesti erillisen vaimon itsenäistä sopimuksellista kykyä omaisuuskysymyksissä ja etsivät ratkaisuja ongelmiin, joita vaimon erillinen asema köyhäinhuoltolain kotipaikkaoikeudessa herätti. Todd toteaa, että vaikka 1700-luvun oikeusistuimet liikkuvat varovasti kohti vaimon itsenäisen laillisen henkilön tunnistamista, tämä trendi kääntyi 1800-luvulla, mikä johti lopulta vaimon vielä täydellisempään alistamiseen miehen laillisen henkilön

---

¹¹³ *The Hardships of English Laws 1735*, 41. ”For the Transgression against God, is as great in the Husband, as in the Wife, and equally damnable in both”.

¹¹⁴ Capp 2003, 254-255.

¹¹⁵ Sommerville 1995, 81.

¹¹⁶ Erickson 1995, 233. *Laws Regarding Women 1777*, 53-34.

alle. Samanlaisia päätelmiä on tehnyt myös Susan Staves 1700-luvun naineiden naisten omaisuuslainsäädännön käytäntöjen pohjalta.¹¹⁷

Se, että Chapone esitti vapaudestaan tunnettujen englantilaisnaisten olevan orjaakin pahemmassa asemassa, oli ajalle tyypillistä kärjistystä. Aviomiehellä oli kuitenkin halutessaan valta kontrolloida ja rajoittaa vaimonsa elämää niin, että vaimon vapaus oli aina viime kädessä riippuvainen miehen tahdosta. Sarah Chapone protestoi tämän vallan väärinkäyttöä vastaan, ja seuraavassa luvussa tarkastelen sitä, miten hän käsittelee perheväkivallan ja aviomiesten mahdollisuuden vaimojen mielivaltaiseen vangitsemiseen muodostamia ongelmia. Lisäksi käsittelen yleisemmin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja naisten toimintamahdollisuuksia 1700-luvun yhteiskunnassa.

5. Väkivalta ja julmuus ongelmana

Naisiin kohdistuva väkivalta ja julmuus olivat konkreettinen osoitus siitä kurjuudesta ja sorrosta, johon lait Sarah Chaponen mielestä naiset asettivat. Fyysisen väkivallan lisäksi ongelma ulottui perustuslailliselle tasolle, sillä Chaponesta miesten mahdollisuus tehdä vaimoistaan vankeja ilman, että heitä rangaistiin siitä, oli vakavasti ristiriidassa Englannin perustuslain ja alamaisten oikeuksien kanssa. Aviomiehen valtaa tässä suhteessa tukivat vanha tapa ja käytäntö, jotka antoivat miehelle oikeuden kontrolloida ja rajoittaa vaimonsa olemista – miehellä oli laillinen oikeus vaimonsa seuraan, ja samoin valta toimeenpanna tämä oikeutensa hakemalla vaimonsa kotiin oikeudellisten seurausten uhalla.¹¹⁸ Pelkkä käytäntö ei kuitenkaan enää ollut riittävä peruste Chaponelle, joka vaati muutosta perustuslakiin ja alamaisten oikeuksiin nojaten. Hän halusi poistaa naisille kansalaisina kuuluvien vapauksien ja aviomiesten hänestä laittoman vallan välille syntyneen ristiriidan. Tapa ei enää oikeuttanut sitä, että alamaisten oikeuksia poljettiin. Tämä Lockeen ja sopimusajatteluun pohjaava näkemys on huomionarvoista varsinkin kun se yhdistyy kirjoittajan samanaikaiseen traditionaalisuuteen.

---

¹¹⁷ Todd 1998, 344; ks. Staves 1990.

¹¹⁸ ks. *Laws Regarding Women 1777*, 53–54, 56–58. Toisaalta King's Benchin tuomioistuimella oli oikeus määrätä avioero, jos aviomies esimerkiksi pahoinpiteli vaimoaan; tällöin naisten turvallisuus asetettiin aviomiehen oikeuden vaimoonsa edelle.

4.1. Konkreettinen väkivalta

1700-luvulla suhtautuminen väkivaltaan niin yleisesti kuin perheen sisällä ei ollut yksiselitteistä ja käsitykset sen oikeutuksesta erosivat nykyisistä. Esimerkiksi miespuolisella perheenpäällä oli varhaismodernissa Englannissa lähes absoluuttinen oikeus vaatia tottelevaisuutta alaisiltaan ja tästä seuraava oikeus rangaista näitä sen puutteesta. Vaimojen asema tässä hierarkiassa oli kuitenkin monitulkintainen, sillä ruumiillisen kurituksen käyttäminen ei ollut avioliiton ihanteiden mukaista. Tämä on yllättävää aikana, jolloin piiskaaminen oli hyväksytty keino niin lasten kuin palvelijoiden oikaisemisessa. Miehen velvollisuus oli ohjata lempeästi vaimoan, ja niin maalliset kuin uskonnolliset teoreetikot tuomitsivat lähes yksimielisesti vaimon hakkaamisen.¹¹⁹ Myös yhteisöissä vallitseva tiukka sosiaalinen kontrolli vaikutti asiaan.¹²⁰

Tämä kristillinen avioliiton ihanne on myös Sarah Chaponen lähtökohtana hänen tuomitessaan vaimoihin kohdistuvan väkivallan. Lakiteoksetkin tuomitsivat vaimojen väkivaltaisen kohtelun, mutteivät yhtä yksiselitteisesti kuin esimerkiksi Chapone. *Lady's law*'n kirjoittaja totesi, että ”vaikka lakimme tekevät vaimoista aviomiestensä alaisia, mies ei silti saa lyödä vaimoan”. Vaimolla oli oikeus vaatia järjestyksen ylläpitämistä miestään vastaan (*pray the peace*). Miehen oli tässä tapauksessa esitettävä (rahallinen) takuu, ettei hän aiheuttaisi vaimolleen enää ruumiillista vahinkoa – yli sen mikä kuuluu ”aviomiehen virkaan ja lailliseen ojentamiseen”. Kohtuullinen kuritus ja nuhtelu olivat siis *Lady's Law*'n mukaan aviomiehen oikeuksiin kuuluvia, eikä ”joidenkin auktoriteettien” *common law*'n tulkinnan mukaan vaimo voinut nostaa kannetta.¹²¹

Vaimon oikeus vaatia oikeudelta järjestyksen ylläpitoa aviomiestänsä vastaan esitettiin naisten etuoikeudeksi, mutta kuten muidenkin ”etuoikeuksien” kohdalla, Sarah Chapone epäili takuiden vaatimisen todellista tehokkuutta pahoinpidellyille vaimoille. Aviomiehillä oli ensinnäkin valtansa seurauksena mahdollisuus estää vaimoa valittamasta rauhantuomarille vangitsemalla tämä, ja toisekseen tämän ”avun” seuraukset aiheuttivat suuria vastoinkäymisiä vaimoille. Koska vankeus ei vähentänyt millään lailla aviomiehen valtaa, se jätti vaimon alttiiksi kotiin palanneen miehensä kostolle, johon tämä pystyi ”tuhansin keinoin joita laki ei tunnistanut”.

¹¹⁹ Hunt 1992, 18; Sommerville 1995, 94, 96.

¹²⁰ ks. esim. Capp 2003, 106–109.

¹²¹ *The Lady's law* 1732, 81; ”And though our Law makes the Woman subject to her husband, yet he may not beat her, but she may pray the peace against him”; ”otherwise than appertains to the Office of the Husband, and for lawful Correction”; ”she can have no Action”; ks. myös Sommerville 1995, 93.

Kauppiaan tai työmiehen vangitseminen vei perheeltä myös elättäjän, jolloin nainen ja lapset joutuivat näkemään nälkää. Käytännössä asian vieminen tuomareiden eteen ei siten ollut kaikille vaimoille realistinen vaihtoehto. Myös Margaret Hunt suhtautuu epäileväisesti siihen, miten tehokas keino takuut olivat vaimonhakkaajia vastaan, vaikka onkin todisteita siitä, että naiset käyttivät tätä vaihtoehtoa hyväkseen. Hän toteaa, että rauhantuomareiden kanssa miehet olivat yleensä etulyöntiasemassa, muun muassa paremman yhteiskunnan julkisen piirin ja instituutioiden tuntemuksensa takia. Miehet saattoivat vastata naisten toimintaan nostamalla kiusanpäiten itse syytteitä vaimojaan vastaan, ja heidän oli myös mahdollista käyttää suhteitaan vaikutusvaltaisiin miehiin, jos rauhantuomari osoittautui liian myötätuntoiseksi vaimoa kohtaan. Bernard Capp toteaa, että usein vaimot hakivatkin takuita miehiään vastaan tilanteissa, joissa näillä ei enää ollut paljoakaan menetettävää.¹²²

1600- ja 1700-luvun perhesuhteita rakennettiin Margaret Huntin mukaan laajemmassa diskurssissa, joka samanaikaisesti sekä kunnioitti hierarkiaa että oli varuillaan sen mahdollisten väärinkäytösten varalta niin hallinto- kuin perhesuhteissa. Hunt toteaa, että ajan yhteiskunnassa väkivalta nähtiin välttämättömänä, joskaan ei aina parhaimpana, tapana säilyttää järjestys missä tahansa hierarkkisessa suhteessa. Raamattu, laki ja tapa vaativat vaimojen lisäksi myös mm. lapsia, palvelijoita ja jopa nuorempia sisaruksia osoittamaan (usein julkisesti) tottelevaisuutta, kunnioitusta ja alistumista ylemmilleen. Varhaismoderni Englanti oli siis sekä hyvin hierarkkinen että melko väkivaltainen yhteiskunta, mutta ihmisten välisiä suhteita hallitsivat myös lukuisat, hyvin tarkat normit. Säätö toi etuoikeuksien lisäksi mukanaan myös vastuuta, ja juuri ylempien asemansa väärinkäyttöön ja velvollisuuksien täyttämättä jättämiseen vetosi alisteisessa suhteessa olevien ”alempiarvoisten” hyvin tuntema ja myös usein käyttämä retoriikka. Vaimoilla oli oma varianttinsa tästä. Huntin mukaan avioerotapauksissa vaimot toisaalta vakuuttivat todistajanlausunnoissaan hyveellisyyttään, tottelevaisuuttaan ja sitoutumistaan miesten ylimpään määräysvaltaan, toisaalta protestoivat aviomiesten valtansa väärinkäyttöä ja velvollisuuksiensa täyttämistä kieltäytymistä vastaan.¹²³

Tätä lähestymistapaa käyttivät Huntin mukaan myös avoimen feministiset tekstit kuten *The Hardships of the English Laws*, jossa Sarah Chapone vetosi aviomiehiin hierarkkisesti ylempinä

---

¹²² The Hardships of the English Laws 1735, 32 ”,a thousand Ways not cognizable by the Law” ; Capp 2003, 110-114; Hunt 1992, 18-19.

¹²³ Hunt 1992, 14–15, 16.

mm. vertaamalla näitä kuninkaaseen ja tämän vallankäyttöön.¹²⁴ Chapone myös kritisoi miehiä siitä, miten nämä käyttivät väärin naisten luottamuksen heille antamaa valtaa. Jos vangiksi joutuneilla vihollisillakin oli kunnian velvoittama oikeus inhimilliseen kohteluun ja suojeluun, Chapone kyseenalaisti aviomiesten kunnian näiden kohdella vaimoja huonosti vain siksi, että nämä olivat niin täysin miehen vallassa – minkä perustana oli vaimojen miehiinsä asettama rajaton luottamus.

[Nainen] asettaa koko onnellisuutensa hänen [miehen] käsiinsä, eikä kukaan mies voi antaa riittävää vakuutta tälle luottamukselle. Hänellä on siten myös [omistus]oikeus [miehensä] suojeluun jokaisessa hädässä: Jos näin on, miten aviomiehen syyllisyys pahentuukaan, kun hän hakkaa, vangitsee, tai murhaa vaimonsa?¹²⁵

Chapone asetti myös luottamuksen rikkomisen vastakkain alistumisen rikkomisen kanssa, kysyen, eikö (ilmeisesti aviopuolison) murhan syntiä raskauttanut aviomiehen kohdalla luottamuksen rikkomisen yhtä paljon kuin vaimon kohdalla alistumisen rikkomisen teki.¹²⁶ Yleensäkin Chapone paheksui selvästi sitä, että lait vaikuttivat asettavan suurempaa painoarvoa naisten sokealle alistumiselle aviomiestensä tahtoon kuin sille, täyttivätkö nämä moraaliset ja kristilliset velvollisuutensa, ja että lait pitivät moraalisen hyveen ylläpitoa vähemmän tärkeänä kuin alistettujen ruodussa pysymistä. Aviomiehen valta oli näin tyrannin valtaa, joka ei Chaponen mielestä sopinut yhteen Englannin perustuslain periaatteiden kanssa.¹²⁷ Chapone liittyy näin myös 1600-luvulta lähtien käytyyn yleiseen keskusteluun monarkian luonteesta. Siinä keskeiseksi nousi kysymys, oliko monarkia isän absoluuttisen vallan vai sopimuksen kaltainen, ehdottoman patriarkaalista vai ei.¹²⁸

Hunt toteaa, että vaikka Chapone vaatiessaan vaimoille laillisia oikeuksia ja erityisesti omaisuuden suhteen oli jo ottanut etäisyyttä perinteisiin ajattelutapoihin, lähes jokaiselle 1600- tai 1700-luvun miehelle tai naiselle tunnistettavan retoriikan käyttäminen teki kirjoittajan Locken ajattelun poliittisesti inspiroimasta viestistä aikalaisille helpommin hyväksyttävän. Tällaisilla interventioilla oli Huntin mukaan taipumus ylläpitää miesten valtaa samaan aikaan kun ne valittivat sen väärinkäyttöä. Niillä oli hänestä kuitenkin myös todellista moraalista

---

¹²⁴ Hunt 1992, 15.

¹²⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 13 ”She puts her whole Happiness into his Hands, a Trust for which no Man can give a sufficient Security. She has from hence a Title to his Protection in every Distress: If so, how is a Husband’s Guilt aggravated, when he beats, confines, or murders his Wife?”

¹²⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 14, 49.

¹²⁷ *The Hardships of the English Laws 1735*, ks. esim. 21–22, 24–26, 67.

¹²⁸ ks. Spelman 1998, 41–16, 63–65, 89–100 ja luku 6.1

voimaa, ja ne tekivät mahdolliseksi puhua tietyistä perheväkivallan muodoista melko suoraan.

129

Huntin mukaan on todennäköistä, että 1700-luvulla useimmat englantilaisista oletettiin aviomiehillä olevan oikeus lyödä vaimojaan huolimatta siitä, käyttivätkö he tätä oikeutta hyväkseen vai eivät, ja tämän käsityksen jakoivat myös takeita myöntäneet rauhantuomarit. Hunt toteaa, että miehet harvoin vaivautuivat kieltämään oikeudessa pahoinpitelevänsä vaimojaan, vaan keskittyivät enemmänkin vaimon väkivallan ”oikeuttavaan” tottelemattomuuteen. Naisen väkivaltainen käytös aviomiestänsä kohtaan taas oli harvinaista ja vakavasti otettua – naisilla ei oletettu olevan oikeutta siihen, ja Huntin tutkimissa tapauksissa vain muutama nainen pyrki jollain tavalla vastaamaan väkivaltaisesti miehen tekoihin.¹³⁰

Vaikka suhtautuminen perheväkivaltaan oli siis kaksijakoista, vallitseva käsitys oli, että naisen alisteisuus aviomiehelleen ei kuitenkaan antanut tälle oikeutta vahingoittaa vaimoaan: kuten *Baron and Feme*:n kirjoittaja asian ilmaisi, ”silti mies ei saa tappaa häntä, sillä se on murha”.¹³¹ Teoreetikot olivat samaa mieltä siitä, ettei aviomiehen valta ulottunut päättämään elämästä ja kuolemasta, ja he pitivät tästä kiinni myös uskottomien vaimojen kohdalla, vaikka väliaikaishallinnon (1649–1660) aikana Englannin laki määräsi kuolemanrangaistuksen aviorikkajille.¹³² Margaret Huntin mukaan 1600-luvulla moralistien perusteet naisten hakkaamisen vastustamiselle olivat sen yhteensopimattomuus kristillisten ja ”sivistyneiden” periaatteiden kanssa, sen kielteiset vaikutukset ja usko, että perheen sisäisen epäjärjestyksen ja laajemmassa yhteiskunnassa esiintyvän epäjärjestyksen välillä vallitsi yhteys. 1600-luvun loppupuolella keskustelu alkoi kuitenkin muuttua väkivallan yhä vahvemmin tuomitsevaan suuntaan. Väkivallasta tuli niin kammoksuttavaa, että sitä tuskin voitiin enää nimetä keskustelussa paitsi vitsaillessa tai köyhiä vastaan kohdistuvissa hyökkäyksissä. Seurauksena tästä näkyi painotuksen muutos muun muassa *The Spectator*:issa esiintyneessä keskustelussa, joka siirtyi miesten teoista enemmän kohdistuvaksi naisiin. ”Aviolliset ristiriidat” esitettiin naisten itsensä aiheuttamiksi ja väkivallasta tuli tässä keskustelussa myös kodin sisäinen asia, johon ei tarvittu ulkopuolisten puuttumista. *The Spectator*:in käsitys aviollisen onnen ja harmonian tavoittamisesta perustui naisen täydelliseen riippuvuuteen aviomiehestään niin

---

¹²⁹ Hunt 1992, 15–16.

¹³⁰ Hunt 1992, 18, 20.

¹³¹ *Baron and Feme* 1700, 5 ”yet he may not kill her but it is Murder”.

¹³² Sommerville 1995, 91-92.

taloudellisesti kuin sosiaalisesti, sillä sen mukaan etujen yksimielisyys saattoi toteutua vain silloin, kun naisilla ei ollut minkäänlaista taloudellista tai emotionaalista autonomiaa.¹³³

Addisonin ja Steelen luoma varsin tukahduttava ideaali ei kuitenkaan istunut ongelmitta 1700-luvun alun todellisuuteen, ja se edustaakin vain yhtä näkökulmaa. Hunt toteaa, että useimmat ajan perheistä eivät selvinneet ilman molempien puolisoitten työpanosta, ja harvat naiset edes keskisäädyissä olivat täysin taloudellisesti riippuvaisia aviomiehistään. Samoin suurimmalle osalle naisista oli mahdotonta ja tuskin edes haluttavaa katkaista yhteyksiään oman kotinsa ulkopuolelle vaaditulla tavalla. 1700-luvun aikana nähdään yleisesti syntyneen ideologisen jaon yksityiseen ja julkiseen piiriin, jotka määrittyivät myös sukupuolen ja säädyn mukaan. Sen toteutuminen käytännössä on kuitenkin kyseenalaista ja keskustelun aiheena. Huomattavaa on, että suurimman suosionsakin aikana ihmiset tulkittivat tällaisia ohjeita varsin monella tavalla ja näin tekivät myös ne naiset ja miehet, jotka väittivät noudattavansa niitä. Perheväkivalta siirtyi kuitenkin keskustelussa alempien säätyjen ongelmaksi ja siitä tuli köyhien alemmuuden ja elämellisyuden merkki – tämä puuttui kokonaan 1600-luvun kirjoituksista, mutta keskiluokan perheissä esiintyvistä väkivallasta vaikeneminen leimasi 1800-luvulla feminististä ja muuta reformistista kirjoittamista.¹³⁴

4.2. Julmuus ja vangitseminen

Vaimoihin kohdistuva julmuus ei rajoittunut vain fyysiseen väkivaltaan, vaan Sarah Chaponen mukaan aviomiesten valta oli ”elämästä ja kuolemasta päättävää valtaa pahempi”.¹³⁵ Tätä osoitti muun muassa se, että aviomiehellä oli valta eristää vaimonsa ja tehdä tästä käytännössä vanki. Chapone tuomitsi jyrkästi aviomiesten mahdollisuuden riistää vaimoltaan vapaus mielivaltaisesti ilman, että heitä voitiin rankaista. Tämän epäoikeudenmukaisuus näyttäytyi selvästi yhteiskunnassa, joka ylpeili kansalaisvapauksillaan ja jossa *Habeas corpus* -asetus turvasi kansalaisia mielivaltaista ja rajoittamatonta vangitsemista vastaan. Ei edes hallitsijalla itsellään ollut oikeutta vangita ketään mielivaltaisesti määräämättömäksi ajaksi, kuten Chapone totesi.¹³⁶ Aviomiehet saattoivat tosin käyttää *habeas corpus*:ta hyväkseen pakottamaan

---

¹³³ Hunt 1992, 25-26.

¹³⁴ Hunt 1992, 26-27. ks. myös Staves 1990.

¹³⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 9; ”a more *Afflictive Power* than that of *Life and Death*”.

¹³⁶ *The Hardships of The English Laws 1735*, 5; <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe>, 22.1.07; ”habeas corpus (lat): pidätyksen lainmukaisuuden tutkiminen tuomioistuimessa; tuomarin määräys tuoda pidätetty henkilö viipymättä oikeuden eteen pidätyksen laillisuuden selvittämiseksi.”

karanneen vaimonsa pois ystävien suojasta, mutta tätä oikeutta rajoitettiin 1700-luvulla: puolisoitten keskenään sopima ero ja myös ”kohtuuton” julmuus mitätöivät sen.¹³⁷

Laki määräsi miehen huolehtimaan vaimonsa ylläpidosta ja elatuksesta, eikä mies saanut nälkiinnyttää häntä. Jos mies ei tehnyt tätä, naisella oli oikeus ostaa tarvittavat tavarat velaksi miehen nimiin. Miehen sääty vaikutti myös siihen, mitä pidettiin tarpeellisena naisen ylläpitoa varten. Naiset sekä ymmärsivät että vaativat tämän oikeutensa tulla ylläpidetyksi täyttämistä, ja aviomiehen kieltäytyminen tarjoamasta tätä ylläpitoa, joko yhdessä asumisen aikana tai hylkäämällä perheensä, käsitettiin julmuudeksi.¹³⁸ Käytännössä aviomies pystyi kohtelemaan vaimoaan hyvin huonosti ilman, että joutui siitä vastuuseen. *The Hardships of the English Laws*:issa Chaponen esittää tästä useita esimerkkejä, rankimpana herra Veezeyn tapauksen, jossa mies sulki vaimonsa ullakolle kurjiin oloihin, piti häntä nälässä ja ruoski häntä, niin että nainen lopulta teki itsemurhan. Mies kuitenkin vapautettiin – hänen ei uskottu itse työntäneen vaimoaan ikkunasta, ja ullakolta löytyi homeista leipää – ja oikeudenkäynti lopulta Chaponen mukaan vain ”valisti aviomiehiä heidän despoottisen voimansa koko laajuudesta”.¹³⁹

Vaimot vertautuvat Chaponen retoriikassa orjien lisäksi myös marttyyreihin, joiden kärsimyksiin hän viittaa useampaan otteeseen. Hän rinnasti kuningatar Maria I:n (joka pyrki 1500-luvulla palauttamaan kovin ottein Englannin takaisin katolilaiseksi) ajan polttoroviot ja kärsimykset joita aviomiehet pystyivät aiheuttamaan vapaasyntyisille englantilaisille vaimoilleen, ja nosti avioliiton näitä ”tulisia koettelemuksia” pahemmaksi.¹⁴⁰ Ajatus protestanttisista marttyyreista oli aikalaislukijoille tuttu, sillä samaisista kuningatar Marian vainojen uhrien kärsimyksistä kertoi laajalti tunnettu John Foxen teos *Book of Martyrs, containing an account of the sufferings and death of the Protestants in the reign of Queen Mary*, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1563. Foxen teoksesta muodostui pian klassikko, joka säilyi merkityksellisenä 1700-luvulle asti. Vuonna 1732 siitä julkaistiin uusi versio, joka ilmestyi halpoina lehtisinä. Sen myötä *Book of Martyrs*:ista tuli vuosisadan aikana kirja, joka todennäköisimmin löytyi Raamatun lisäksi useimmista englantilaiskodeista. *Book of Martyrs*

---

¹³⁷ Foyster 2002, 43.

¹³⁸ *Baron and Feme* 1700, 5, ”So he may not starve her, but must provide Maintenance for her.”; Bailey 2002, 361-2.

¹³⁹ *The Hardships of the English Laws* 1735, 9, ”[that Complaint of her Sufferings] served only to instruct Husbands in the full Extent of their despotick Power.”; 12. ks. myös Perry 2004, 200.

¹⁴⁰ *The Hardships of the English Laws* 1735, 11.

yhdisti raa'an uskonnollisen vainon roomalaiskatolilaisuuteen ja ulkovaltojen interventioon. Foxe kuvasi marttyyrien kärsimyksiä elävästi, ja näiden joukossa oli niin miehiä kuin naisia.¹⁴¹

Chapone palasi marttyyreistä puhuessaan rouva Veezeyn tapaukseen: olosuhteet ja kohtelu, joita tämä nainen joutui kestäämään, vaativat Chaponen mielestä marttyyriin tai (uskon)tunnustajan veroista luonteenlujuutta ja alistumista.¹⁴² Tätä ei selvästikään tavalliselta naiselta odotettu, eikä marttyyrius Chaponesta ollut tavoiteltava päämäärä, vaikka hän korostikin itsen kieltämistä ja tottelevaisuutta uskon ja hyveen toteuttamisen tapana erityisesti avioliitossa. Metaforana naisten vertaaminen marttyyriin on tehokas ja tunteisiin vetoava vaikuttamisen keino, ja Chapone käytti samantyylistä voimakasta retoriikkaa myöhemminkin tekstissä kuvaillessaan aviomiesten naisille aiheuttamia kärsimyksiä marttyyriin koettelemukset mieleen tuovalla tavalla: ”He [miehet] tekevät tosiaan meille sen palveluksen, että pitävät meitä oikeina henkilöinä, kun he katsovat sopivaksi *polttaa* tai *hirttää* meidät”.¹⁴³ Nainen nousi esiin itsenäisenä henkilönä avioliiton holhouksenalaisuuden alta vain rangaistavaksi, vaikka heillä olisi pitänyt tasavertaisina alamaisina olla oikeus olemassaoloon ilman sortoa.

Aviovaimoilta ei siis normaalisti oletettu marttyyrimaista alistumista mihin tahansa, vaikka käytösoppaiden mukaan puolison osoittautuminen väkivaltaiseksi tai uskottomaksi ei ollut vaimolle riittävä syy uhmata miehensä auktoriteettia. Jos naisen oli pakko näin tehdä, tällöinkin tuli säilyttää alistumisen vaikutelma.¹⁴⁴ Säätyläistön keskuudessa vallinneet kohteliaisuuden ja korrektiin käytöksen sääntöjen voitiin myös katsoa suojelevan eliitin naisia brutaalilta sorrolta – ainakin teoriassa.¹⁴⁵ Avioliiton hajotessa aviomiehillä oli joka tapauksessa vaimojaan paljon suuremmat mahdollisuudet tehdä puolisonsa elämästä kurjaa ja saada tämä suostumaan vaatimuksiinsa. Yksi hallinnan keino oli vaimon vapauden rajoittaminen, ja Elizabeth Foysterin mukaan vangitsemisesta joko kotiin tai yksityiseen hullujenhuoneeseen tuli 1700-luvulla yksi aviollisen pahoinpitelyn muoto, joka herätti samaan aikaan huomattavaa keskustelua ja huolta. Kuten vaimojen hakkaamisen kohdalla, myös näiden vangitsemisen suhteen Englannin laki oli monitulkintainen. Eräiden ennakkotapausten, kuten Lordi Leighin tapaus 1674 tai Lordi Listerin tapaus 1721, päätökset antoivat aviomiehille tietyissä rajoissa oikeuden asettaa vaimonsa arestiin – tämä koski vaimoja, joiden nähtiin käyttävän vapauttaan jollain tapaa väärin, kuten

---

¹⁴¹ Colley 1994, 25–28.

¹⁴² *The Hardships of the English Laws 1735*, 11–12.

¹⁴³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 51, 62–66.

¹⁴⁴ Tague 2001, 87–88.

¹⁴⁵ Vickery 1998, 221.

olemalla kohtuuton ja tuhlailevainen. Aviomiehillä ei kuitenkaan ollut absoluuttista oikeutta vangita vaimojaan, sillä vaikka tuomioistuimet eivät olleet halukkaita kieltämään aviomiehiltä heidän oikeuksikseen käsitettyjä toimintatapoja, ne asettivat niille tietyt rajat.¹⁴⁶

Hullujenhuone saattoi Foysterin mukaan tarjota myös vaimoille keinon kontrolloida miesten holtitonta käytöstä. Vaimojen tällöin menestyksellisesti käyttämä retoriikka vetosi naisten heikkouteen, fyysiseen haavoittuvuuteen sekä taloudelliseen riippuvuuteen miehistä, esittäen vangitsemista viime käden ratkaisuna epäkelvon aviomiehen ongelmaan tavalla, joka ei kuitenkaan haastanut miesten ylemmyyden periaatetta. Vangitsemisen väärinkäytön uhriksi joutui puolisoista kuitenkin todennäköisemmin vaimo. Tämä riski oli miesten kohdalla huomattavasti pienempi jo senkin takia, että naisilla ei koskaan ollut mielletty olevan laillista oikeutta hallita tai rangaista aviomiehiään vangitsemisen avulla. Harvoilla naisilla olisi edes ollut taloudellisia mahdollisuuksia tai valtaa vangita aviomiehensä yksityiseen hullujenhuoneeseen vastoin tämän tahtoa – ajatus, että nainen olisi voinut vangita miehensä oli myös Sarah Chaponen, jonka *The Hardships of English Laws*:iin Foyster tässä viittaa, mukaan mieletön. 1700-luvun loppupuolella pelot väärästä vangitsemisesta hullujenhuoneisiin ja tällaisten tapausten saaman laajan julkisuuden herättämä huomio ja kritiikki johtivat lainsäädännön kontrollin ulottamiseen näiden yli 1774 asetuksella (*Act for Regulating Private Madhouses*), joka teki yksityisten hullujenhuoneiden pidon luvanvaraiseksi ja rankaisi väärinkäytöksistä. *Laws Regarding Women* esittelee tämän säädöksen, sekä myös Foysterin mainitseman Deborah D’Vebren tapauksen (1761).¹⁴⁷

Yksi yleinen tekijä naisiin kohdistuvan väkivallan takana oli raha, joka esiintyi mm. useissa Huntin käsittelemissä kirkollisen konsistorioikeuden tapauksissa. Huntin mukaan useat tapaukset viittaavat rakenteelliseen jännitteeseen, joka vallitsi naisten eri roolien välillä: toisaalta naiset nähtiin vaihdettavana ja käytettävänä omaisuutena sekä omaisuuden siirtämisen kanavina, ja toisaalta näillä oli rooli toimijoina, ajattelijoina ja välittäjinä perheiden kesken. Resurssien hallinnasta syntyneet konfliktit heijastavat Huntin mukaan erityisiä ongelmia keskisäädystä, jossa käteisestä oli kroonisesti puute ja joka oli vahvasti riippuvainen perhesuhteista ja avioliitosta sen hankkimisessa. 1700-luvulla pääomasta tuli yhä tärkeämpää kasvavan kilpailuhenkisessä taloudessa, samaan aikaan kun tuhlailevaisten aviomiesten ja velkojien ahneuden pelko johti myös keskisäätäjien perheitä suojelemaan naisia ja lapsia

---

¹⁴⁶ Foyster 2002, 40-43.

¹⁴⁷ *The Hardships of the English Laws* 1735, 12; Foyster 2002, 53-55. *Laws Regarding Women* 1777, 73-77.

taloudellisesti lain keinoin, jotka sallivat holhouksenalaisuuden kiertämisen. Konflikti pääoman tarpeen ja naisten suojelemisen tarpeen välillä osui syvästi juuri kauppiassäätyyn, eikä olekaan Huntin mukaan yllättävää, että naisten erillisistä omaisuusjärjestelyistä tuli hyvin kiistanalainen aihe keskisäätyjen perheissä. Aviomiehet saattoivat turvautua väkivaltaan ja terrorisoida vaimojaan eri tavoin saadakseen naisen erillisen omaisuuden käyttöönsä, pakottaakseen naisen perheen maksamaan tämän myötäjäiset tai takaamaan lainan, ja juuri naisten erilliseen omaisuuteen kohdistuvat kiistat olivat myös usein naisten kotiin tai hullujenhuoneeseen vangitsemisen taustalla. Foysterin mukaan vangitsemisesta tuli 1700-luvulla sekä sukupuolesta että säädystä riippuvaista, koskettaen eniten ylä- ja keskisäätyjen naisia. Foysterin mielestä alempien ryhmien naisille kotiaaresti oli epätodennäköisempää kuin varakkaiden naisten kohdalla, sillä naisten taloudellisen panoksen menetys, joko ansioiden tai työn perheyrietyksessä muodossa, olisi ollut huomattava keskisäätyjen alapuolisille ryhmille. Juuri eliitin naisten vauraus asetti nämä vaaraan. Toisaalta miehet myös käyttivät omaisuusosoikeuksiaan ja taloudellista ylivoimaisuuttaan aseina aviokiistoissa: Hunt toteaa, että 1700-luvulla naiset ja lapset olivat se osapuoli, joka heitettiin ulos kodista. Tämän toimenpiteen tehokkuus oli aviomiesten tiedossa, sillä moni vaimo mieluummin palasi takaisin kuin nääntyi nälkään.¹⁴⁸

4.3. Naisten toimintamahdollisuudet

Chapone keskittyy *The Hardships of the English Laws*:issa kritiikkiin, ja hänen näkökantansa naisten omien toimintamahdollisuuksien suhteen ongelmien syntyessä on kovin pessimistinen. Hän suhtautui hyvin pessimistisesti myös ystävien tai sukulaisten mahdollisuuksiin auttaa hätään joutuneita vaimoja. Puutteenalaisten vaimojen taloudellinen auttaminen oli riskialtista ja samoin ystävien ja sukulaisten oli hankala tarjota pakopaikkaa huonosti kohdellulle naiselle, sillä aviomiehen laillinen oikeus vaimonsa seuraan teki siitä rikoksen. Jos ystävien tai sukulaisten vetoamukset kaikuivat kuuroille korville, näiden oli lain mukaan pakko luovuttaa vaimo takaisin miehelleen.¹⁴⁹ Aviomiehellä oli *Laws Regarding Women*:in mukaan oikeus hakea korvauksia oikeudessa, jos joku suostutteli vaimon elämään erillään miehestään ilman riittävä syytä. Toisaalta mies ei saanut rikkoa yleistä rauhaa, kuten käyttää väkivaltaa, hakiessaan takaisin vaimonsa tai lapsensa.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Foyster 2002, 47,53. Hunt 1992, 16–19.

¹⁴⁹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 6-7, 10.

¹⁵⁰ *Laws Regarding Women 1777*, 54.

Chaponen pessimismistä huolimatta, ja vaikka aviomiesten valta ja voima 1700-luvun yhteiskunnassa oli suoraa ja kiistämätöntä, naiset eivät olleet epäedullisesta asemastaan huolimatta vailla toimintamahdollisuuksia. Huntin tutkimat naiset pyrkivät pitämään puolensa sanallisesti, yrittivät usein pitää kiinni omaisuutensa hallinnasta ja saattoivat jopa suoraan vaatia taloudellista itsenäisyyttä itselleen. Tärkeä ja yleinen toimintastrategia oli hakea apua ulkopuolelta. Urbaaneilla keskisäätyjen naisilla oli mahdollisuus käyttää hyväkseen naapurien verkostoa. Naiset hoitivat taloutta varten tarvittavien ostosten tekemisen, joka oli 1700-luvulla sekä aikaa vievää että työlästä, ja työ ja rooli kuluttajana veivät heitä kodin piirin ulkopuolelle. Kaupungeissa, joissa kauppa ja tori olivat tiivis osa naisten elinpiiriä, julkisen ja yksityisen väliset rajat olivat erilaiset kuin nykyään, ja useimmilla naisilla oli paljon mahdollisuuksia solmia yhteyksiä kodin ulkopuolelle. Nämä ratkaisivat usein sen, pystyikö nainen pakenemaan miehensä käytöstä tai rajoittamaan sitä. Ystävien, naapurien, sukulaisten ja työtovereiden muodostaman yhteisön jäsenyys ja sen tuki oli tehokkain keino naisille tasoittaa voimasuhteita miehiin verrattuna, ja naisten avunsaantia helpotti naapureiden ja sukulaisten – erityisesti naispuolisten sukulaisten – halukkuus ja kyky puuttua asiaan vaimojen hyväksi.¹⁵¹

Hunt esittää, että keskiverrolla 1700-luvun miehellä tai naisella oli luultavasti kokemusta väkivaltaisiin kiistoihin puuttumisesta, ja että näiden suhtautuminen väkivaltaan ja sen käyttämiseen oli sallivampi kuin nykyään. Vaikka naisten aviomiehiä kohtaan tekemä väkivalta oli harvinaista, naisten osallistuminen julkisiin väkivallantekoihin muita ihmisiä kohtaan ei suinkaan ollut harvinaista varhaismodernilla ajalla. Hunt huomauttaa, että ideologisessa mielessä naiset nähtiin vielä pitkälle 1700-luvulle väkivallan tekijöinä, ei pelkästään tai pääasiallisesti uhreina, kuten 1800-luvulla. 1700-luvulla useimmat pahoinpitelytapaukset myös soviteltiin epävirallisesti naapureiden, ystävien, perheenjäsenten tai paikallisten merkkihenkilöiden (kuten rauhantuomarin) toimesta, ja näin toimittiin niin perheen sisäisten kuin ei-sukulaisten välisten tapausten kohdalla sekä vakavammissakin tapauksissa. Konsistorituomioistuimen tapaukset osoittavat Huntin mukaan, että ympäristön asioihin puuttuville ihmisille väkivalta ei ollut jotain luotaantyöntävää, poikkeuksellista tai sanoinkuvaamatonta, vaan sen sijaan varhaismodernin ajan perheväkivalta oli dramaattinen speaktaakkeli, joka Huntin mukaan oli usein suorastaan tarkoitettu yleisön nähtäväksi: miehet saattoivat käyttää väkivaltaa julkisesti varsinkin pyrkiessään kiristämään naisen perheeltä rahaa. Julkisuus ei kuitenkaan välttämättä antanut naiselle apua, sillä Hunt toteaa, että kuten monissa

---

¹⁵¹ Hunt 1992, 12-13, 20-21, 23, ks myös Capp 2003, 106-109 ja Foyster 2002, 50.

ritualisoituneissa toiminnoissa, myös näissä naapuruston draamoissa roolit olivat tarkasti määriteltyjä ja vakiintuneista normeista poikkeaminen oli hankalaa.¹⁵²

Yhteisön ja naisten välisellä solidaarisuudella oli samoin rajansa; yhteisön asiaan puuttumisen taustalla oleva sosiaalinen etiikka oli traditionaalista, seksuaalisesti tukahduttavaa ja oletti miesten ylivallan välttämättömyyden. Tämä näkyy Huntin mukaan selvästi niissä julkisissa persoonissa, joita apua ja yhteisön sympatiaa puolelleen hakevat naiset rakensivat itselleen. Näiden naisten täytyi sekä vahvistaa miesten auktoriteettia että mukautua naisille hyväksyttävän käytöksen normeihin, jotka olivat huomattavasti kapeammat kuin miehiä koskevat. Naisten täytyi myös esittäytyä passiivisina uhreina, sillä minkäänlaisen vastarinnan myöntäminen altisti nämä syytökselle väkivallan ”ansaitsemisesta”. Miehet myös hyödynsivät naisten suurempaa haavoittuvuutta näiden moraalisiin kohdistuville syytöksille erityisesti pyrkiessään oikeuttamaan toimintaansa. Epäsiveellisyys, velvollisuuksien laiminlyönti, epänaiseellisuus, kohtuuttomuus ja aviomiesten provosoiminen väkivaltaan olivat yleisiä syytöksiä, joita vastaan naisten saattoi olla erittäin hankala puolustautua.¹⁵³

Elizabeth Foyster muistuttaa, että avioliittojen hajotessa kirkolliset oikeudet tunnustivat miesten lisäksi myös vaimoilla olevan oikeuden rajoittaa aviopuolisonsa liikkumavapautta vaatimalla aviollisten oikeuksiensa palauttamista, eli että tuomioistuimien määräisi hairahtuneen puolison palaamaan kotiin. Vaikka myös miehet käyttivät tätä keinoa karanneiden vaimojensa palauttamiseksi, Foysterin mukaan se oli yleisempää vaimojen toimesta. Vaimot pyrkivät tällä tavalla tuomaan oikeuden tietoon hylätyksi tulemisensa ja itsensä ja lapsiensä elannon puutteen. Kanne oli naisille yksi laillinen keino puolustaa oikeuttaan saada materiaalista tukea aviomiehiltään, kuten *common law* velvoitti.¹⁵⁴

Kotiin vangitsemisen käytännön toteutus oli yhä vaikeampaa 1700-luvun urbaanissa ympäristössä, jossa vaimojen totaalinen eristäminen muista ihmisistä oli varsin hankalaa. Aikalaiset uskoivat muutenkin, että kaupunkilaisnaiset olivat taipuvaisempia vaatimaan ja puolustamaan avioliitossa käsittämiä ”oikeuksiaan” kuin maalla asuvat sisarensa. Naisten asemaa vahvistivat myös sosiaaliset esteet vaimon vangitsemiselle aviomiehen toimesta, sillä englantilaisvaimojen vapautta pidettiin yleisesti yhtenä osoituksena kansakunnan

¹⁵² Hunt 1992, 22–23; ks. myös Capp 2003, 107–109 ja *passim* yhteisön suhtautumisesta väkivaltaan varhaismodernilla ajalla.

¹⁵³ Hunt 1992, 20, 23–24., ks. maineen merkityksestä yhteisössä Capp 2003, kpl 6.

¹⁵⁴ Foyster 2002, 51–52.

paremmuudesta. Naisten vapaudella oli toisaalta yhteys miesten asemaan yhteisössä, sillä 1700-luvulla miehen statusta ja mainetta voitiin mitata sillä vapaudella, jolla tämä salli vaimonsa esitellä vaurauttaan kaupunkielämän aikana. Ajan tapanormisto painotti myös seurallisuutta ja kodin vieraanvaraisuutta sivistyneen statuksen ylläpidossa, ja tässä kulttuurisessa kontekstissa vaimon vangitseminen voitiin esittää häpeällisenä ja kunnianttomana käytöksenä. Naisen epäoikeudenmukainen vangitseminen teki hallaa miehen maineelle, ja 1700-luvun loppupuolella siitä olikin tullut ”julman aviomiehen” merkki, jota kunniallisten miesten tuli välttää.¹⁵⁵

4.4. Raiskaukset

Eräs naiseen kohdistuvan väkivallan muoto, jota *The Hardships of the English Laws* ei käsittele, ovat raiskaukset. Tämä ei sinänsä ole kovin yllättävää, sillä kyseessä on arka ja hankala aihe. Lisäksi Sarah Chapone keskittyi avioliiton vaikutuksiin naisten asemaan, ja rikoksena raiskaus on ulotettu myös avioliiton sisälle vasta nykyaikana (esimerkiksi Suomessa se kriminalisoitiin 1994).¹⁵⁶

1700-luvun Englannin rikosoikeusjärjestelmä asetti vastuun rikoksesta syyttämistä sen uhrin harteille: tämän tuli itse viedä asia oikeuteen ja vastata syyttäjänä jutun rakentamisesta. Uhrin huomattava harkintavalta syytteen nostamisessa antoi kuitenkin tilaa huolille ilkeämielisistä syytteistä viattomia henkilöitä vastaan, ja erityisen huolissaan tästä oltiin raiskaustapauksissa. Laurie Edelstein kuitenkin toteaa, että huolella vääristä syytöksistä tuskin oli varteenotettavaa todellisuuspohjaa, erityisesti koska naisten kohtaamat esteet syytteiden nostamiselle olivat niin suuret. Enemminkin syytteet ilkeämielisestä kanteesta tai kiristyksestä olivat Edelsteinin mukaan osa syytettyjen tietoista strategiaa, jolla nämä pyrkivät siirtämään oikeudenkäynnin fokuksen pois itsestään ja asettamaan syyttäjän motiivit kyseenalaisiksi.¹⁵⁷ Tämä huoli syytteen todenperäisyydestä ilmenee myös *Laws regarding women*:issa, joka raiskauksia käsitellessään pohtii varsin laajalti todistuksien luotettavuutta. *Lady's Law* taas toteaa että yksin naisen sana oli harvoin riittävä todistus.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Foyster 2002, 50.

¹⁵⁶ L 316/1994, ks. esim. http://www.ihmisoikeudet.net/Historia/historia_4_2_b.html, 31.10.07

¹⁵⁷ Edelstein 1998, 351-354, 375, 389; ks. myös Capp 2003 237-238.

¹⁵⁸ *Lady's Law*, 1732, 48; *Laws regarding women 1777*, ks. esim. 310-312.

Raiskaustapauksissa naisilla oli siis oikeus todistaa ja nostaa itse syyte tekijää vastaan, myös ilman aviomiestä.¹⁵⁹ Raiskauksista nostettiin kuitenkin ilmeisen harvoin syytteitä 1700-luvun Englannissa, ja voidaankin olettaa että useimmat raiskaukset jätettiin ilmoittamatta. Luonteeltaan yksityisen syyttäjäjärjestelmän takia on tosin luultavaa, että tämä päti myös useisiin muihin rikostyyppeihin. Ylipäätään väkivaltarikoksista harvat päätyivät oikeuteen asti 1700-luvulla, vaan tavallisemmin ne soviteltiin yksityisesti. Raiskauksen seksuaalinen luonne oli lisäeste syytteen nostamiselle, sillä oikeudessa naisilta vaadittiin todisteita hyökkäyksestä ja raiskauksen tapahtumisesta. Todistamisen vaatimuksen takia naiset joutuvat käymään tapahtumat yksityiskohtaisesti läpi, ja kuvailemaan asioita, joita ei katsottu soveliaaksi painaa edes sensaatioilla myyviin oikeudenkäyntiraportteihin. *Laws Regarding Women* toteaa, että ”olisi säädytöntä ja sopimatonta selostaa tässä mikä on tarpeellista (esittää) raiskauksen muodostamiseksi laissa”. Tämän julkisesti tekemisen aiheuttama häpeä ja hämmennys ovat varmasti olleet myös esteenä prosessiin ryhtymiselle, varsinkin kun naiset joutuivat oikeudenkäynneissä pilkan ja naurun kohteeksi. Useissa raiskaustapauksissa syyttäjänä olikin naisen sukulainen tai työnantaja, ei uhri itse – tällöin naisella oli usein tukijoita ja todistajia.¹⁶⁰

Edelstein toteaa, että tuomioiden matala aste raiskaustapauksissa ei myöskään rohkaissut nostamaan syytettä. Esimerkiksi Antony E. Simpsonin tutkimissa Old Baileyn 294 raiskaustapauksesta ajalta 1730–1800 vain 17 prosenttia syytetyistä tuomittiin teosta. Lisäksi tuomitut oli mahdollista armahtaa, ja näin kävikin varsin usein – hyvänä esimerkkinä on Edelsteinin mainitsema, suurta julkisuutta saanut tapaus vuonna 1730, jossa aatelismies Francis Charteris oli syytettynä ja tuomittiin palvelijansa Anne Bondin raiskauksesta mutta välttyi rangaistukselta saatuaan kuninkaalta armahduksen.¹⁶¹ Mielenkiintoista on, että sekä *Lady's law*:n että *Laws regarding women*:in esimerkkitapaukset käsittelevät suurelta osaltaan alaikäisiä koskevia tapauksia, ja niistä oli myös annettu enemmän tuomioita.¹⁶²

Rikosoikeudenkäynneissä osapuolten maine oli yksi ratkaisevista todisteista, mikä asetti erityisesti ylempiään syyttävät köyhät huomattavan epäedulliseen asemaan. Vaikka niin *Lady's Law* kuin *Laws Regarding Women* totesivat että laki ulotti suojelunsa huonomaineisiin

---

¹⁵⁹ *Lady's Law* 1732, 48, 50, *Laws regarding Women* 1777, 316.

¹⁶⁰ *Laws Regarding Women* 1777, 310; Edelstein 1998, 362–365, 366.; ks.

¹⁶¹ Edelstein 1998, 367-368.

¹⁶² *Lady's law* 1732, 47-52; *Laws regarding women* 1777, 308-316.

naisiin, uhrin maine oli yksi tämän uskottavuuteen todistajana vaikuttavia tekijöitä.¹⁶³ Toisaalta oikeudenkäynnin tuomalla julkisuudella saattoi olla kohtalokkaat seuraukset naisen maineelle, vaikka tämä olisi väkivallanteon tai sen yrityksen uhri. Esimerkiksi Eliza Haywoodin romaanissa *The History of Miss Betsy Thoughtless* (1751) raiskauksen yrityksen uhriksi joutuneen päähenkilön miespuoliset sukulaiset pidättyvät viemästä asiaa oikeuteen, koska siitä syntyvä julkisuus vahingoittaisi tätä liikaa asettamalla tämän maineen siveänä naisena kyseenalaiseksi. Naisten kohdalla laista ei siis ollut paljoakaan apua hyveen suojelemisessa, kun siitä seuraava julkisuus itsessään vahingoitti naisen hyveellisyyttä. Gillian Skinnerin mukaan onkin huomionarvoista, että tästä huolimatta naiset pystyivät jonkin verran käyttämään lakia hyväkseen myös maineen ollessa kyseessä. Esimerkiksi pieniä yrityksiä hoitavat naiset käyttivät tuomioistuimia puhdistamaan nimensä kunnianloukkaustapauksissa, suojellen samalla myös omaa elinkeinoaan. Nämä naiset olivat kuitenkin kauppiaita. Keski- tai yläsäätyjen naisten tapauksessa kunnianloukkaus uhkasi ennemminkin näiden mahdollisuutta taloudellisesti turvattuun elämään, vaarantaessaan joko naisen avioitumismahdollisuudet tai avioliiton vakauden. Omaisuuden ja siveyden välinen yhteys oli aikakaudella ratkaiseva, sillä hyveenä siveys oli selvästi yhteydessä myös säätyyn: naisen siveydellä oli merkitystä juuri omaisuuden siirtymisessä.¹⁶⁴

6. Avioliitto ja naisten omaisuus

The Hardships of the English Laws:in mukaan kolmas suuri ongelma vaimojen asemassa oli, että vaimoilla ei ollut omistusoikeutta mihinkään: ei omaan henkilöön, lapsiinsa tai omaisuuteensa.¹⁶⁵ Avioliiton solmimisen yhteydessä naisen henkilökohtainen omaisuus siirtyi hänen miehelleen. Vain maa säilyi naisen omistuksessa, eikä aviomies voinut myydä sitä ilman vaimon lupaa.¹⁶⁶ Muuten nainen säilytti omaisuutta itsellään vain, jos liittoa edeltävällä sopimuksella oli järjestetty naisen erillistä omaisuutta uskottujen miesten haltuun. Vaimon holhouksenalaisuus, *coverture*, perustui ainakin näennäisesti taloudelliseen vaihtokauppaan, jossa vaimo vaihtoi myötäjäisensä ylläpitoon avioliiton aikana. Naisten ongelmana oli, että heillä ei ollut minkäänlaista laillista muutoksenhakukeinoja, jos aviomies ei täyttänytään

---

¹⁶³ *Lady's Law* 1732, 47; *Laws Regarding Women* 1777, 310. ks. maineen merkityksestä alempien säätyjen naisten uskottavuudelle yhteisössä Capp 2003,

¹⁶⁴ Skinner 2000, 101–102.

¹⁶⁵ *The Hardships of the English Laws* 1735, 5.

¹⁶⁶ O'Gorman 1997, 10.

avioliiton aikana velvollisuuksiaan.¹⁶⁷ Naisista tuli siten hyvin haavoittuvaisia miesten väärinkäytöksille, samalla kun heidät suljettiin tehokkaasti pois omaisuuteen ja omistamiseen perustuvasta julkisesta elämästä. Toisaalta käytännön elämän vaatimukset, kuten alemmissä säädyissä naisten taloudellisen panoksen merkitys perheen toimeentulolle tai ylempien säätyjen perheiden pyrkimys suojella tyttäriään ja perheen omaisuutta, kiersivät holhouksenalaisuuden normeja ja neuvottelivat niistä. Lain ja ideologian sekä käytännön monimutkainen ja usein hankala suhde kuvastuukin terävästi juuri naisten omaisuuden kohdalla. Chaponen kritiikki epäkohtia vastaan on viiltävää, mutta vaikka hän esittää väitteensä provosoivasti, kärjistyksen eivät silti jää kovin kauas todellisuudesta.

Naiset antoivat siis käytännössä useimmiten naimisiin mennessään itsensä ja koko omaisuutensa varauksetta miehen haltuun. Tämä luottamus saattoi kostautua katkerasti. Sarah Chapone otti esimerkiksi tapauksen, jossa nuori säätyläisnainen meni naimisiin nuoren kauppiaan kanssa, ja avioliitolle vaikutti olevan hyvät taloudelliset edellytykset. Aviomies onnistui kuitenkin kolmessa vuodessa tuhlaamaan avioparin yhteisen omaisuuden, minkä jälkeen mies pestautui armeijaan ja näin hylkäsi vaimon oman onnensa nojaan. Vaimon pyrkimys elättää itsensä ja perheensä palvelijana kariutui siihen, että mies kieltäytyi sallimasta tätä jos hän ei saisi vieraila vaimonsa luona tahtoessaan. Koska kaikki vaimon ansaitsema palkka oli laillisesti miehen omaisuutta, miehellä oli oikeus haastaa naisen työnantaja oikeuteen, jollei vaimon palkkaa maksettu hänelle. Evätessään lupansa mies sulki siten vaimoltaan mahdollisuudet palkkatyöhön. Chapone totesi, että ystävien oli käytännössä mahdotonta auttaa tällaisessa tilanteessa olevaa naista, sillä jos nämä järjestäisivät hänelle elatuksen, se vain antaisi aviomiehelle ”tilaisuuden ryöstää häntä [vaimoa] harkintansa mukaan”. Muutenkin työnteko oli riskialtista vaimolle, jonka aviomies saattoi halunsa mukaan määrätä jättämään työn ja joka ei voinut vedota mihinkään miehensä käskyjä vastaan. Vaimonsa hylännyt aviomies jätti puolisonsa kerjäläisen, joka joutui elämään ystävien almuilla, asemaan – kaikki muu taloudellinen apu kun olisi päätynyt miehelle.¹⁶⁸

Chaponen esimerkki kuvastaa niitä ongelmia, joita Englannin omaisuuslainsäädäntö aiheutti naisille näiden avioituessa ja joita vastaan hän myös suuntasi tekstinsä. Chapone paheksui sitä, että vaimot olivat aseettomia, jos aviomies osoittautuikin tuhlailevaiseksi ja epäviisaaksi

---

¹⁶⁷ Erickson 1995, 100. ks. myös Staves 1990.

¹⁶⁸ *The Hardships of the English Laws 1735*, 9-10, ”an Opportunity to Plunder her at Discretion.”

valinnaksi. Vaikka naisten käytännön rooli perheissä oli myös taloudellisesti huomattava,¹⁶⁹ heillä ei ollut varsinaista laillista sanan- tai päätösvaltaa sitä koskien. Myöskään hylätyksi tuleminen ei ollut 1700-luvulla mitenkään tavaton kohtalo.¹⁷⁰ Vaikka aviomies vältti näin velvollisuutensa elättää vaimonsa, hän pystyi silti yhä halutessaan käyttämään vaimoaan taloudellisesti hyväksi, jos tämä pyrki turvaamaan oman toimeentulonsa jollakin tavalla. ”Avutonta hukassa olevaa naista” oli siten hyvin hankala auttaa, kun miehen valta vaimoonsa nähden oli niin suuri, minkä Chapone eri keinoja pohdittuaan ja hylättyään toteaa. Chaponen johtopäätös tästä kaikesta oli, että vaimoilla ei vaikuttanut olevan mitään omistusoikeutta niin älyllisiin kuin henkilökohtaisiin kykyihinsä tai omaisuuteensa.¹⁷¹

6.1. Naimisissa olevien naisten omaisuus

Chapone kritisoi vahvasti sitä, että naisen oli hyvin hankala turvata avioliittoon tuomaansa omaisuutta miehen väärinkäyttöksiä vastaan. Chapone kyseenalaisti Englannin lait vertaamalla niitä roomalaiseen oikeuteen, joka salli naisille enemmän vapautta omaisuuden suhteen. Roomalainen laki antoi vaimolle mahdollisuuksia suojella liittoon tuomaansa omaisuutta: naisen ei ensinnäkään tarvinnut luovuttaa koko omaisuuttaan miehelleen myötäjäisinä, vaan hän saattoi säilyttää siitä *paraphernalia*ksi kutsutun osan, jonka suhteen hän toimi kuin naimaton nainen. Englannissa *paraphernalia* taas tarkoitti vain niitä vaatteita, koruja, asusteita ja niin edelleen, joita vaimo kantoi avioliiton aikana – niiden tarkoitus oli pukea vaimo aviomiehen asemaa vastaavasti ja esitellä sitä. Vaimolla oli oikeus *paraphernaliaan* aviomiehen kuoltua, mutta vain jos mies ei ollut testamentannut niitä jollekin muulle.¹⁷² Se, mikä roomalaisessa laissa oli ollut naisen itsenäisesti hallitsemaa ja erillistä omaisuutta, oli Englannin laissa muuttunut luonteeltaan olennaisesti miehen omaisuudeksi, jota nainen käytti aviomiestä varten ja jonka suhteen mies säilytti lopullisen päätösvallan. Toimijasta oli tullut pelkkä välikappale.

Toisekseen roomalaisen lain mukaan vaimon oli mahdollista pelastaa omat myötäjäisensä ja siirtää ne pois miehen ulottuvilta jos aviomiehen taloudellinen tilanne heikkeni, sillä vaimo ei menettänyt omistusoikeuttaan myötäjäisiinsä avioliiton myötä. Englannin lait taas sallivat sen, että vaimonsa kautta omaisuutensa hankkinut mies, joka oli sopinut jättävänsä tietyn osan tästä

---

¹⁶⁹ ks. Bailey 2002, Erickson 1990 ja 1995, Staves 1990.

¹⁷⁰ ks. Todd 1998.

¹⁷¹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 10–11.

¹⁷² *The Hardships of the English Laws 1735*, 27–28; ks. *Lady's Law 1732*, 80.

omaisuudesta vaimolleen kuoltuaan, saattoi silti tuhlata kaiken omaisuuden eläessään, eikä vaimolla ollut mahdollisuutta puuttua asiaan.¹⁷³ Samoin avioliiton hajotessa miehen uskottomuuden takia vaimo oli silti se, joka menetti avioerossa pääosan omaisuudestaan miehelle, saaden vain ”mitättömän summan, jolla pitää itsensä poissa sairaudesta ja puutteen ulottuvilta”, kuten Chapone kärjisti. Vaikka vaimo olisi tuonut miehelle tämän koko omaisuuden, avioerossa vaimo sai Chaponen mukaan vain neljäs- tai viidesosan siitä, ja mies sai loput hallintaansa rajoituksetta. Chapone totesi lopuksi, että koska useat miehet eivät epäröineet rahan takia naida naista, jota eivät rakastaneet, omaisuus altisti naiset tällaisille loukkauksille.¹⁷⁴

Chapone oli sitä mieltä, että vaimolle ei Englannin lakien mukaan jäänyt mitään omistusoikeutta, ei edes miehen antamaan lupaukseen avioliittosopimuksen kohtien uskollisesta noudattamisesta. Chapone käsittelee tässä avioliittoa sopimuksena, joka antoi oikeuksia myös vaimolle: miehen antama ”pyhä vala” vastasi laillista sopimuksen tekoa. Chapone lainasi tässä tuekseen uskonnollista oppinutta ja *A Rational Illustration of the Book of Common Prayer*:in kirjoittajaa, herra Charles Wheatlya, joka lakitermejä käyttäen kuvasi vaimon saavan tämän valan ja avioliiton myötä oikeuden miehen tavaroihin.¹⁷⁵ Lait eivät kuitenkaan pakottaneet miehiä kunnioittamaan tätä sopimuksen naisille periaatteessa antamaa vastavuoroista oikeutta miehen omaisuuteen, vaan sallivat miesten väärinkäytökset ilman rangaistusta. Chapone käyttää vertailua roomalaiseen lakiin korostamaan Englannin lakien puutteita, ja kontrasti lakijärjestelmien välillä tukee hänen argumentointiaan. Rooman lait sallivat puolisoille erillisen omaisuuden, kun taas Englannissa lait veivät vaimolta tämän kaiken omaisuuden. Samaa ristiriitaa korostaa Chaponen viimeinen esimerkki Portugalista, jossa vaimolla oli oikeus vapaasti testamentata puolet miehensä omaisuudesta huolimatta siitä, toiko vaimo itse omaisuutta liittoon vai ei. Englannin lakien mukaan nainen ei voinut testamentata penniäkään liittoon tuomaa omaisuuttaan, vaikka hän sillä jättäisi lähimmät ja rakkaimmat sukulaisensa kärsimään puutetta, kuten Chapone kärjisti. Epäoikeudenmukaisuutta korosti vielä, että laki epäkristillisesti esti naisia tekemästä hyvää ja auttamasta lähimmäisiään, vaikka hänellä olisi ollut siihen mahdollisuus ja myös velvollisuus.¹⁷⁶

---

¹⁷³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 29.

¹⁷⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 16–17.

¹⁷⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 28–29. ”Livery and Seisin of that Right to his Goods, which she had acquired by becoming his wife.” Charles Wheatly (1686-1742) oli anglikaanisen kirkon pappi ja liturginen tutkija, joka oli mielipiteiltään korkeakirkollinen (Sharp, Richard (2004), ‘Wheatly, Charles (1686-1742)’, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. [<http://www.oxforddnb.com/wiew/article/29183>], 5.12.2007).

¹⁷⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 29–30.

Vaikka Chaponen suhtautuminen naineiden naisten erilliseen omaisuuteen oli epäilevä järjestelyn sisältämien ongelmien takia, hän kannatti vaimojen taloudellista itsenäisyyttä, ja tässä vertailussa se näkyy konkreettisimmillaan. Tämä näkemys oli vastakkainen ajan enemmän miehelle avioliittoideaalille, jota esimerkiksi *The Spectator* esitteli ja joka korosti miehen ja vaimon ykseyttä onnellisen avioliiton pohjana. Vaimon taloudellinen itsenäisyys rikkoi tämän yhteisten intressien ideaalin, joten naisen pienikin erillinen omaisuus oli pahasta. Chaponen näkökulmasta tämä vaikuttaa väärältä, sillä vaikka vaimon tuli olla miehensä alamainen, tämän alisteisuuden ei tullut lopettaa hänen olemassaoloaan ihmisenä eikä myöskään sitoa naisen käsiä kaikesta toiminnasta. Kun avioparin suhteen pohjaksi asetettiin ideaalina oleva järkeen perustuva kunnioitus, Chapone ei nähnyt myös itsenäisesti ajattelemaan ja toimimaan pystyvän vaimon olevan hyvälle aviomiehelle ongelma.

Chapone sivusi taloudellisen hyväksikäytön ongelmaa lyhyesti jo aiemmin esittämässään tapauksessa, jossa huomattavan omaisuuden omistanut nainen meni naimisiin varattoman herrasmiehen kanssa ilman, että teki mitään varoitoimenpiteitä omaisuutensa suhteen, vaan jätti sen täysin miehensä käsiin. Mies vastasi tuhlaamalla samaansa varallisuutta surutta, ja joutuessaan säästämään jostain hän vangitsi vaimonsa maalle.¹⁷⁷ Perijättäret olivat niitä harvoja naisia, jotka säilyttivät vaimoinakin jonkin verran omaisuutta, ja Chapone käsitteli heitä vielä tarkemmin. Vaikka maa säilyi vaimon omaisuutena, aviomies sai sen tulot käyttöönsä. Tulojen nostamiseen maasta tarvittiin tosin vaimon suostumus, mutta vain miehellä oli tämän jälkeen valta käyttää saatuja rahoja tai käyttää maata panttina. Chaponen mielestä se, että laki vaati vaimon suostumuksen tulon nostamiseen, antoi ymmärtää, että naisen tuli myös arvioida sen nostamisen perusteet ja päättää niistä. Naisen suostumuksen tuli siis ulottua tulojen käyttöön. Chapone mainitsee, että joskus vaimot olivatkin tarpeeksi viisaita ja laativat sopimusasiakirjan joka määrittäi etukäteen tulojen käytön, ja estivät siten rahojen väärinkäytön. Tämä oli kuitenkin vain varokeino, eikä suinkaan lain osa – laki ei siis suojellut naisia tässä suhteessa, kuten sen Chaponen mielestä olisi tullut tehdä.¹⁷⁸

Chapone mukaan naisten oli mahdollista turvata omaisuutensa etukäteen tehdyllä sopimuksella, joka siirsi varat uskottujen miesten hoitoon, mutta se ei suinkaan ratkaissut kaikkia ongelmia. Naisen omaisuuden siirtäminen uskottujen miesten käsiin vaati ensinnäkin

---

¹⁷⁷ *The Hardships of the English Laws 1735*, 8.

¹⁷⁸ *The Hardships of the English Laws 1735*, 14-15.

tulevan aviomiehen suostumuksen, muuten sopimus ei ollut pätevä lordikanslerin oikeudessa, *court of Chancery*:ssa. Toisekseen hän katsoi pessimistisesti, että nuorten naisten kasvatus ja elämäntapa sekä näiden lainopillinen tietämättömyys tekivät näistä kyvyttömiä tietämään oman todellisen etunsa lähes missä tahansa asiassa, ja kun tähän lisättiin nuorten naisten luottamus rakastamaansa miestä kohtaan sekä kyvyttömyys suojautua miehen petollisuudelta, vain harvalle jäi mahdollisuus käyttää tätä varokeinoa.¹⁷⁹

Miehillä oli Susan Stavesin mukaan oikeus siirtää ennen avioliittoa omaisuuttaan uskottujen miesten hoidettavaksi muun muassa estääkseen vaimon oikeuden leskenosaan, *doweriin*, eivätkä aikalaiset nähneet tässä erityistä ongelmaa vaimon oikeuksien suhteen. Staves mainitsee vain tapauksen *Radnor v. Vandebendy* vuodelta 1697, jossa kysymys nostettiin esille. Morsiamen kohdalla samanlainen toiminta katsottiin petokseksi aviomiestä kohtaan: 1600-luvulla tuomioistuimet tulivat siihen tulokseen, että leskien pyrkimykset suojella itseään ja aiemmista liitoista olevia lapsiaan siirtämällä omaisuuttaan uskotuille miehille ennen avioliittoa olivat petos aviomiehen aviollisia oikeuksia kohtaan ja siten mitättömiä. Toisaalta kaikkia naisten ennen avioliittoa tekemiä sopimuksia ei voitu pitää petoksena tulevan aviomiehen oikeuksia vastaan. Säännöksi muodostui 1700-luvulla, että lesket saattoivat siirtää omaisuuttaan uskotuille miehille aikaisemmasta avioliitosta olevien lapsiensa hyväksi ilman tulevan aviomiehen suostumusta ja samoin hyväksyttävää oli jos omaisuuden siirtäjä oli joku muu, kuten morsiamen isä. Sen sijaan naisten vain itsensä hyväksi tekemiä luovutuskirjoja pidettiin yleisesti vilpillisinä.¹⁸⁰

Naisten erillinen omaisuus ei myöskään ollut koskaan samalla lailla varmaa kuin miesten omaisuus, vaikka vaimot järjestelyn avulla säilyttivätkin laillisen omistusoikeutensa. Chapone totesi kuivasti, että aviomiehen valta vaimonsa suhteen teki jo mainittujen ongelmien lisäksi hänelle helpoksi löytää keinot taivuttaa vaimo tahtoonsa – aviomiesten tapa ”suudella tai potkia” vaimonsa luopumaan avioliittoa edeltäneestä sopimuksesta oli erään tuomarin mukaan niin yleistä että se tuntui enemmän säännöltä kuin poikkeukselta.¹⁸¹ Lailla ei siis Chaponesta ollut käytännössä merkitystä, sillä se ei ollut tarpeeksi tehokas estääkseen väärinkäytökset. Susan Staves toteaa naisten kyvyttömyyden tai haluttomuuden pitää kiinni erillisestä omaisuudestaan olleen todellinen huoli tuomareiden keskuudessa, ja tähän ongelmaan

---

¹⁷⁹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 15, 33.

¹⁸⁰ Staves 1990, 50-53.

¹⁸¹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 33 ”kissed or kicked”.

vastaamaan kehitettiin 1790-luvulla sääntö ”*restraint on anticipation*”:ista, joka rajoitti naisten mahdollisuutta käyttää (vuositulon muodossa olevaa) omaisuuttaan ennakolta ja tyhjentää rahastoa. Samalla se kuvasti naisten omaisuuden miesten omaisuudesta eroavaa luonnetta – naisten omaisuus oli tarkoitettu ylläpitoa varten, ei pääomaksi.¹⁸²

Yksi naimisissa olevien naisten erillisen omaisuuden muoto oli ”neularaha”, *pin money*, jota Chapone ei kuitenkaan mainitse. *Pin money* oli varsin uusi ja myös kiistanalainen omaisuustyyppi. Se oli omaisuuden laji, jonka vaimo pystyi laillisesti omistamaan *common law*’n holhouksenalaisuudesta huolimatta. Siitä sovittiin usein avioliittosopimuksen yhteydessä, ja Susan Stavesin mukaan se heijasti taipumusta käsittää avioliitto sopimuksena ja toi aviosuhteeseen 1700-luvun sopimusteorian elementtejä. Toisaalta *pin money* oli sopimuksen mukaisena maksuna aviomieheltä vaimolle periaatteessa vastaan miehen jo *common law*’n mukaista velvollisuutta elättää vaimonsa. Pääasiallisesti *pin money* tarkoitti vaimon avioliiton aikana mieheltään saamaa käyttörahaa omiin menoihinsa, kuten vaatteisiin, mutta oikeustapauksissa esiintyi eri näkemyksiä siitä, oliko *pin money* tarkoitettu vaimon tavanomaiseen ylläpitoon vai sen ylittäviin kuluihin. Suhtautuminen *pin money*hyn oli muutenkin varsin ristiriitaista, ja kuten useat miespuoliset satiirikot ja kriitikot, myös *Gentleman’s Magazinen* vastineen kirjoittaja esitti sen selvästi negatiivisessa valossa vaimon miehestä erillisiä, ”yksityisiä mielihaluja” varten olevana.¹⁸³

1700-luvulla esitetyt mielipiteet naimisissa olevien naisten erillistä omaisuutta kohtaan olivat ylipäätään melko negatiivisia – useimmat kirjoittajat arvostelivat sitä ”epäromanttisena”. Kuitenkin käytännössä jonkinlainen naisen oman omaisuuden järjestävä ja sitä suojeleva avioliittosopimus oli lähes normi niin ylhäisön kuin tavallistenkin naisten keskuudessa.¹⁸⁴ Lakimiesten silmissä naimisissa olevien naisten erillisen omaisuuden esimerkillinen muoto oli (uskottujen miesten) hoitoon siirretty vaimon erillinen omaisuus, josta sovittiin avioliittoa edeltävässä avioehdossa. Tämä omaisuus oli tarkoitettu ainoastaan vaimolle erillisesti käytettäväksi (”*sole and separate use*”), eikä se ollut aviomiehen hallinnassa tai tämän velkojien ulottuvilla. 1700-luvun ennen avioliittoa laaditulla avioehdolla, jotka olivat yleisiä varakkaampien perheiden – niin ylhäisön kuin keskisäätyjen – keskuudessa, oli normaalisti kolme tärkeää tavoitetta: määrätä maa sääntöperintönä sulhaselle ja tämän miespuolisille

---

¹⁸² Staves 1990, 135, 194-5.

¹⁸³ ‘Remarks’, GM 1736, 649, ks. edellä s. 26–27; Staves 1990, 132–134, 143, 158–159.

¹⁸⁴ Erickson 1995, 107-8 225-26.

jälkeläisille, jotta se pysyisi perheessä, estää morsiamen oikeus leskenosaan ja antaa hänelle sen sijaan leskentila, *jointure*, sekä järjestää perintöosat avioliitosta syntyville tyttärille ja nuoremmille pojille.¹⁸⁵

Ericksonin mukaan avioehtoja käyttivät varakkaiden lisäksi säännöllisesti myös tavalliset ihmiset, ja niiden pääasiallinen tarkoitus oli säilyttää vaimon omaisuus oikeudet. Hän huomauttaa, että omaisuus oli varhaismodernina aikana epäilemättä perheen yhteinen huoli. Naisilla oli taloudellista merkitystä perheessä. Yhteiskunnan keskivaiheilla naisen taloudelliset resurssit olivat enemmänkin hänen työssään ja ansiokyvyssään kuin myötäjäisissä, toisin kuin aristokratian keskuudessa. Kummankin vaurauden muodon suhteen tarve suojella naisia holhouksenalaisuusjärjestelmän sisällä on Ericksonin mukaan kuitenkin ilmeinen. Sillä oli jo 1700-luvulle tultaessa pitkä perinne avioehdoissa, joissa ”ankaran” sopimuksen käytössä olosta huolimatta myös 1700-luvun alussa vaimon omaisuus oli yhä pääkohde: tätä kuvaavat muun muassa *Lady’s Law*’n tarjoamat mallisopimusten vaihtoehdot, ja avioehdot veivät myös kolmasosan luovutuskirjojen laatimiskäsikirjasta, jota ei ollut suunnattu erityisesti naisille. Luovutuskirjojen laatimisoppaat osoittavat, että avioehtojes päätarkoitus 1500-luvulta 1700-luvun alkupuoliskolle saakka oli vaimon etu, ei niinkään omaisuuden sitominen sääntöperinnöksi mieslinjassa.¹⁸⁶

6.2. Lesken toimeentulo ja sen turvaaminen

Chapone otti kantaa myös leskien taloudellisesti haavoittuvaa asemaan kumotessaan väitteen, että naisten ei voitu katsoa menettäneen koko omaisuuttaan avioliitossa koska näillä oli leskentilaansa palautuva omistusoikeus, jota aviomiehellä ei ollut oikeutta siirtää pois.¹⁸⁷

Leskentila, *jointure*, oli leskivaimolle maksettu taattu vuositulo maasta, joka usein määrättiin avioehdossa. Siitä voitiin sopia myös avioliiton jälkeen, mutta erilaisin laillisin seurauksin.

Leskentilan suuruus vaihteli huomattavasti naisen yhteiskunnallisen aseman mukaan.

Ylhäisaatelin naisilla vuositulo saattoi olla 1 500 punnan suuruinen, joillain jopa 3 000 puntaa, mutta tavallisemmin alemman aatelin ja varakkaiden alamaisten keskuudessa summa oli joitain satoja puntia. Vähävaraisemmilla ihmisillä summat ulottuivat viidestätoista sataan puntaan.

Leskentila syntyi korvaamaan leskenosaa, joka oli ajan mittaan hankalaksi koettu perinteinen

---

¹⁸⁵ Staves 1990, 60, 133.

¹⁸⁶ Erickson 1990, 22, 26-27.

¹⁸⁷ *The Hardships of English Laws 1735*, 33.

tapa huolehtia leskien toimeentulosta aviomiehen kuoltua. Leskenosa, *dower*, antoi 1/3 aviomiehen reaaliomaisuudesta – maasta – lesken hallintaan tämän elinajaksi, eli antoi leskelle oikeuden hallita ja nauttia tuloja kolmasosasta niistä maista, jotka olivat olleet tämän aviomiehen laillisessa omistuksessa milloin tahansa avioliiton aikana. Leskentilaa pidettiin luonteeltaan sopimuksena, kun taas leskenosa ja sen miehille kuuluva vastine *tenant by curtesy* olivat pakko-osajärjestelmiä, joiden antamaa oikeutta ei voitu vähentää tai poistaa. Vaikka leskenosaa käsiteltiin yhä laissa ja lakiteoksissa varsin laajalti koko vuosisadan ajan, Susan Stavesin mukaan tämä monin keinoin torjuttavissa oleva oikeus kuitenkin käytännössä katosi 1800-luvun alkuun mennessä, ja käytön lisäksi se oli häviämässä ihmisten mielistä. Myöskään Chapone ei sitä mainitse.¹⁸⁸

Chaponen mukaan leskentila ei kaikissa tapauksissa riittänyt turvaamaan lesken toimeentuloa, sillä harvoilla näistä oli muuta turvaa, ja kaikki tässä tilassa olevat vaimot olivat alttiita kohtelemuksille. Vuositulon muodossa oleva leskentila ei Chaponen esimerkkitapauksessa auttanut leskeä, kun vuokralainen oli maksanut omaisuudesta tulon miehelle juuri ennen tämän kuolemaa. Isälleen vaimon tietämättä velkaa olleen miehen henkilökohtainen omaisuus taas meni samaan aikaan kuolleen apen velkojille, ja niin raskaana oleva vaimo jäi lapsineen puille paljaille ilman tiedossa olevia tuloja puoleen vuoteen. Leskentilasta saatava tulo ei myöskään välttämättä riittänyt tarjoamaan toimeentulon kuin pelkästään leskelle, kuten Chapone mainitsi. Tässä tapauksessa naisen aviomies ja avioparin tyttären isä jätti kuoltuaan omaisuutensa tyttarelleen sillä ehdolla, että tämä ei enää ollut yhteydessä äitiinsä millään tavalla. Taloudelliset ehdot pakottivat onnettoman äidin sopeutumaan tilanteeseen, sillä tyttären omaisuuden menetyksen lisäksi, mikä oli tämän avioitumis- ja tulevaisuuden mahdollisuuksien kannalta jo suuri uhka, äidin leskentila ei riittänyt elättämään molempia. Chaponen esimerkit ovat toisaalta onnettomien sattumusten summia – kirjoittaja itsekin tunnusti niiden harvinaisuuden – mutta toisaalta ne kuvastavat, miten hankaliin tilanteisiin saattoivat joutua naiset, joiden toimeentulosta leskinä oli periaatteessa jo sovittu ja huolehdittu. Chapone korostikin naisten oman varautumisen tärkeyttä ja kehotti kaikkia naimattomia naisia asettamaan turvattuna säästöön tarvittavan rahasumman, jolla he selviäisivät siihen asti kunnes saisivat taas tuloja leskentilastaan.¹⁸⁹

---

¹⁸⁸ *Lady's Law* 1732, 62-70; *Laws Regarding Women* 1777, ks. 193-200,202-208; Staves 1990, 27-28, 29-30, 95.

¹⁸⁹ *The Hardships of English Laws* 1735, 19, 34-35.

Aikalaiskommentoijat pitivät yleensä leskentilaa parempana naisille kuin leskenosaa, ja siirtymää vanhasta järjestelmästä uuteen sopimus pohjaiseen leskentilaan on samoin pidetty yleensä hyvänä niin vaimoille kuin yhteiskunnallekin. Mutta tämä muutos ei suinkaan ollut pelkkää ongelmatonta edistystä. Esiaviollisen leskentilan olemassaolo ei ensinnäkään Stavesin mukaan taannut sen toteutusta, sillä sovittua omaisuutta ei suinkaan aina ollut käytännössä siirretty vaimolle. Yleensäkin avioehdot ja testamentit olivat ”pahamaineisen alttiita oikeudellisille kiistoille”, ja ongelmat leskentilojen kanssa olivat yleisesti tunnettuja. Leskentilan turvallisuus vaimoille leskenosaan verrattuna ei siis ollut itsestään selvää. Naiset saattoivat myös luopua sovitusta leskentilastaan kokonaan tai osittain perillisen tai toisten perheenjäsenten hyväksi. Tähän vaikutti niin kiintymys kuin sosiaalinen painekin. Stavesin mukaan monet 1700-luvun lesket saivat ja nauttivat leskentilansa, mutta ne antoivat leskille selvästi myös paljon pienempiä osia koko avioparin omaisuudesta kuin pakolliset kolmasosat, jotka leskenosa ja testamenttita kuolleiden henkilökohtaisesta omaisuudesta määrännyt *Statute of Distribution* antoivat. Ennen avioliittoa tehty leskentila antoi aviomiehelle mahdollisuuden antaa vaimolle maaomaisuuden, jonka arvo saattoi olla leskenosaa isompi tai huomattavasti pienempi. *Statute of Uses* pyrki luomaan jotain vertailtavuutta leskenosan ja leskentilan välille, mutta asetus ja sen tulkinta eivät estäneet leskenosaa huomattavasti vähäarvoisempien leskentilojen mitätöivän vaimon oikeutta leskenosaan.¹⁹⁰

1700-luvulla tuomioistuimet hyväksyivät leskentiloiksi myös muita omaisuuden muotoja kuin maan, kuten osakkeet, vuositulot (*annuity*) ja niin edelleen. Oikeus kiinteään omaisuuteen oli siis mahdollista korvata epävarmemmalla henkilökohtaisella omaisuudella, eikä tämä muutos ilmeisesti aiheuttanut suurempaa hälyä. Tämä on Stavesin mukaan huomionarvoista aikana, jolloin kiinteää omaisuutta pidettiin yleisesti parempana ja turvallisempänä kuin muu omaisuus. Muutos ei siis ollut niin yksiselitteisen positiivinen naisille kuin aikalaiskäsityksistä ja lakihistorian perusteella voisi kuvitella. Staves toteaa, että *equityn* tuomarit ja ylähuone veivät naisilta näiden laillisia oikeuksia merkittäville tavoilla, ja että muutoksella oli myös negatiivisempi puoli, kun lesken oikeus elinikäiseen maaomaisuuteen muuttui *equityn* kautta oikeudeksi leskentilaan, joka saattoi merkitä pienempää omaisuutta vähemmän turvallisen irtaimen omaisuuden muodossa alle lesken elinajaksi.¹⁹¹ Leskentilojen reiluuden takeena esitettiin Stavesin mukaan olevan sopimusten neuvotteluprosessin. Staves kyseenalaistaa tämän, sillä naiset eivät useinkaan olleet kykeneviä neuvottelemaan itse hyvin puolestaan. Heillä oli

---

¹⁹⁰ Staves 1990, 36, 97–98, 113–115.

¹⁹¹ Staves 1990, 98–99, 101–103. ks. s.209 omaisuuden muotojen ja sen käsittämisen tavan muutoksesta.

sosiaalisia, uskonnollisia ja moraalisia rajoituksia materiaalisten intressiensä puolustamiselle. Staves huomauttaa, että morsianten ja näiden isien intressit eivät myöskään aina olleet yhteneväisiä, kun tyttären etu asettui isän ja perheen taloudellisia ja dynastisia etuja vastaan.¹⁹²

Leskentiloja koskeva käräjöinti ja lakiteoria jättivät Stavesin mukaan 1700-luvulla huomioimatta kolme merkittävää ongelmaa. Ensinnäkin omaisuuden arvon mittaamisen tapojen muutos 1600-luvulta lähtien johti siihen, että vuosituloa rahassa ei voitu sovittaa entisiin omaisuuden luokittelutapoihin. Aviomiesten etu oli kuitenkin käyttää näitä vanhoja kategorioita, sillä se peitti modernimman, käteiseen rahaan perustuvan omaisuuden suhteen tehtyjen vaatimusten puutteen. Toisekseen historiallisesti naisten toimeentulon turvaaminen ei ollut symmetristä miesten omistusoikeuksien kanssa, huolimatta 1700-luvun näennäisesti tasa-arvoisesta oikeus- ja sopimusretoriikasta. Kolmanneksi ja tärkeimpänä leskenosajärjestelmän heikkeneminen 1700-luvulla teki leskentilan oikeuttamisen sopimuksen tai valinnan perusteella enenevässä määrin epäilyttäväksi. Leskenosa, jonka saaminen voitiin helposti estää ja käytännössä usein estettiin, ei enää ollut niin merkityksellinen vaihtoehto. Sen teoreettinen olemassaolo palveli kuitenkin leskentilan legitimointia, ja yksityisyys esti arvioimasta sopimuksen reiluutta käytännössä. Staves toteaa, että naisen todellinen turva ei ollut leskentilasta kieltäytyminen leskenosan takia, vaan kieltäytyminen avioliittotarjouksesta kyseisen miehen kanssa. Kun leskenosa ei käytännössä ollut toimiva vaihtoehto, tämä muutti leskentilan aviomiehen yksityiseksi ja yksilölliseksi lahjaksi.¹⁹³ Aviomiehen tahto ja valta nousivat siis yhteisön tavan yli vaimon toimeentulon turvaamisessa. Lesken toimeentulon turvaamisen tapojen kehitys on yksi osoitus siitä trendistä, joka teki vaimoista yhä riippuvaisempia aviomiehensä hyvästä tahdosta.¹⁹⁴

6.3. Arjen talous ja käsitykset naisten omaisuudesta avioliitossa

1700-luvun Englannissa luotoilla ja velanottokyvyllä oli tärkeä merkitys taloudessa. Chapone käsittelee varsin laajasti sukupuolten epäsuhtaista asemaa puolisoitten velvollisuudessa vastata toistensa esiaviollisista veloista, vaikka vastuu vaikuttikin pinnalta yhtä ankaralta. Chaponen mukaan se, että aviomiehen tuli huolehtia vaimonsa ennen avioliittoa tekemistä veloista, ei ollut miehille yhtä vahingollista kuin naisille se, että laki antoi naisten omaisuuden miesten käsiin ja

---

¹⁹² Staves 1990, 116-118.

¹⁹³ Staves 1990, 127-130.

¹⁹⁴ ks. Perry 2004.

teki näille mahdolliseksi maksaa siitä ennen avioliittoa tekemänsä velat, myös naisen tietämättä. Miesten oli paljon helpompi pettää naisia varallisuutensa suhteen kuin toisinpäin. Jos nainen lainaisi rahaa huijatakseen sen avulla jonkun miehen naimisiin kanssaan, laki tulisi miehen puolelle, koska kyseessä oli petos, eikä tämä silloin olisi vastuussa vaimonsa veloista. Miehelle sama taas onnistui ilman oikeudellisia seuraamuksia. Kirjoittaja myöntää, että nämä ”temput ja huijaukset” eivät olleet osa lakia, mutta ne olivat mahdollisia lakien takia. Lait, joissa ei ollut varauduttu näitä tapauksia vastaan, voitiin Chaponesta katsoa puutteellisiksi.¹⁹⁵

Naisten omaisuuden suhteen teoria ja käytäntö erosivat huomattavasti varhaismodernin ajan ja 1700-luvun alun Englannissa. Amy Louise Ericksonin (1995) mukaan on paljon todisteita naisten omaisuuden säilyvyydestä avioliiton läpi, niin että leskinä nämä saivat takaisin sen, mitä olivat myötäjaisinä liittoon tuoneet. Naiset toimivat myös yleisesti testamenttien pesänselvittäjinä (*executrix*). Toisaalta naisten holhouksenalaisuus vaikutti paljon omaisuuskäytäntöihin, eikä näitä uudelleenavioitumisen mahdollisuuden takia käytännössä koskaan nimetty esimerkiksi lasten holhoojiksi.¹⁹⁶ Joanne Baileyn mukaan on ilmeistä, että käytännössä holhouksenalaisuudesta ei usein välitetty tai se sivutettiin. Vaimot esimerkiksi toimivat aktiivisesti kuluttajina ”asiamieslain”, *law of agency*:n kautta, joka salli näiden toimia aviomiestensä taloudellisina edustajina kodin ja liiketoiminnan piireissä: se antoi vaimolle oikeuden ostaa välttämättömyystarvikkeita aviomiehensä nimissä, miehen aseman ja varallisuuden mukaan. Yhdessä asumisen oletettiin merkitsevän miehen suostumusta tähän, eikä tällöin aviorikoskaan vinyt vaimolta luottoa. Jos aviomies halusi evätä vaimoltaan tämän oikeuden, hänen täytyi ilmoittaa julkisesti kieltävänsä vaimoltaan oikeuden käyttää luottoaan, ja tällaiset ilmoitukset olivat varsin yleisiä sanomalehdissä. Suurin osa Baileyn tutkimista ilmoituksista epäsi luoton karanneilta vaimoilta. Osa ilmoitti parin sopimasta erosta ja elatusavusta, jonka perusteella vaimo vastasi itse veloistaan. Laillisesti epäilyttävämmät loput taas julistivat miehen kieltäytyvän maksamasta vaimonsa velkoja ilman edellä mainittuja syitä, usein vedoten vaimon tuhlaavaisuuteen. Nämä ilmoitukset paljastavat naisten taloudellisen toiminnan merkityksen aviomiehen maineelle, kun miehet pyrkivät niiden avulla suojelemaan nimeään tai palauttamaan omaa luottoaan.¹⁹⁷ Toisaalta myös naisten luottokelpoisuudella oli

---

¹⁹⁵ *The Hardships of English Laws 1735*, 37-39. ks Finn 1996, Bailey 2002.

¹⁹⁶ Erickson 1995, 226-27, 229. ks. naisista pesänselvittäjinä ja testamentin toimeenpanijoina esim. *Laws Regarding Women 1777*, luku 10, 250-292.

¹⁹⁷ Bailey 2002, 353-357.

merkitystä, sillä *Lady's Law*:n mukaan jos mies syyllistyi kaksinnaimiseen ja vahingoitti näin toisen vaimonsa luottoa, tapauksesta oli mahdollista hakea vahingonkorvauksia.¹⁹⁸

Chapone kommentoi epäoikeudenmukaisuutta, joka syntyi miesten vallasta käyttää vaimon omaisuudesta saadut tulot miten halusivat, myös vaimoa loukkaavilla tavoilla. Lain, joka vaati vaimon suostumuksen tulon nostamiseen, tulisi Chaponen mielestä vaatia sama myös sen käytön suhteen.¹⁹⁹ Tästä kuvastuu käsitys, että vaimolla oli tiettyjä oikeuksia – heillä oli vähintäänkin moraalinen oikeus sananvaltaan avioliittoon tuomansa omaisuuden käytön suhteen. Samoin Bailey on sitä mieltä, että naisten käsitykset itsestään tietyn omaisuuden omistajina eivät hävinneet avioliitossa, vaikka kyseinen omaisuus laillisesti siirtyikin aviomiesten omistukseen. Baileyn mukaan naiset odottivat leskinä saavansa takaisin sen, mitä he olivat tuoneet avioliittoon, ja samoin avioliiton aikana vaimot kokivat omistavansa tavaroita ja rahaa, varsinkin jos nämä olivat itse ansainneet tai hankkineet ne.²⁰⁰ Baileyn mukaan naiset myös kokivat olevansa oikeutettuja ylläpitoon avioliittoon tuomansa taloudellisen panoksen perusteella. Toisaalta naiset osallistuivat perheen ylläpitoon, ja tämän roolin tunnustivat myös viranomaiset, jos perhe joutui seurakunnan elätettäväksi vaimojen hylättyä aviomiehensä ja lapsensa. Naiset olivat Baileyn mukaan itsekkin tietoisia panoksestaan, eivätkä suinkaan nähneet omaa rooliaan toissijaisena.²⁰¹

Susan Staves tiivistää, että koko 1700-luvun ajan oikeusjärjestelmällä oli kaksi yleistä ongelmaa naisten ja omaisuuden suhteen. Ensinnäkin uudet, sopimuksen varmistamat omaisuuden muodot eivät näyttäneet enää tarjoavan naisten suhteen sitä sosiaalista kontrollia, joka oli ollut osa aiempia ja perinteisiä järjestelmiä turvata naisten ja lasten toimeentulo. Aiemmin ylläpidon ehtona oli ollut naisen siveys; aviorikoksen tehnyt tai karannut nainen menetti oikeutensa leskenosaan. Leskentilaa ja muita sopimuksellisia erillisen omaisuuden muotoja tällaiset rajoitukset eivät koskeneet, ja periaatteessa ne tarkoittivat leskivaimoille vapautta tietyistä perinteisistä, käyttäytymistä säätelevistä statusrajoituksista. Aikalaisille kovin häiritsevää oli ajatus aviorikkojanaisista, jotka elivät erillään aviomiehistään ja nauttivat elatusta näiden omaisuudesta, mutta käytännössä tällaisten naisten osuus oli pieni. Toisekseen naiset olivat usein joko haluttomia tai kyvyttömiä pitämään kiinni heille varmistetusta erillisestä

---

¹⁹⁸ *Lady's Law* 1732, 46. "Action of the Case lies for Damages, where a Man married to another Woman, marries a second Wife, whereby her credit is injurd".

¹⁹⁹ *The Hardships of English Laws* 1735, 14–15.

²⁰⁰ Bailey 2002, 363–366.

²⁰¹ Bailey 2002, 361–2. ks. Finn 1996, naisten toiminta 1700-luvun loppupuolella tuomioistuimissa pienissä velkatapauksissa.

omaisuudesta. Vaimon oli myös mahdollista siirtää sekä leskentiensä että erillinen omaisuutensa pois omistuksestaan helpommin kuin oikeutensa leskenosaan, ilman erillistä kuulustelua ja toimenpiteenä vaadittavaa fiktiivistä oikeusjuttua (*fine*). Vastauksena näihin ongelmiin tuomarit kehittivät 1700-luvun aikana säännöt, joiden tarkoituksena oli varmistaa naineiden naisten erillisen omaisuuden kyky turvata naisten ja lasten toimeentulo ja minimoida mahdollisuudet siihen, että naiset voisivat käyttää tätä ylläpitoon tarkoitettua omaisuutta pääomana. Tätä varten naisten ja miesten omaisuudelle täytyi kehittää eri säännökset, jotka aviovaimojen kohdalla olivat suojelevia ja rajoittavia.²⁰²

Naimisissa olevien naisten erillistä omaisuutta koskeva oppi 1700-luvulla perustui Susan Stavesin mukaan miesten haluun varmistaa naisten suojelluiksi tuleminen, estää näiden joutuminen yhteiskunnan elätettäviksi ja varmistaa omaisuuden turvattu siirtyminen miehiltä miehille, eli vaimon isältä tämän tyttärensijalle ilman, että vävy pääsisi haaskaamaan sen. Valta siirtyi näin enemmänkin aviomiehen isältä vaimon isälle kuin naisille itselleen. Naisten erillisen omaisuuden tarkoitukseksi käsitettiin siis näiden elatuksen ja ylläpidon turvaaminen, ja tämä näkyi asiaa koskevien sääntöjen kehityksessä. Vaikka aikalaiset valittivat naisten liiasta vallasta ja itsenäisyydestä, sopimuksista huolimatta se valta, jota omaisuuden olisi liberaalin poliittisen teorian mukaan tullut naisille tuoda, ei käytännössä useinkaan toteutunut. Naineiden naisten erillisen omaisuuden historia asettaakin kyseenalaiseksi sen liberaalin ideologian peruseräkkeen, että omaisuus antaa pohjan poliittiselle vapaudelle ja yksilön autonomialle. Stavesin mukaan myös erot 1600-luvun lopun ja 1900-luvun alun naisten omaisuutta koskevissa säännöissä ovat lopulta vain pinnallisia: syvemmällä tasolla molempien pohjana on patriarkaalinen rakenne. 1700-luvulla parlamenttikin pysytteli passiivisena naisten ja lasten etujen suojelemisessa tätä edeltävään ja seuraavaan aikaan verrattuna. Ennakkotapausten oletetusta merkityksestä huolimatta tuomareilla oli huomattavasti liikkumatilaa järjestelmän sisällä, ja niinpä nämä olivat suhteellisen vapaita asettamaan uudelleen patriarkaaliset rakenteet sopimusideologian niille asettaman haasteen jälkeen.²⁰³

Naisten omaisuus ei siis ollut sama asia kuin miesten omaisuus, ja erityisesti naimisissa olevien naisten kohdalla se oli aikalaisille ristiriitainen ja hankala kysymys. Toisaalta naiset saattoivat omistaa omaisuutta ja näiden taloudellinen rooli oli merkittävä niin perheiden sisällä kuin koko yhteiskunnan mittakaavassa. Toisaalta naiset olivat omaisuuden välittäjiä mieheltä miehelle, ja

---

²⁰² Staves 1990, -214, 134-135, 151.

²⁰³ Staves 1990, 84, 135, 161, 230.

naisten toimeentulon turvaaminen oli miesten vastuulla. Avioituessaan naisten lähes koko omaisuus siirtyi miehelle, mutta toisaalta laki puolusti *equity*-tuomioistuimissa myös vaimojen mahdollisuutta hallita omaisuutta itsenäisesti ja tehdä sopimuksia. Sarah Chapone vaati naisille oikeutta omaan omaisuuteen ja kehotti myös naisia itseään varautumaan taloudellisesti toimeentulonsa turvaamiseksi. Hän myös totesi naisten omaisuuden puutteen yhteiskunnalliset seuraukset, jotka sulki naiset kansalaisyhteiskunnan (*civil society*) ulkopuolelle.²⁰⁴ Seuraavassa luvussa käsitelen tarkemmin näitä seurauksia ja naisten asemaa yhteiskuntajärjestyksessä.

7. Aviomiesten suhteeton valta: naisten asema ja yhteiskuntajärjestys

Lain silmissä naiset vertautuivat lapsiin, mutta *Lady's law*'n kirjoittaja toteaa vaimojen olevan vielä näidenkin alapuolella, sillä naimisissa oleva nainen ei lain mukaan voinut toimia missään suhteessa, ja kaikki hänen tekemänsä sitoumukset olivat mitättömiä, toisin kuin lapsen tekemät (joista ainakin osa oli vain mitätöitävissä). Silti kirjoittaja toteaa lopuksi, että vaimot olivat ”lain suosikkeja”. Naimisissa olevat naiset luokiteltiin lasten lisäksi samaan kategoriaan myös rikollisten ja mielisairaiden kanssa, jotka eivät myöskään olleet täysivaltaisia lain edessä.²⁰⁵ Naisten käsittäminen kaikista rajoitteistaan huolimatta lain suosikeiksi vaikuttaa paradoksaaliselta, mutta 1600- ja 1700-luvun englantilaisille naisten alisteisuus ja patriarkaalinen yhteiskunta olivat lähes itsestään selviä asioita. Englantihan esitettiin ”naisten paratiisina”, ja kansanviisauden mukaan mannermaan naiset muuttaisivat sinne mielellään jos pystyisivät. Tällaiset käsitykset leimasivat kaikki naisten oikeudellisesta asemasta esitetyt valitukset lähtökohtaisesti absurdeiksi.²⁰⁶

Naiset eivät toki olleet 1700-luvulla ainoa alisteisessa asemassa oleva ryhmä. Omaisuuteen ja erityisesti maanomistukseen perustuva poliittinen järjestelmä jätti myös suuren osan täysi-ikäisistä miehistä poliittisen vallan ulkopuolelle.²⁰⁷ Toisaalta äänioikeuden puuttuminen ei tarkoittanut, että ilman ”virallista” poliittista valtaa olevat ryhmät jäivät täysin poliittisen elämän ulkopuolelle. Niin äänioikeudettomat miehet kuin naisetkin osallistuivat eri tasoilla julkiseen keskusteluun, oli se sitten mellakointia Lontoon kaduilla reaktiona johonkin parlamentin

---

²⁰⁴ *The Hardships of English Laws 1735*, 41-42.

²⁰⁵ Erickson 1995, 100; *Lady's law 1732*, 81; ”And yet a Feme Covert is a Favourite of the Law”

²⁰⁶ Capp 2003, 4-5. ks. myös yllä kpl 2

²⁰⁷ vrt. Sharpe 1987, 347-348.

toimeen tai osallistumista vaalikampanjaan tai niistä keskusteluun paikallisesti. Tätä kautta, kun politiikka käsitetään laajemmaksi toiminnaksi kuin pelkkä äänestäminen, myös naiset osallistuivat julkiseen elämään ja poliittiseen toimintaan. Naisten poliittinen aktiivisuus herätti tosin aikanaan mieskirjoittajia kommentoimaan, useimmiten negatiivisesti, mutta naisten vaikutus ja osallistuminen vaaleihin tunnustettiin. Vuosisadan loppupuolta käsitelleen Elaine Chalusin mukaan eliitin naiset myötävaikuttivat ja osallistuivat aktiivisesti poliittiseen toimintaan perheen ehdokkaina olevien miesten hyväksi, käyttäen valtaa sosiaalisten verkostojensa ja yhteiskunnallisen asemansa kautta.²⁰⁸

Vaimojen asemaan liittyivät etuoikeudet ja vapautukset lain vaikutuksista, joilla perusteltiin näiden aseman erinomaisuutta, olivat Chaponesta pohjimmiltaan palveluksia vain miehille. Kaikki nämä ”armonosoitukset”, kuten vapautus veloista, eivät siis korvanneet mm. naisten omaisuuden viemisestä, sillä ne käytännössä sulki naiset pois kansalaisyhteiskunnan jäsenyydestä.²⁰⁹ Nämä ”suosionosoitukset”, kuten Joanne Bailey esittää, olivat Chaponen mielestä vain keino palvella miesten tarpeita, ja niiden sisältö alensi naisten moraalista luonnetta.²¹⁰ Vaikka niistä saattoi olla etua ja hyötyä yksittäisille naisille, ne sortivat ja alensivat koko sukupuolta.

Myös Michael McKeon toteaa, että liberaalin poliittisen teorian sopimusoletuksilla ei ollut todellisuudessa toimivaa sovellutusta 1700-luvun naisten kansalaisoikeuksiin.²¹¹ Kuitenkin samaan aikaan nämä teoriat muokkasivat käsitystä avioliiton luonteesta. Ajan oikeudellinen ajattelu sovelsi sopimuslogiikkaa myös naimisissa olevien naisten asemaan, niin että kun tämän johdosta puolisoiden fiktiivinen ykseys laissa rakoili, myös naiset näyttäytyivät hetken ajan sopimusosapuoliksi kykenevinä toimijoina. Erilaisia naisten tekemiä tulkintoja avioliiton solmimisesta ja puolisoiden suhteesta nähtiin esimerkiksi 1700-luvun teatterinäyttämöillä, joilla esitettiin vuosisadan aikana useita hyvin suosittuja naisten kirjoittamia komedioita. Ennen kaavan mukaista avioliittoon päättävää onnellista loppua naispuoliset näytelmäkirjailijat kuten Susanna Centlivre tai Hannah Cowley saattoivat antaa päähenkilöidensä neuvotella ja tulkita uudelleen ajan avioliittodiskurssia ja liitolle asetettavia ehtoja, ja näissä komedioissa naiset esiintyvät myös toimijoina.²¹²

---

²⁰⁸ Chalus 1997, 151-153.

²⁰⁹ *The Hardships of English Laws 1735*, 42.

²¹⁰ Bailey 2002, 352.

²¹¹ McKeon 1995, 298.

²¹² Anderson 2002.

7.1 Perhe valtion kuvana: kuninkaan ja aviomiehen valta

Sarah Chapone käytti argumentoinnissaan valtion ja perheen rinnastusta vaatiessaan muutosta vaimoja sortaviin lakeihin. Hän vertasi aviomiehen valtaa perheessä kuninkaan valtaan alamaisiinsa, ja perusteli vaatimustaan aviomiehen vallan rajoittamisesta sillä, että myös kuninkaan valtaa rajoitti perustuslaki. Chapone totesi, että ”kuninkaamme, [Jumalan] onnellisin ja suurin sijaishallitsija, ei vaadi valtaa sortaa alamaisiaan: eikä se vähennä hänen kunniaansa sen enempää kuin rajoita hänen toimiaan, että lakimme suojelevat meitä kärsimästä hänen valtansa takia.” Jos kuninkaalla ei ollut oikeutta – tai tarvetta – käyttää valtaansa sortamaan alamaisiaan, eivät aviomieheltäkään voineet vaatia sitä. Ja jos valtakunnan lait varjelivat alamaisia siinä tapauksessa, että kuningas erehtyisi käyttämään valtaansa väärin, saman tulisi Chaponen mukaan päteä myös aviomiesten, ”kotoisten hallitsijoidemme”, kohdalla. Sekä kuningas että aviomies saivat valtansa Jumalalta, ja olivat siten vastuussa Hänelle: kuten Jumala hallitsi oikeuden ja armon sääntöjen mukaan, oli myös kuninkaan velvollisuus ja kunnia hallita alamaisiaan samojen periaatteiden mukaan.²¹³ Chapone ei siis katsonut vallan kuuluvan kansalle, kuten sopimusteorian mukaan periaatteessa oli. Toisaalta tässä suhteessa traditionaalinen ja uskonnon perusolettamuksista lähtevä ajattelu oli teoreetikoillakin vahvaa; myös John Locke katsoi, että ylin valta kuului Jumalalle, ja että luonnon lait olivat Jumalan tahdon mukaisia.²¹⁴

Chapone piti kaiken oikeudenmukaisen hallinnon päämääränä laillisen vallan ja alistamisen suhteuttamista niin, että ne muodostivat vastapainot toisilleen; samoin hallinnon tulisi estää kansan jonkun osan joutumisen sarron kohteeksi ”joko julkisten tai yksityisten johtajiensa taholta”. Järjestyksen ja kohtuuden tuli vallita kaikilla yhteiskunnan asteilla, niin että ne ”muodostaisivat yhden yhtenäisen, kollektiivisen ruumiin”.²¹⁵ Valtioruumiin toiminta vaati siis tasapainoa ja kaikkien osien oikeudenmukaista kohtelua – on tosin hyvä muistaa, että tämä oikeudenmukaisuus ei suinkaan aina tarkoittanut tasa-arvoa sillä lailla kuin se nykyisin ymmärretään. Alistaisuus ei kuitenkaan antanut oikeutta sortoon, vaan ihmisten kohtelun tuli olla oikeudenmukaista näiden säätyyn ja asemaan nähden. Chaponen mukaan perheessä tuli siis

---

²¹³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 49. ”Our King, his happiest and greatest Vice-regent upon Earth, lays no Claim to the Power of Oppression: and it is no more to the Diminution of his Honour, than it is to the Restraint of his Actions, that our Laws guard us from suffering by his Authority.”

²¹⁴ ks. Locken ajattelusta ja Jumalan roolista siinä Spellman 1998, 95–101.

²¹⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 47, ”either from their publick or private Governors”; ”[that Order and Equity may run through all Ranks], and compose one uniform collective Body”; 48, ”[being thought inconsistent with] the Nature of our free Constitution” ks. valtioruumis-metaforasta esim Capp 2003, 5.

päteä samojen periaatteiden kuin valtiossakin, sillä jos ne ajateltiin analogisiksi ja aviomiehen vallan perusteena pidettiin kuninkaan valtaa, ei perheen pään valta saanut ylittää sitä, mitä kuninkaalle oli suotu. Toisaalta jos kuninkaankin valtaa voitiin rajoittaa, niin voitiin myös aviomiehenkin valtaa.

Valtion ja perheen analogialla oli pitkäkö historia, ja siihen pohjautuva patriarkalismi oli 1700-luvulla jo väistymässä modernimpien yhteiskuntakäsitysten tieltä. Kuten Chapone osoittaa, valtion ja perheen rinnastuksen uskottavuutta ei kuitenkaan hylätty heti, vaikka Sir Robert Filmerin 1680-luvulla ilmestyneen kuninkaallisen itsevaltiuden teorian kiteyttävän teoksen *Patriarcha* voidaankin katsoa edustavan patriarkalismin loppuvaihetta. Esimerkiksi feministi Mary Astell käytti sitä 1700 kyseenalaistaakseen aviomiehen absoluuttisen vallan perheessä, ja kolme vuosikymmentä myöhemmin se tarjosi myös Sarah Chaponelle perusteen vaatia oikeudenmukaisuutta vaimoille.²¹⁶ Kuten Astell, myös Chapone käänsi ympäri perheen ja valtion analogian näkökulman ja kyseenalaisti aviomiehen absoluuttisen vallan perheessä, koska kuninkaallekaan ei annettu absoluuttista valtaa. Tällä perusteella Chapone vaati aviomiesten vallan uudelleenarviointia perheessä.

Varhaismodernin Englannin yhteiskuntajärjestelmää voidaan nimittää patriarkaliseksi; esimerkiksi Susan Staves määrittelee patriarkatin olevan yhteiskunnallisen järjestäytymisen muoto, jossa isät ovat poliittisia ja oikeudellisia toimijoita, edustaen julkisesti toimiessaan itsensä lisäksi heille perheessä alisteisia ja heistä riippuvaisia naisia ja lapsia. Patriarkaatissa omaisuus siirtyy miespuolisessa linjassa, ja naiset toimivat sen välittäjinä. Tämä miesten ylemmyyteen perustuva järjestelmä ei kuitenkaan ollut kiinteä tai kiistämätön, vaan se voidaan Misty Andersonin (2002) tapaan käsittää myös muuttuvana diskurssina, jonka sisällä valta niin avioliitossa kuin lapsien ja omaisuuden suhteen oli neuvoteltavissa.²¹⁷

Michael McKeon (1995) viittaa termillä ”patriarkalismi” traditionaaliseen järjestelmään, jonka moderni sosiaalisen sukupuolen (*gender*) käsitys korvaa. Laajemmin käsitettynä termi sisältää Sir Robert Filmerin absolutismin teorian lisäksi myös ne ideat ja sosiaaliset käytännöt, jotka analogia perheen ja valtion välillä sisältää. Tämän analogian toimivuuden perustana on hierarkkinen käsitys vallasta, johon sisältyy yhdenmukaisuus: mikrokosmos ja makrokosmos vastaavat toisiaan. Esimodernissa Englannissa se toimi keinona antaa poliittisille järjestelyille

---

²¹⁶ McKeon 1995, 296-7.

²¹⁷ Anderson 2002, 46; Staves 1990, 4.

perhejärjestelyjen ilmeisen olennainen ja luonnollinen oikeutus. 1600-luvulla niin puritaaninen ajattelu kuin poliittiset kriisitkin pakottivat ilmaisemaan ja rationalisoimaan aiemmin kyseenalaistamattoman käsityksen vastaavuudesta perheen ja poliittisen järjestyksen välillä. Myös vertauksen ongelmat tulivat näkyviin, kun patriarkaalisien auktoriteetin perheessä huomattiin muodostuvankin erillisistä isän, aviomiehen ja isännän auktoriteeteista, toisin kuin yksinvaltaisen kuninkaan kohdalla. Locke vie tämän pohdinnan vielä pidemmälle vuonna 1690 julkaistussa *Second Treatise of Government*:issaan, kun hän erottaa hallitsijan vallan isän, isännän ja aviomiehen vallasta eri laatuksina. Locken argumentti kuvastaa kahta kehityskulkua: ensinnäkin perheen ja valtion alettiin käsittää olevan perustavanlaatuisesti erilaisten periaatteiden säätelemiä – toista säätelee tapa, toista sopimus. Toisekseen, rajoittamalla naisten identiteetin vaimoksi ja äidiksi, joiden perinteinen sukulaisuussuhteisiin perustuva auktoriteetti rajoittui hiljalleen kodin rajojen sisälle, valtion julkiset sopimukseen perustuvat toimet käsitettiin vain miesten alueeksi.²¹⁸

Orjuus ja sorto ovat ne keskeiset käsitteet, joilla Sarah Chapone kuvaa vaimojen asemaa Englannissa. Chapone perusteli heti tekstin alussa vetoamalla kuninkaalle ja lainsäädännölle sillä, että naispuoliset alamaiset olivat hänen mukaansa joka elämänvaiheessa eniten kuninkaan suojelun tarpeessa, ollen ”kaikkein kurjimpia, vähiten kykeneviä auttamaan itseään ja kaikkein alttiimpia sorrolle”, mutta tunnetuin tämä koski vaimoja, jotka lait asettivat orjuuttakin huonompaan asemaan.²¹⁹ Vaimoilla ei ollut mahdollisuutta saada hyvitystä (*redress*). Chapone käyttää hyvityksen tai oikaisun käsitettä muuallakin tekstissä ja usein juuri orjuuden ja sorron käsitteiden yhteydessä: samalla kun se on osa Chaponen kärjistävää retoriikkaa, hyvityksen mahdollisuuden puute korostaa naisten aseman epäoikeudenmukaisuutta suhteessa vallitsevaan, englantilaisen lakijärjestelmän hienoutta ja oikeudenmukaisuutta korostavaan ideologiaan.²²⁰ Locken poliittisen teorian mukaan alamaisilla oli oikeus nousta huonoa ja tyrannimaista hallitsijaa vastaan, ja vuoden 1688 mainion vallankumouksen tapahtumat voitiin nähdä konkreettisina osoituksina kansan ja parlamentin vallasta. Naisten esittäminen sorrettiina kansalaisina antoi tältä pohjalta tukea Chaponen muutosvaatimuksille: sortoa vastaan reagoiminen oli oikeutettua, varsinkin kun sorretut olivat periaatteessa yhteisön täysivaltaisia jäseniä. Chapone ei kuitenkaan vie ajatusta pidemmälle, eikä hän vaatinut naisille miehiin

---

²¹⁸ McKeon 1995, 296-7. ks. myös Spellman 1998, luvut 2 ja 3.

²¹⁹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 2, 4.

²²⁰ ks. *The Hardships of the English Laws 1735*, 2, 45, 47.

verrattavaa asemaa tai kansalaisuutta. Tämä olisi ollut liian radikaalia, ja hän itsekin vakuutti, ettei pyrkinyt kumoamaan vallitsevaa järjestystä naisten vallalla.²²¹

Chapone käsitteli orjuuden tematiikkaa syvällisemmin ja myös yhteiskuntajärjestelmän kannalta tarttuessaan kymmenenteen vastaväitteeseen, jonka mukaan vaimoilla ei yleisesti ollut syytä valittaa, vaan ongelmat olivat harvinaisia erityistapauksia. Chaponen vastaus oli terävä – se, että vaimoja yleisesti ottaen kohdeltiin hyvin, ei ollut maan lakien ansiota: ”kiittäköön jokainen nainen, jota on kohdeltu hyvin, Jumalaa ja aviomiestään tästä siunauksesta. Samaan aikaan, hän voi miettiä, että hän on orjan asemassa, vaikka häntä ei niin kohdellakaan”. Chapone lainasi tässä erästä alahuoneen jäsentä, joka oli esittänyt kansakunnan olevan orjuuden tilassa, jos jollakulla oli valta tehdä sen jäsenistä orjia, ”vaikka piiskaa ei ehkä aina pidettäisikään heidän selkiensä päällä.” Naisten asema yhteiskunnassa esittäytyi Chaponelle konkreettisten tapausten lisäksi moraalisenä ja periaatteellisenä kysymyksenä, jonka käsittelyn hän ulotti varsin abstraktillekin tasolle. Ennen siirtymistään tarkempaan kritiikkiin ja yhteiskuntajärjestelmän käsittelemiseen Chapone, joka oli selvästi tietoinen ottamansa tehtävän radikaaleista merkityksistä vaikka ei itse niitä loppuun asti analyysissään vienytäkään, pyrki lieventämään lukijoidensa reaktioita vakuuttamalla kunnioittavansa viime kädessä vallitsevaa järjestystä ja tyytymällä ylempiensä, eli lainsäädännön, päätöksiin.²²²

”Mutta siihen asti, kunnes saan parempaa tietoa, toivon, että minulle voidaan antaa anteeksi, jos tunnustan että tuskin uskon mahdolliseksi sovittaa näitä lakeja yhteen vapaan kansan oikeuksien ja etuoikeuksien kanssa.”²²³ Vaimoja sortavat lait sotivat Chaponesta niin moraalialla ja kristillisiä periaatteita kuin englantilaisten kallisarvoista kansan vapauden ideologiaa vastaan. Vaimojen kohtelun epäoikeudenmukaisuus korostuu koska nämä menettivät vapautensa ilman, että he olivat rikkoneet yhteisön sääntöjä vastaan. Vapauden menetyksen lisäksi tilannetta pahensi se, että vaimoja estettiin ”edes käyttämästä älyään ja ahkeruuttaan hankkiakseen itselleen toimeentulon, kun ne, joiden tulisi hankkia se heille, kieltäytyvät tästä, tai eivät siihen pysty.”²²⁴

---

²²¹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 61. “I plead for no female Usurpation”.

²²² *The Hardships of the English Laws 1735*, 46–47, “let every particular Woman who is well treated, thank God and her Husband for the Blessing. At the same Time, she may reflect, that she is in the Condition of a Slave, tho’ she is not treated as such”, ”tho’ perhaps the Rod might not always be held over their Backs.”, ks. Todd 1998.

²²³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 47. “But till I am better informed, I hope I may be pardoned, if I confess that I hardly believe it possible to reconcile these Laws, with the Rights and Privileges of a free People.”

²²⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 47, “[entirely deprived of their Liberty], or even of making Use of their Ingenuity and Industry to procure them a Subsistence, when those who should provide for them, refuse it, or are incapable of it.”

Chapone kritiikki tuo esiin sitä ristiriitaa, joka normien ja käytännön välillä vallitsi. Naiset olivat osa yhteisöä, mutta heidän toimintamahdollisuuksiaan sen sisällä oli rajoitettu Chapone mielestä kohtuuttomasti, kun vaimot eivät pystyneet olemaan toimijoita edes silloin, kun heidän ylempänsä ja suojelijansa olivat kyvyttömiä tai haluttomia täyttämään tehtävänsä. Samalla naisilta estettiin mahdollisuus toimia itsensä ja yhteisön hyväksi, mihin Chapone viittaa myöhemminkin korostaessaan Jumalan ”positiivisten käskyjen” noudattamista, ja jota hän pitää kristillisenä velvollisuutena. Myös naisten tuli täyttää Jumalan heille määräämät velvollisuudet, kuten lapsistaan huolehtiminen, mutta tuonaikaiset lait asettivat tämän riippuvaiseksi aviomiehen ”tahdosta ja mielihalusta”.²²⁵ Tässäkin Chapone asettaa vastakkain mielivaltaisen tahdon ja velvollisuuden täyttämisen.

Chapone kritisoi ankarasti sitä, että naiset joutuivat sietämään kohtelua, jota oikeudenmukaisuus ja yhteiskunnan järjestys eivät minkään muun ryhmän kohdalla hyväksyneet. Tämä asetti yhden yhteiskunnan osan täysin toisen armoille. Aviomiehillä oleva valta oli Chapone mukaan suhteettoman laaja, suurempi kuin millekään toiselle ryhmälle Englannissa oli annettu – suurempi kuin itse kuninkaalla oli alamaistensa suhteen. Kuitenkin lait suojelivat alamaisia rajoittamalla kuninkaan valtaa; Chapone esittikin kysymyksen, olisiko todella kohtuutonta pyytää, että samoin kuin kuninkaankin valtaa oli rajoitettu alamaisten edun vuoksi, myös aviomiehen yksityistä valtaa voitaisiin rajoittaa.²²⁶

Chapone liitti kunnian ja velvollisuuden toteuttamisen tiiviisti yhteen, ja hieman myöhemmin hän käsitteli lisää tätä moraalisen vastuun ideaa havainnollistavan vertauksen avulla. Jos kunnian miehelle annettaisiin näkymättömäksi tekevä sormus, tämä ei tekisi sen avulla mitään, mitä hän ei olisi voinut tehdä ilman sitä. Kuten kuningas, ei kunniallinen aviomieskään tarvinnut tai halunnut valtaa sortaa vaimoan, eikä hän koskaan tuntisi itseään rajoitetuksi, koska moraalinen vastuu esti näitä joka tapauksessa käyttämästä valtaansa väärin. Koska kaikki aviomiehet eivät kuitenkaan olleet hyviä ja kunniallisia miehiä, Chapone ei ymmärtänyt, miksi näille tulisi sallia valta ”ruoskia, kahlehtia, näännyttää lähes nälkään vaimonsa, tai haaskata tämän omaisuus”, jota hyvät aviomiehet eivät koskaan haluaisi. Loppujen lopuksi rajoitukset, joista hyvät aviomiehet eivät siis kärsisi, koituisivat huonojenkin aviomiesten eduksi, ” jos

---

²²⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 21, “[that she cannot exert herself in those Duties which God has commanded her to do,] unless it be at the Will and Pleasure of her Husband”, 67.

²²⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 4-5, 49, “[and it is no more to the Diminution of his Honour, than it is to the Restraint of his Actions], that our Laws guard us from suffering by his Authority.”

hänellä on isäntä, jolle hän joutuu tekemään tiliä siitä miten on häneltä saamaansa valtaa käyttänyt”, kuten Chapone totesi.²²⁷

Chaponen näkemyksen mukaan Jumalalta saatua valtaa sitoivat siis tämän asettamat moralisäännöt, ja aviomiesten vallan rajoittaminen olisi vain hyödyllistä, sillä se toimisi myös huonojen aviomiesten sielun pelastukseksi samalla kun se estäisi näitä sortamasta vaimojaan. Tällaisen vallan olemassaolo oli jo itsessään houkutus sen käyttämiseen, kuten Chapone totesi näkymättömäksi tekevistä taikasormuksesta:

mutta uskon että harva, joka tuntee maailman tämänhetkisen luonteenlaadun, pitäisi hyvin viisaana sitä, että joka miehelle hänen Majesteettinsa hallitsemilla alueilla annettaisiin sellainen sormus; ettei valta tehdä vahinkoa saattaisi luoda yhtä hyvin kuin avustaa taipumusta siihen.²²⁸

Kriitikistään huolimatta Sarah Chapone uskoi Englannin valtiosäännön erinomaisuuteen, joka takasi maan asukkaille ”korvaamattomia etuoikeuksia” ja vapauksia, joiden veroisia ei löytynyt muualta. Hän vaati näiden valtiosäännön takaamien oikeuksien vapauten ja omaisuuteen ulottamista koskemaan todella myös naisia.²²⁹ *Habeas corpus* - oikeus oli yksi näiden oikeuksien symboli, ja Chaponen usko laillisuusperiaatteeseen oli vahvasti vallitsevan kansallisen ideologian mukaista, vaikka hän sen pohjalta myös kritisoi maan lakeja. J.A. Sharpen mukaan 1700-luvun alun poliittista kulttuuria leimasi lähes universaali käsitys vuoden 1688 jälkeisen valtiosäännön (*constitution*) erinomaisuudesta. Tämän sopimuksen katsottiin erottavan Englannin mantereeseen absolutistisista maista, ja sen suurin etu oli, että se suojeli alamaisia hallitsijan mielivallalta, muuntaen luonnolliset oikeudet kansalaisvapauksiksi (*civil liberties*). Kuten Sharpe toteaa, ”englantilaiset, myös ne neljä viidesosaa, joilla ei ollut äänioikeutta, tunsivat, että mainio vallankumous (1688) takasi heille ja heidän perheilleen kansalaisvapaudet ja lailliset oikeudet”.²³⁰

Todd toteaa, että *The Hardships of the English Laws*:in kirjoittaja ulottaa avioliittoon asti ne seuraamukset, jotka vuosien 1649 ja 1689 vallankumouksilla oli sosiaaliselle hierarkialle. Hän

---

²²⁷ *The Hardships of the English Laws* 1735, 50–51.” [the Power] of Horse-whipping, confining, Half-Starving his Wife, or squandering her Estate”, ”inasmuch as he has a Master to whom he must render an Account of the Use of his delegated Authority.”, ”

²²⁸ *The Hardships of the English Laws* 1735, 50. ”But I believe few who know the present disposition of the World, would think it very politick to present every Man in his Majesty’s Dominions with such a Ring; lest the Power of doing Mischief, might create, as well as assist an Inclination to it.”

²²⁹ *The Hardships of the English Laws* 1735, 45–48, 68.

²³⁰ Sharpe 1987, 347–48. ks. Lemmings 2005 laista vallitsevana ideologiana.

puolustaa naineiden naisten vapautta sillä perusteella, että alamaisen vapaus on aina vaarassa niin kauan kuin on olemassa mahdollisuus, että se voidaan viedä pois. Orjuuden sijaan avioliitossa tulisi olla tasapaino auktoriteetin ja alistamisen välillä, kuten Englannin perustuslaissa. Aviomiesten tulisikin ottaa oppia hallitsijasta, jonka kunniaa etuoikeuksien rajoittaminen ei vähennä.²³¹

7.2. Naiset – täysi-ikäisiä vai lapsia?

Englannin lait estivät ihmisten myymisen ja ostamisen Chaponen mukaan siksi, että vapaasyntyisen englantilaisen (miehen) ja orjan asemat olivat niin täysin yhteen sovittamattomia, että ne eivät voineet olla yhtä aikaa olemassa samassa yhteiskunnassa. Lisäargumenttina hän käsittelee isien määräysvaltaa poikiensa suhteen: roomalaisten keskuudessa poikia pidettiin pitkään enemmän tai vähemmän isiensä omaisuutena niin pojan henkilön kuin omaisuuden suhteen. Englannin vapaan perustuslain luonteeseen tällainen hallinta ei sopinut, vaan tultuaan täysi-ikäiseksi poika oli täysivaltainen ja määräsi vapaasti niin itsestään kuin omaisuudestaan. Chapone tuli tämän perusteella siihen johtopäätökseen, että vaikka perheen sisäistä valtaa oli lievennetty lasten suhteen, sitä oli lisätty vaimojen kohdalla. Vaimoilla olevan vapauden ja omaisuuden määrä ei vastannut edes sitä, joka oli sallittu kaikille muille alisteisille henkilöille koko yhteisössä.²³² Vaimot asetettiin siis Chaponen mielestä kaikkia muita alisteisia ryhmiä alemmaksi, mikä oli kohtuutonta, ja naisten kohdalla näille englantilaisina kuuluvan vapauden rajoittaminen kohtuuttomalla tavalla siis hyväksyttiin, vaikka orjuutta ei hyväksytty. Tätä edesauttoivat varmasti käsitykset naisista luontaisesti miehen vallan alle kuuluvina. Chapone hyväksyi myös nämä käsitykset, mutta hänen mielestään tämän alisteisuuden ei tullut ylittää järjen, kohtuuden ja naisille kuuluvan aseman rajoja.

Chapone käsittelee muuallakin (sivut 23–24, 41–42, 51) naisten kohtelemista alaikäisinä ja arvostelukyvöttöminä, painottaen sitä, miten valikoivasti tätä sovellettiin. Naiset, jotka muodostivat osan valtioruumiista, eivät itse voineet vaikuttaa siihen, kohdeltiinko heitä sen täysivaltaisina osina vai ei. Siitä päättivät miehet omien etujensa mukaan, mikä oli Chaponesta väärin, epäoikeudenmukaista ja myös järjenvastaista. Chapone vertasi isän valtaa poikansa suhteen aviomiehen valtaan: isänsä kanssa toimiessaan alaikäistä poikaa ei katsottu

---

²³¹ Todd 1998, 345.

²³² *The Hardships of the English Laws 1735*, 48-49.

täysivaltaiseksi. Tämä lempeys johtui pojan käsityskyvyn heikkoudesta, ei ruumiillisesta heikkoudesta. Täysi-ikäisten vaimojen kohdalla lait olivat kuitenkin epä johdonmukaiset: vaikka ne armahtivat vaimon rangaistuksesta niinkin kauheasta rikoksesta kuin murhasta, jos se oli tehty aviomiehen läsnä ollessa ja näiden saatettiin katsoa toimineen aviomiestensä käskystä, maanpetoksen tapauksessa kumpaakin puolisoa rangaistiin. Perusteena tälle tottelevaisuuden oletukselle ei voinut Chaponen mukaan olla aviomiehen fyysinen voima, sillä se olisi läsnä kaikissa tapauksissa.²³³

Lyhyesti, joko vaimot voivat arvioida miten pitkälle ja missä tapauksissa aviomiestä tulee totella, tai he eivät voi: jos he ovat niin arvostelukyvttömiä, että eivät pysty havaitsemaan sitä olennaista eroa, joka on aviomiestensä tottelemisen Herrassa, ja [Herraa] vastaan ja uhmaten, välillä; niin antakaa heidän sokean tottelevaisuutensa aviomiehiään kohtaan vapauttaa heidät myös maanpetoksen tapauksessa yhtä hyvin kuin toisissakin tapauksissa: mutta jos he eivät voi vedota tähän ymmärryksen pimeyteen, miksi heitä kohdellaan kuin lapsia tai idiootteja?²³⁴

Yhteisöä ja valtiuruumista vastaan hyökätessään naiset nähtiin täysivaltaisina yksilöinä, joita voitiin rangaista, mutta muissa tapauksissa vaimoja arvioitiin kuten arvostelukyvttömiä alaikäisiä, eli sen mukaan, miten nämä tottelivat aviomiestään – kunnioituksesta ”aviomiesten yksityisiä kuninkuuksia” kohtaan. Chapone totesi rangaistuksista vapauttamisen olevan miesten etu, joka vain korosti aviomiehen valtaa vaimonsa suhteen. Todellinen huolenpito naisista ei olisi sallinut tätä rankaisemattomuutta, joka saattoi houkuttaa naisia tekemään syntiä, vaan olisi ottanut naiset huomioon yhtä vastuullisena osapuolena kuin miehetkin. Vapautus ei suinkaan ollut naisten heikkouden takia näille annettu suosiosoitus, vaan osoitus aviomiehen yksityisestä vallasta. Se oli vallankäytön keino, jolla aviomiehet ”opettavat meille ketä pelätä”, kuten Chapone tuhtuneena totesi.²³⁵

Chapone esitti mielipiteensä tueksi vielä lehdistä lukemansa tapauksen, jossa aviopari oli surmannut lapsensa ja itsensä jättäen jälkeensä molempien puolisoitten allekirjoittaman kirjeen, jossa he selittivät tekonsa syyt. Oikeus tuomitsi miehen syylliseksi murhaan ja itsemurhaan, jolloin häntä ei voitu haudata hautausmaalle. Nainen taas todettiin syyttömäksi, koska hänen

---

²³³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 22–23.

²³⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 23–24. “In Short, either Wives can judge how far, and in what Instances an Husband is to be obeyed, or they cannot: If they are so undiscerning as not to be able to perceive the essential Difference between obeying their Husbands in the Lord, and in the direct Opposition to and Defiance of him; then let their blind Obedience to their Husbands excuse them in the Case of Treason as well as it does in other Cases: But if they cannot plead this Darkness of the Understanding, why are they treated like Children or Idiots?”

²³⁵ *The Hardships of the English Laws 1735*, 24.”[in Respect to] the private Royalties of Husbands”; “But they teach us whom to fear.” ks. myös Capp 2003, 6.

oletettiin toimineen aviomiehensä käskystä, ja siten hän sai oikeaoppisen hautauksen. Chaponesta tämä tuomio palveli vain aviomiesten auktoriteetin vahvistamista, sillä naiselle itselleen tällä vapautuksella ei enää ollut merkitystä. Mutta vaikka tuomion perusteet eivät Chaponesta kestäneet loogista tarkastelua, ne olivat miesten etujen mukaiset, sillä ”pidettiin lakeihin sopivana, että vaimon tuli olla näin absoluuttisesti miehensä käskyjen alainen, ja päätös annettiin ajatellen eläviä, ei kuolleita.”²³⁶ Lait ja niiden tulkinta nostivat aviomiehen tottelemisen siis tärkeämmäksi kuin naisen velvollisuuden totella niin Jumalan kuin kuninkaan lakeja, joka hänellä kristittyinä ja alamaisena kuitenkin oli. Tämä ei Chaponesta voinut olla oikein, varsinkaan kun periaatetta ei sovellettu johdonmukaisesti, kuten vaimojen tuomitseminen maanpetoksesta epäsuorasti osoitti. Lait antoivat aviomiehille tyrannin vallan.

Michael McKeonin mukaan ’liberaali’ ajattelu on perusteellisesti sekoittunut sosiaalisen sukupuolen (*gender*) eron hahmottumiseen, ja sen pääseuraukset tässä suhteessa ovat, että tietyllä tasolla ’liberaali’ ajattelu rakentaa erilaisuutta poliittisena tasa-arvona. Se käsittää kaikki muodolliset ihmisten väliset suhteet avioliitosta poliittiseen edustukseen sopimuksina tasa-arvoisten ja autonomisten yksilöiden välillä. Tämän vallankumouksellisen ja antihierarkkisen periaatteen ei kuitenkaan alusta alkaen oletettu ulottuvan naisiin - tai miehiin, joilla ei ollut omaisuutta. Se kuitenkin loi uuden kuvajaisen kohtuudenmukaisista oikeuksista, ja epätodellisuudessaankin tämä heikensi tehokkaasti tavanomaisiin oikeuksiin perustunutta paternalistista järjestelmää, jonka pohjana oli hierarkkisen tradition mukaan oletus epätasa-arvosta.²³⁷

Hilda L. Smith kutsuu ”vääräksi universaaliksi” (*false universal*) sukupuoleen (*gender*) liittyvien arvojen järjestysperiaatetta varhaismodernilla kaudella. Tämän periaatteen mukaan käsitteiden, kuten kansalainen, ihminen (*citizen, person*) ja niin edelleen ymmärrettiin yleisesti sisältävän vain miehiä, vaikka naisten ei suoraan sanottukaan olevan niistä poissuljettu. Vaikka tällaiset käsitteet siis abstraktisti sisälsivät myös naiset, niiden ei oletettu tai tulkittu yksityistapauksissa enää sisältävän naisia. Niinpä periaatteessa pienessä mutta pitkään käsitellyssä ja jonkin verran niin aikalais- kuin myöhempää huomiota saaneessa tapauksessa *Olive v. Ingram* vuonna 1738/9, jossa puitiin leskivaimo Sarah Blyn oikeutta tulla valituksi naisten äänien perusteella suntioksi Lontoon St. Botolphs without Bishopsgaten seurakunnassa,

---

²³⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 25–26. ”[But] it was thought agreeable to our Laws that a Wife should be absolutely at the Command of her Husband, and the Determination was given in Regard to the living, not to the dead.”

²³⁷ McKeon 1995, 315.

termien kuten ”*scot and lot voter*”, (kunnallisen) veron perusteella äänioikeutettu, käsitettiin harvoin sisältävän myös naiset, vaikka tämä periaatteessa oli mahdollista ja naisten myönnettiin maksavan tätä veroa.²³⁸

Vaikka 1700-luvun sekä yksilöiden oikeuksia että omaisuus- ja sopimusoikeuksia korostava retoriikka antoi ymmärtää, että samojen oikeuksien ja sääntöjen tulisi päteä molemmille sukupuolille (pois lukien tietysti holhouksenalaiset naimisissa olevat naiset), historiallisesti naisten toimeentulon turvaaminen ei ollut symmetristä miesten omistusoikeuksien kanssa. Vaikka useissa tapauksissa lakia tulkittiin käytännössä eri tavalla eri sukupuolten kohdalla, kuten esimerkiksi siirrettäessä omaisuutta uskotuille miehille ennen avioliittoa tai alaikäisille tehtyjen avioehtojen sitovuuden kohdalla, tuomarit eivät halunneet luoda selkeitä erillisiä sääntöjä naisten ja miesten välille, sillä he olivat haluttomia rikkomaan lain vaikutelmaa tasapuolisuudesta ja sukupuolineutraaliudesta. Siksi erityisten omaisuussääntöjen kohdalla mieluummin säilytettiin jako autonomisten yksilöiden – eli miesten ja *feme sole*:jen – sekä holhouksenalaisten (eli naimisissa olevien naisten, alaikäisten ja niin edelleen) välillä.²³⁹

Naimisissa olevien naisten itsenäinen laillinen identiteetti aiheutti Barbara Toddin mukaan ongelman, jota tuomioistuimissa jouduttiin pohtimaan, kun lain näkemys avioparista yhtenä henkilönä joutui ristiriitaan vaimojen vaatiman oikeuden olemassaoloon kanssa. Ongelma nousi esiin asumuseroon päätyneiden avioparien taloudellisia ongelmia koskevien tapausten kohdalla, sekä kun vaimot, jotka eivät jakaneet samaa kotipaikkaoikeutta aviomiestensä kanssa, hakivat köyhäinhuoltolain kotipaikkaoikeuden perusteella apua seurakunnalta. Lain mukaan jokaisella henkilöllä oli kotipaikka, jonne tämä lain mukaan kuului ja josta hänen tuli hakea apua. Kotipaikkaoikeuden saattoi saada syntymän, työn tai omaisuuden perusteella, eikä se erotellut ihmisiä sukupuolen mukaan. Avioliiton vaikutuksia siihen jouduttiin käsittelemään vasta, kun köyhien ihmisten sallittiin muuttaa kotiseurakunnastaan (*parish*) nämä apuun uudessa seurakunnassa oikeuttavien sertifikaattien, perusteella.²⁴⁰

Todd toteaa, että tuomioistuimet seurasivat 1690–1730 välillä konservatiivista mallia, tosin monitulkintaisesti. Lailliset lapset saivat isän kotipaikan, ja myös vaimot seurasivat miehen kotipaikkaa, sillä tuomioistuimet olivat haluttomia erottamaan aviopareja – silloinkin, kun se oli

²³⁸ Smith 1998, 324, 329–330. Tapaus päätettiin lopulta vastaajan, eli Sarah Bly:n hyväksi.

²³⁹ Staves 1990, esim. ks. s. 52- 53 (omaisuuden siirtäminen uskotuille miehille ennen avioliittoa), 124–125. (avioehtojen sitovuus alaikäisten kohdalla), 128.

²⁴⁰ Todd 1998, 348, 351-352.

käytännössä jo tapahtunut miehen hylättyä vaimonsa. Vaimon aiempi kotipaikka, tämän ”olemassaolo” köyhäinhoitolaissa, hävisi ja sulautui aviomiehen kotipaikkaan pysyvästi, niin että leskivaimon kotipaikka oli hänen aviomiehensä mukainen. Leskivaimojen siirtäminen aviomiehen viimeisimpään kotipaikkaan oli 1730-luvulla jo vakiintunut käytäntö, välittämättä siitä, oliko naisella sinne mitään yhteyttä. Leskenä nainen saattoi tosin hankkia itselleen oman kotipaikkaoikeuden ja välittää sen kanssaan asuville lapsilleen. Uusi avioliitto ja vaimon status kuitenkin kumosi naisen statuksen äitinä. Naisen uusi identiteetti hävisi taas, ja lapset saivat kotipaikan ensimmäisen aviomiehen mukaan. Ongelmia aiheuttivat kuitenkin naiset, joilla oli aiempi kotipaikka ja jotka menivät naimisiin ilman kotipaikkaa olevan miehen kanssa (kuten kulkurin tai skotin). Tällaiselta mieheltä puuttui osittain laillinen identiteetti. Kyseiset tilanteet eivät olleet jokapäiväisiä, mutta Todd toteaa, että nämä tapaukset ”kertovat mielenkiintoisen tarinan köyhien vaimojen erillisen laillisen olemassaolon tunnustamisesta” – trendi, jonka *The Hardships of English Laws*:in kirjoittaja olisi varmaankin hänen mukaansa hyväksynyt. Todd huomauttaa, että tasa-arvoa vaativan feministin näkökulmasta naimisissa olevan naisen alkuperäistä kotipaikkaa pitäisi arvostaa yhtäläisesti aviomiehen kotipaikan kanssa. Mutta toisin kuin jotkut omaisuutta omistavat naiset, jotka saattoivat hyötyä erosta, patriarkaalisessa maailmassa köyhien ja useimpien muidenkin naisten materiaallinen etujen mukaista oli yleensä elää yhdessä aviomiestensä kanssa. Vaimon oman kotipaikkaoikeuden kunnioittaminen ei siis ollut välttämättä naisen etu, vaikka selvää on myös, että miehen kotipaikkaoikeuden määrääminen hylätylle vaimolle tai leskelle johti usein äkillisiin siirtoihin tuntemattomaan paikkaan ja asetti nämä naiset ankariin taloudellisiin ja emotionaalisiin vaikeuksiin.²⁴¹

Naisten julkisen ja poliittisen roolin harjoittamiselle oli suuria esteitä, mutta Louis G. Schwoerer huomauttaa, että tästä huolimatta 1600- ja 1700- lukujen molemmin puolin pienehkö, mutta huomattava joukko enimmäkseen keski- ja alasäätyn naisia ilmaisi ja julkaisi painettuna mielipiteitään laaja-alaisista aiheista tarjoten käytännön neuvoja ja osoittaen ymmärryksensä poliittisista ja uskonnollisista teorioista. Myös Barbara Todd toteaa, että väliaikaishallituksen aikana alkoi yhteiskunnan järjestyksen uudelleenarvioinnin kausi, joka seuraavan reilun vuosisadan ajan tarjosi innoituksen avioliittolain tiettyjen seurausten uudelleenarvointiin, mikä ”feministisille” kirjoittajille tarkoitti enemmän tai vähemmän radikaalia avioliiton itsensä kritiikkiä. Osallistumisestaan huolimatta naiset säilyivät marginaalisena ryhmänä, ja 1700-luvun puoliväliin mennessä nämä poleemiset äänet hävisivät.

---

²⁴¹ Todd 1998, 353-355.

Uudestaan ne tulivat kuuluviin vasta vuosisadan lopussa. Tämä marginaalisuus ei kuitenkaan Schwoererin mukaan tarkoita, että nämä naiset ja heidän toimintansa olisivat olleet merkityksettömiä. Naisten kirjoitukset kuvastavat, kuinka laajalle levinnyttä huoli poliittisista, uskonnollisista, sosiaalisista ja taloudellisista kysymyksistä oli. Schwoererin mielestä nämä naisten tekstit auttoivat luomaan uutta julkista tilaa ja muuttamaan varhaismodernin Englannin poliittisen ja painokulttuurin luonnetta. Ne tarjosivat myös taustaa sille, että 1700-luvulla syntyi ryhmä feministejä. Lisäksi näiden patriarkaalista ideologiaa haastaneiden naisten toiminta kasvatti tietoisuutta naisten poliittisesta roolista ja sai aikalaiset reagoimaan monin tavoin, jotka vaihtelivat vastineista pilkkaan, väheksyntään ja rangaistuksiin. Myös lakimiehet joutuivat Toddin mukaan pohtimaan poikkeuksia siihen perusoletukseen, että avioliitossa naisen laillinen identiteetti lakkasi väliaikaisesti. Tämä pohdinta oli kuitenkin epäröivää ja se hävisi näkyvistä 1800-luvulle tultaessa.²⁴²

8. Uskonto ja järki – tottelevaisuus, kohtuus ja alistumisen rajat

The Hardships of the English Laws:in kirjoittaja ennakoi läpi tekstin väitteilleen esitettäviä vastalauseita ja torjuu ne ennalta. Viimeinen vastalause on hänen oma sukupuolensa, sillä ”tavat ja kasvatustavat ovat vähentäneet meidät pelkiksi turhuuksiksi, niin täysiksi mitättömyyksiksi, että voidaan pitää röyhkeytenä ja mielettömyytenä yhden meistä tohtia ajaa omaa asiaamme, vaikka se vaikuttaisikin perustuvan mitään oikeutetuimpiin pyrkimyksiin.” Perustellessaan oikeuttaan esittää asiansa kirjoittaja käsittelee sukupuolten suhdetta, ja esittää näkemystensä tueksi niin uskonnollisia auktoriteetteja kuin Hobbesin teoriaa.²⁴³ Tekstin kolmannessa osassa kirjoittaja pyrkii löytämään selityksen vaimojen alistamiselle. Tässä luvussa tarkastelen Chaponen käsityksiä sukupuolten asemasta ja tasa-arvosta sekä hänen kristillisen ajattelun ja profeminiismin kehityksessä tekemiä tulkintojaan siitä, miten paljon naisten oli kohtuullista ja tarpeen alistua.

Sarah Chapone piti järkeä sinä mittarina, jonka mukaan vallan tuli ihanteellisesti määräytyä avioliitossa. Hän siteerasi tässä William Wollastonin mielipiteitä. Tämän oppineen herrasmiehen mukaan sukupuolet oli ensinnäkin luotu toistensa vastapuoliksi ja täydentämään

---

²⁴² Schwoerer 1998, 73-74; Todd 1998, 360.

²⁴³ *The Hardships of the English Laws* 1735, 53, ”Custom and Education has dwindled us into very Trifles! such meer Insignificants! that it may be thought Presumption and Folly in one of us, to presume to plead our own Cause, even tho’ it should appear to be upon the most justifiable Pretensions.”

toisiaan. Wollaston, jonka mielipiteisiin Chapone täysin yhtyi, piti miehille annettua valtaa avioliiton sisällä suhteettoman suurena ja esitti sen sijaan ihanteelliseksi sen, että puoliset olisivat määräysvallan suhteen suhteellisen tasoissa niin että kumpaakin hallitsisi järki. Jos miehellä oli enemmän järkeä sekä tietoja ja kokemusta, kuten yleisesti oletettiin, vaimon tuli kunnioittaa tätä ja siksi alistua miehen määräysvaltaan. Chapone painotti vielä, että juuri järki oli ratkaiseva tekijä, ja siksi vallan tuli seurata suurempaa järkeä – osui se sitten kummalle puolisolle tahansa. Miehillä oli vain etunaan yliopistot ja mahdollisuus osallistua vapaasti julkiseen keskusteluun harjoittaessaan eri ammattejaan ja opintojaan. Luonnontilassa näillä ”sattumanvaraisilla eduilla” ei kuitenkaan ollut vaikutusta, ja silloin miesten ylemmyydelle ja suuremmalle viisaudelle ei löytynytäkään todisteita.²⁴⁴

Chaponen käsitykset ovat sekoitus vanhaa ja uutta. Yleisen käsityksen mukaan naiset olivat varhaismodernina aikana luonnostaan miehiä alempiarvoisina, sillä naisten katsottiin olevan sekä voimiltaan että mieleltään heikompia, tunteellisempia ja vähemmän rationaalisia kuin miesten. ”Heikomman astian” oli siten täysin luontevaa alistua kyvyiltään suurempien miesten ohjaukseen – samoin oltiin sitä mieltä, että kyvykkäiden tuli hallita heikompihaisia myös yhteiskunnassa. Palvelijat olivat myös alisteisia isännilleen. Jako hallitseviin ja hallittuihin ei siis kulkenut pelkästään sukupuolen mukaan, vaan sosiaalisen aseman ja säädyn merkitys oli huomattava. Ylhäisön naiset saattoivat käyttää vaikutusvaltaa alempiarvoisten miesten suhteen, ja kotitaloudessa vaimolla oli emännän (käsky)valta palvelijoiden suhteen.²⁴⁵ *Common law*’n mukaan emännällä oli oikeus rankaista palvelijoitaan ruumiillisesti.²⁴⁶ Naista tuli kohdella tämän sosiaalisen aseman mukaisesti, eikä yläluokkaista vaimon velvollisuuksiin kuulunut alentavien tehtävien suorittaminen – tottelevaisuudella oli tässä suhteessa rajansa.²⁴⁷

Tieteen ”vallankumouksen” myötä 1700-luvulle tultaessa perinteiset lääketieteelliset käsitykset olivat alkaneet muuttua, ja syntymässä oli uusi tieteellinen käsitys naisista miehistä eroavina ja toisina, tutkittavina olentoina. Kun ennen sukupuoli nähtiin ontologisen kategorian sijaan enemmänkin sosiologisena jatkumona, jolle miehet ja naiset sijoituivat erilaisten kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden perusteella, nyt erotettiin kaksi biologisesti erillistä ja siksi

---

²⁴⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 54–55. William Wollaston (1659-1724) oli moraalifilosofi, joka korosti ajattelussaan totuuden merkitystä ja järjen käyttöä totuuden löytämisessä. Hän nautti läpi 1700-luvun huomattavan auktoriteetin asemaa moralistina, ja samoin hänen pääteostaan *The Religion of Nature Delineated* (1722/24) luettiin useiden vuosikymmenten ajan. (Young, B.W (2004/2005) ‘Wollaston, William (1659-1724)’, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. [<http://www.oxforddnb.com/view/article/29841>] 5.12.2007).

²⁴⁵ ks. Sommerville 1995, 51 ja passim. sekä Fletcher 1995.

²⁴⁶ Vickery 1998, 146.

²⁴⁷ Sommerville 1995, 81-82.

yhteismitatonta sukupuolta, joita ei enää määritellyt vaihteleva käytös vaan pysyvä luonto. Kokonaisuudesta, jota eriteltiin aste-eroin, siirryttiin kohti välttämättömyyttä pystyä erottamaan ja jakamaan laji/laatueroja. Toisaalta Dror Wahrman esittää, että vaikka 1700-luvun aikana odotukset ”feminiinisyydestä” ja ”maskuliinisuudesta” olivat yleisesti hyvin määriteltyjä, aikalaiset tunnustivat että yksilöiden oli mahdollista venyttää ja ylittää niitä jopa valinnan mukaan, kuten esimerkiksi enimmäkseen hyväksyvä suhtautuminen amatsooneihin, miesosia näytteleviin naisiin tai tunteellisiin miehiin osoittaa. 1700-luvun viimeisillä vuosikymmenillä suhtautuminen näihin ilmiöihin kuitenkin kääntyi varsin jyrkästi kielteiseksi ja sukupuolten rajat ja roolit ankkuroitiin jäykästi paikoilleen.²⁴⁸

Naisten alisteisuutta selitettiin tämän lääketieteeseen pohjautuvan käsitysten muutoksen myötä 1700-luvulla näiden suuremman herkkyyden takia, ja näiden uskottiin tämän takia olevan myös alttiimpia hermosairauksille. Elizabeth Foysterin mukaan hermosairaudet olivat yleisestikin muodissa tänä aikana, erityisesti niissä yhteiskuntaryhmissä, jotka uskoivat suuremman herkkyyden hermostollisille ongelmille olevan hienostuneisuuden ja ylempisäätyisyyden merkki. Kun naisten väkivalta tai edes sanallinen vihan osoittaminen alettiin enenevästi yhdistää alempien ryhmien naisiin, eliitin naiset alkoivat ilmentää reaktioitaan avioliiton emotionaalisesti ahdistaviin tilanteisiin hermosairauksien muodossa. Aikana, jolloin hermosairauksien ja hulluuden välinen raja oli epäselvä, tämä kuitenkin jätti yhteiskunnan keski- ja ylempien kerrosten naiset erityisen alttiiksi hullujenhuoneeseen sulkemiselle, varsinkin kun 1700-luvulla pitkäaikaisten mielenterveysongelmien syille alettiin antaa sukupuolitettu pohja.²⁴⁹

Naiset, kuten Mary, varakreivitär Coke, joka valitti 1750 kirkollisessa oikeudessa aviomiehensä julman kohtelun aiheuttaneen hänelle useita hermostollisia sairauksia, saattoivat Foysterin mukaan hysterian ja hermosairauksien kieltä käyttämällä pyrkiä laajentamaan rajoja sille mitä hyväksyttiin oikeudessa todisteeksi aviollisesta julmuudesta. Tämä taktiikka asetti heidät kuitenkin alttiiksi syytöksille hulluudesta. Foyster toteaaakin käsittelemistään todistajainlausunnoista nousevan esille käsityksen, että vaimoja oli mahdollista ajaa hulluuteen tietyn tavoin, kuten erityisesti miesten kodin sisäisen vallan liiallisella käytöllä.²⁵⁰ Myös Chaponen esimerkkitapauksessa aviomiehen julma ja ankara kohtelu oli johtanut vaimon masentumiseen ja terveydentilan heikkenemiseen. Veljen epäonnistunut interventioyritys

---

²⁴⁸ Fletcher 1995, 291.; McKeon 1995, 301; Wahrman 2004, 40–44, laajemmin tästä ks. luvut 1 ja 2.

²⁴⁹ Fletcher 1995, 293; Foyster 2002, 55–56.

²⁵⁰ Foyster 2002, 55–56.

pahensi tilannetta entisestään, sillä siitä suuttunut mies haki vaimonsa kotiin tämän heikkoudesta välittämättä ja kohteli tätä entistä kovemmin, mikä johti lyhyessä ajassa vaimon kuolemaan. Chapone esitti, että ilman varsinaista fyysistä väkivaltaakin aviopuolison julma kohtelu saattoi olla naiselle kohtalokasta, ja väärin kohdelluksi tuleminen aviopuolison taholta näyttäytyi hänelle ylipäätään vakavana juuri naisille.²⁵¹

The Hardships of the English Laws:in mukaan miehillä oli olemassa käsitys naisista kotieläiminä - naisten vangitseminen kotiinsa ei siis ollut niin kovin paha asia, sillä koti oli naisen paikka, ja neula ja rukouskirja riittävät pitämään nämä tyytyväisenä. Miesten vangitseminen taas olisi ”röyhkeyttä vailla vertaa”, ja pelkkä ajatuskin olisi loukkaava. Chapone katsoi, että kristittyjen tulisi olettaa itsensä kykeneviksi ottamaan vastaan samanlaista kohtelua kuin he antoivat toisille, ja tämä käsky ulottui kaikkiin ihmisiin sukupuolesta ja asemasta riippumatta.²⁵²

1700-luvulla tapahtui myös muutoksia sukupuolten roolien käsittämisessä, ja näillä oli oma vaikutuksensa siihen, että naisten valta ei lisääntynyt omaisuuden myötä. Kun varhaismodernin ajan naisten alisteisuus miehille perusteltiin moraalisiin ja uskonnollisiin syihin, 1700-luvulla näiden rinnalle tulivat uudet, maalliset lähteet antamaan mallia oikeasta käytöksestä perheessä. Käytösoppat, romaanit ja draama sekä sanoma- ja aikakauslehdet rakensivat kaikki kuvaa idealisoidusta perheestä ja antoivat sääntöjä sopivasta käytöksestä perheen sisällä, ja ne legitimoivat naisten alisteisuutta uusin, enemmän tunteisiin pohjautuvien syin. Staves kritisoi Trumbachin ja Stonen käsitystä siitä, että kodinomaisuus, ”*domesticity*”, tai kumppanuudelle pohjautuva avioliitto, ”*companionate marriage*”, olisi tehnyt naisista tasa-arvoisempia miesten kanssa. Stavesin mukaan sen sijaan, että perheestä olisi tullut julkisesta ideologiasta ja taloudellisista motivaatioista itsenäinen piiri, porvarillinen ideologia enemmänkin naamioi perhettä muovaavien valtion ja talouden voimien toiminnan korostaen perheen yksityisyyttä ja yksityistä tunnetta. Tämän ideologian mukaan perheen pohjana tuli olla taloudellisten motiivien sijaan tunne ja kiintymys. Se korosti myös yksilön toimintaa ja tämän valintojen merkitystä. Vapaiden markkinoiden ja vapaan valinnan retoriikka ulottui myös kosiskelun ja aviopuolison valinnan piiriin. Käytännössä 1700-luvun naisten vapautta valita puolisonsa rajoittivat monetkin yhteiskunnalliset tekijät: Staves esittää, että tämä vapaata valintaa korostava retoriikka saattoi

---

²⁵¹ *The Hardships of the English Laws* 1735, 6-8. ks. myös 11-12, 20, 45

²⁵² *The Hardships of the English Laws* 1735, 12, ”[to think to confine the *Lords of the Creation*] is Insolence beyond a Parallel.”

lisätä naisen henkilökohtaista vastuun tunnetta päätöksen seurauksista, ja tehdä tämän psykologisesti riippuvaisemmaksi suhteestaan aviomieheensä.²⁵³

Michael McKeonin mukaan patriarkalismin hävitessä perhe erotettiin enenevässä määrin valtiosta samalla kun perheen jäsenet erotettiin toisistaan. Hän liittää modernin patriarkaanin ja sen sosiaalisen sukupuolieron järjestelmän synnyn modernin työn- ja luokkajaon hahmottumiseen, ja ajoittaa tämän muutoksen tietyt merkittävät piirteet ajanjaksolle n. 1660–1760. Esimerkiksi naisten mahdollisuudet kodin ulkopuoliseen työhön ja naisten työn arvo katosivat hiljalleen niin maataloudessa kuin muuallakin, ja ylemmissä yhteiskuntaryhmissä naisten joutilaisuudesta taas tuli ylempisäätyisyyden merkki. 1700-luvun jälkipuolella naisten reaalityön taso laski, samalla kun miesten kohosi. Samaan aikaan tapahtunut syntyvyyden nousu, kun naiset menivät naimisiin nuorempina ja entistä useammin, on läheisessä suhteessa naisten työmahdollisuuksien kapenemiseen. McKeon korostaa, että miesten ylivalta ja naisten alistaisuus säilyivät koko ajan vakioina, muutos kosketti patriarkaanin muotoa erilaisissa historiallisissa olosuhteissa.²⁵⁴

Uuden, kotoisen (*domestic*) perheen huomiota herättävä piirre oli, että vastuu perheen hyvästä järjestyksestä ja onnellisuudesta siirtyi aviomieheltä enemmän vaimolle, josta tuli kodin asiantuntija. Esimerkiksi uskottoman aviomiehen tapauksessa moralistit ja neuvojat siirsivät vastuun vaimolle, jolla oli sekä valta että velvollisuus parantaa miehensä käytös.²⁵⁵ Vaimosta tuli siis perheen moraalinen voima, kun sisäistetty hyve yhdistyi yhä tiukemmin 1700-luvun puoliväliin tullessa naiseen ja kotiin.²⁵⁶ Niin keskisäätyjen, alemman aatelin kuin myös aristokratian piirissä ylempisäätyinen naisellisuus alkoi enenevästi irrottautua aktiivisesta ja suorasta henkilökohtaisesta osallistumisesta taloudenhoitoon sekä kotitalouden tuotantoon, ja se alettiin yhdistää huvitteluun, kuluttamiseen ja matkailuun riittävään vapaa-aikaan. Naisellisuuteen yhdistettiin nyt enemmän kunnioitettua hyveä kuin paheeseen taipuvaisuus, ja Staves toteaa, että harva nainen luultavasti halusi ottaa passiivisen naiseuden rajojen ylittämiseen liittyvien sosiaalisten sanktioiden riskin ajamalla aktiivisesti omia taloudellisia etujaan miespuolisia sukulaisiaan vastaan. Lisäksi naiset käsitettiin tunteellisina olentoina, joilta

---

²⁵³ Staves 1990, 222–224.

²⁵⁴ McKeon 1995, 298–300.

²⁵⁵ Staves 1990, 224.

²⁵⁶ ks. McKeon 1995, 313–315. jossa tarkastellaan myös tämän vaikutusta maskuliinisuuteen.

puuttui kansalaisuuteen tarvittava järkipäisyys – samalla nämä suljettiin pois omaisuuden aktiivisesta hallinnoimisesta. Maanomistus antoi sosiaalista asemaa ja valtaa vain miehille.²⁵⁷

Säätyläisnaiset olivat Amanda Vickeryn mukaan tietoisia siitä, mitä heidän arvokkuutensa ja sosiaalinen asemansa vaati: äärimmäinen orjallisuus oli keittiöpiian merkki, ei hänen emäntänsä. Naisen rooli talouden hoitajana ja emäntänä oli vahva ja tärkeä sekä miehille että naisille itselleen, ja yksi osa vaimon määritelmää oli, että tämä hallitsi kotitaloudessa kaikkia muita paitsi aviomiestään – juuri tämä valta erotti vaimon ja jalkavaimon toisistaan.²⁵⁸ Petetyt aviomiehet vaativat usein vaimojensa rakastajilta lisäkorvauksia taloudenhoitajansa menetyksestä. Kirkkotuomioistuimissa asumuseroa (*separate maintenance*) hakeneiden naisten usein esittämä todiste pahoinpitelystä oli puolestaan, että aviomies oli tietoisesti heikentänyt vaimolle kuulunutta emännän valtaa palvelijoiden yli. Vaimon auktoriteettia kotitaloudessa tuki myös tapa ja vakiintunut oikeuskäytäntö.²⁵⁹

Olemassa oli varsin selkeä käsitys hyvän vaimon roolista, ja moni keskisäätyjen naisista tuntui Amanda Vickeryn (1998) tutkimuksen mukaan myös sisäistäneen tämän patriarkaalisen järjestelmän mukaisen kuvan oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Vickery toteaa olleen tavallista, että säätyläisnaiset kokivat tiettyä salaista mielihyvää velvollisuuden tiukasta toteuttamisesta, ja nauttivat moraalisen ylemmyyden saavuttamisesta.²⁶⁰ Tottelevaisuuden ja alisteisuuden diskurssi ei kuitenkaan ollut naisia tiukasti kahlehtivaa, vaan Taguen mukaan tämä retoriikka tarjosi naisille keinon paitsi osoittaa omaa moraalista arvovaltaansa myös kritisoida ja uhmata aviomiehiään samalla kun se selkeästi myönsi aviomiehen ja vaimon välisen valtahierarkian.²⁶¹ Vaikka ideaali aviopuolisoiden välisestä suhteesta perustui aviomiehen absoluuttiseen valtaan, tämän vallan tuli olla hyväntahtoista. Esimerkiksi lordi Cowperin vaimo pyrki todistamaan rakkauttaan miestänsä kohtaan hylkäämällä taloudellisen itsenäisyytensä osoituksena olevan *pin money*n käyttämisen; lordin vastaus vaimonsa rakkauden ja tottelevaisuuden vakuutuksiin oli lupaus olla pakottamatta vaimoaan tottelemaan mitään käskyä, josta tämä ei pitänyt.²⁶²

---

²⁵⁷ Staves 1990, 225–227.

²⁵⁸ Sommerville 1995, 68; Vickery 1998, 8.

²⁵⁹ Vickery 1998, 129, 159–60.

²⁶⁰ Vickery 1998, 8.

²⁶¹ Tague 2001, 81, 96.

²⁶² siteerattu Tague 2001, 95.

Chaponen käsitys ihanteellisesta avioliitosta, joka perustui järjen kunnioittamiseen, antoi oman tulkintansa tästä logiikasta. Alisteisuus voitiin nähdä myös naisen oman järjen osoitukseksi, kun tämä miehen tahtoon alistumalla kunnioitti aviomiehensä suurempaa kyvykkyyttä.

Tottelevaisuuden retoriikka antaa tässä mielenkiintoisesti liikkumavaraa myös naisille. Sitä voidaan tulkita myös niin, että naisten tottelevaisuuden ja alisteisuuden ehtona oli, että mies ei väärinkäyttänyt valtaansa vaatimalla naiselta mitään kohtuutonta. Chaponen kuvaukset ihanteellisesta aviomiehestä antavat ymmärtää, että tämän valta oli hyväksyttävää sillä ehdolla, että mies ei sitä käyttänyt.

Vaikka *The Hardships of the English Laws*:in kirjoittaja ei kieltänyt miesten ylempää asemaa, hän ei pitänyt sitä luonnosta johtuvana ja uskoi sukupuolten olevan luonnossa lähtökohtaisesti tasa-arvoisia. Miehillä oli kuitenkin kasvatuksesta lähteviä etuja, jotka antoivat heille suuremmat mahdollisuudet ja enemmän viisautta. Ylemmyyttä tuli kunnioittaa, mutta sen sija ei ollut väistämättömästi määrätty. Chapone siteeraa tässä tuekseen myös Thomas Hobbesia, joka ei hyväksynyt luonnontilassa muuta luonnollista valtaa kuin äidin vallan lapsiensa yli; avioliitossa ylivalan ratkaisisi se, kumpi osapuoli oli vahvempi, ei sukupuoli.²⁶³ Samoin Chapone todisteli toisen oppineen, teologi Patrick Delanyn, avulla että sukupuolet olivat tasa-arvoisia ennen syntiinlankeemusta, eikä luonnosta voitu täten löytää perusteita miehille annetulle ylemmyydelle.²⁶⁴ Chaponen suhtautumisesta Hobbesiin on esitetty eroavia näkemyksiä. Louis G. Schwoerer (1998) nostaa *The Hardships of English Laws*:ista esiin juuri tämän Hobbesia käyttävän argumentin, jolla Chapone hänen mukaansa esitti alkuperäisen ylimmän vallan kuuluvan naisille. Barbara Todd taas esittää, että Chapone hylkää ”varsin haikeana” Hobbesin teorian, että ensimmäinen luonnollinen ylivalta kuuluu äidille.²⁶⁵

Chaponen suhtautuminen Hobbesiin on kieltämättä ristiriitainen. Toisaalta hän tuntuu olevan pitkälti samaa mieltä Hobbesin kanssa, toisaalta hän torjuu tämän kokonaan. Ongelmana oli Hobbesin ajattelun maallinen perusta, joka sai Chaponen tuomitsemaan tämän kirjoittajan vahvoihin sanankäänteihin:

---

²⁶³ *The Hardships of English Laws* 1735, 55, 57; Sommerville 1995, 215. ks. Hobbesista Spellman 1998.

²⁶⁴ *The Hardships of English Laws* 1735, 59. Chaponen suhtautuminen Delanyyn on lähes ylitsevuotavan ihailevaa, ja hän korottaa tämän Wollastoniakin korkeammalle sijalle (ks s. 57–58, 69). Patrick Delany (1685/6–1768) oli Irlannin kirkon tuomiorovasti (dean) ja kirjoittaja. Hänen pääteoksensa oli Chaponenkin siteeraama *Revelation Examined with Candour* (julkaistiin kolmessa osassa 1732–1763). Delany meni 1743 naimisiin Chaponen hyvän ystävän Maryn (os. Granville) kanssa. (Barnard, Toby (2004), ‘Delany, Patrick (1685/6–1768)’, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. [<http://www.oxforddnb.com/view/article/7443>], 7.12.2007)

²⁶⁵ Schwoerer 1998, 72. Todd 1998, 347.

Tunnen suurta kammoa tämän kirjoittajan koko tarkoitusta ja aikomuksia kohtaan, ja minusta on ei vain synnillistä vaan myös absurdia kirjoittaa meistä kuin olisimme luonnontilassa, kun voimme todistaa parempien asiantuntijoiden kuin hänen [käyttämänsä] avulla, että emme koskaan olleet, tai voi olla, luonnontilassa, niin kauan kun meillä on mahdollisuus kääntyä Raamatun puoleen.²⁶⁶

Kuitenkin Chapone jatkoi heti perään, että "[O]lettaen että olisimme luonnontilassa, tämä ja paljon muuta, mitä [Hobbes] sanoo, ovat (minä uskon) kiistämättä totta."²⁶⁷ Vaikka Chapone siis kielsi jyrkästi luonnontilan olemassaolon mahdollisuudenkin, hän kuitenkin hyödynsi sitä teoreettisena mahdollisuutena käsitellessään sukupuolten välisiä suhteita. Chapone viittasi Wollastoniin ja Hobbesiin "pohdiskelevina kirjoittajina, jotka ovat tarkastelleet ihmisluontoa erotettuna kaikista ulkoisista laeista".²⁶⁸ Ajatusleikkinä luonnontila antoi Chaponelle mahdollisuuden kumota miesten luontainen ylemmyys, ja hän tuki tämän käsityksensä sukupuolten lähtökohtaisesta tasa-arvosta luonnossa myös Hobbesin näkemyksiin. Chaponelle sukupuolten välinen oikea valtasuhde oli kuitenkin Jumalan määräämä, ja siten miesten ja naisten lähtökohtaisella yhdenveroisuudella luonnossa ei ollut varsinaista väliä. Näkisinkin itse, että Hobbes on olennainen osa Chaponen perusteluja miesten ylivallan "luonnollisuutta" vastaan, vaikka hän ei voinutkaan hyväksyä Hobbesin maallista, pelkästään luonnon lakiin perustuvaa ja teologiset ennakkokäsitykset hylännyttä ajattelua. Teoreettisella tasolla Chapone vaikuttaa hyväksyvän Hobbesin käsityksen äitien roolista, mutta vain teoreettisesti – Jumalan sana määräsi lopullisen vallan sijan, ja lasten kohdalla se kuului ensin isälle.

Kristinuskon naisille määräämästä alistaisesta asemasta huolimatta uskonto antoi naisille myös uusia mahdollisuuksia ja oikeutuksia itsenäiseen toimintaan. Naiset saattoivat käyttää Raamatun kieltä sekä hurskaiden naisten tarjoamia esimerkkejä vastustamaan ja kumoamaan miesten käskyjä. Uskonnon kautta naisten oli mahdollista oikeuttaa vallitsevasta järjestyksestä poikkeavia mielipiteitä, ja esimerkiksi oppinut Mary Astell perusteli uskonnon avulla kehotustaan, että naisten tulisi opiskella Descartesin filosofiaa.²⁶⁹ Samoin Sarah Chapone käyttää kristinuskoa ja sen kieltä kritisoidessaan vallitsevia lakeja. Toisaalta juuri valtionkirkko

---

²⁶⁶ *The Hardships of English Laws 1735*, 57. "I have a great Abhorrence of the whole Scope and Design of this Author in his Writings, and think it not only wicked but absurd to write to us as in a State of Nature, when we can prove from better Authorities than his, that we never were in a State of Nature, or can be so, so long as we have [a] Possibility of consulting the Bible."

²⁶⁷ *The Hardships of English Laws 1735*, 57. "Yet supposing we were in a State of Nature, this, and many other things which he says, are (I believe) incontestably true."

²⁶⁸ *The Hardships of English Laws 1735*, 53, "speculative Authors, who have considered human Nature abstracted from all external Laws".

²⁶⁹ Wiesner 1993, 180.

painotti ja levitti 1600-luvulla opetuksessaan patriarkaalista teoriaa ja ylipäättään hierarkian kunnioittamista.²⁷⁰

Chapone piti yllä käsitystä siitä, että naisten tuli olla tottelevaisia miehilleen, mutta hän katsoi Englannin lakien menevän paljon pidemmälle kuin Jumala oli määrännyt. Hän vakuutti, ettei pyrkinyt nostamaan naisia valtaan tai kumoamaan Jumalan lakeja, vaan alistuvansa Jumalan käskyyn olla aviomiehensä alainen. Mutta hän ei myöskään halunnut ”tulla hallituksi rautatangolla tai oikaistuksi skorpioneilla”.²⁷¹ Ajan lait näyttivät Chaponesta nostavan aviomiesten käskyt yli kaikkien auktoriteettien - tai ainakin lakia noudattavat instanssit tulkitsivat niitä tällä tavalla. Lait hyväksyivät jopa murhan, suurimman hirmuteon Jumalaa ja valtiota vastaan, jos nainen toimi aviomiestään totellen.²⁷² Vapautusta rangaistuksista pidettiin suosiosoitukseksi ja etuna heikommalle sukupuolelle mutta Chapone ei hyväksynyt tätä. Naisten vapauttaminen siviilijutuissa (*civil causes*) vankeudesta johtui taas vain siitä, että näillä ei ollut omaisuutta, eikä vapauttaminen kirjoittajan mukaan korvannut omaisuuden menettämistä.²⁷³

Chapone järkeili ”alituksen kirousta” selittäessään, että tottelemattomuus oli synnin ydin. Nainen taas oli ensimmäinen, joka rikkoi Jumalan käskyjä vastaan, joten hänet asetettiin vertaisensa alaisuuteen. Tämä ei kuitenkaan kirjoittajan mielestä ollut huono asia, sillä kun nainen teki mitättömimmänkin asian aviomiehensä käskystä, siitä tuli uskon teko, ”*an Act of Religion*”, koska tämä tottelevaisuus on Jumalan määräämää. Kirjoittaja myönsi, että tällainen hyveellisyys ei ollut helppoa, sillä tottelevaisuus vaati nöyryyttä, ja usein myös itsensä kieltämistä ja omien intohimojensa voittamista.²⁷⁴ Tämä myönnytys, että naisten vapaan tahdon tuli olla jonkin kurin ja järjestyksen alainen, yhdistää Toddin mukaan moraalikäsitysten teorian kristilliseen teologiaan. Naiset eivät kuitenkaan voineet siirtää älyllisiä ja henkilökohtaisia ominaisuuksiaan, mitä Chapone perustelee niin uskonnollisin kuin maallisin perustein.²⁷⁵

---

²⁷⁰ Spellman 1998, 64.

²⁷¹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 61. ”I would not be ruled by a *Rod of Iron*, nor corrected by *Scorpions*.” ”Rautainen valtikka” Ilmestyskirja 2:27, 12:5, 19:16; skorpionit käännetty suomeksi piikkiruoskaksi, 2. Aikakirja 10:11,14, 1.Kuningasten kirja, 12:11,14, King James Version.

²⁷² *The Hardships of the English Laws 1735*, 22. ”That is to be her first Principle, and she is to be judged according to it.”

²⁷³ *The Hardships of the English Laws 1735*, 26-27, 40-41.

²⁷⁴ *The Hardships of the English Laws 1735*, 62.

²⁷⁵ Todd 1998, 347-348.

Tottelevaisuuden vaatimus auttaisi siis naisia alistamaan tahtonsa Jumalalle, joka oli kirjoittajasta kristityn tärkein päämäärä. Naisen saama rangaistus tottelemattomuudestaan ”tuottaisi luonnostaan mitä kestävimpiä siunauksia sitten, jos siihen nöyrästi alistuttaisiin.” Naisten todellisen edun mukaista oli siis, että heidän velvoitteensa totella aviomiehään säilyivät. Chapone katsoi palkinnon seuraavan tuonpuoleisessa, jolloin toteutuisivat ”meidän kukoistavimmat toiveemme ja elähdyttävimmät odotuksemme” ja ”tasa-arvoisuuden lait oikaistaan ikuisiksi ajoiksi”. Vaikka Jumala oli viisas ja armollinen rangaistuksissaan, kaikki tämä ei kuitenkaan oikeuttanut rankaisemaan naisia kuin jumalattomia pakanoita, kuten Chapone tuottuneena totesi. Kaikella oli rajansa, ja varsinkin jos miehet ”kieltäytyivät kantamasta omaa osaansa (syntiinlankeemuksen) kirouksesta”, oliko kohtuullista vaatia naisia kantamaan omansa? ²⁷⁶ Kristittyinä naisilla oli siis moraalinen oikeus odottaa miehiltä samanlaista vastuuta kuin nämä itse kantoivat.

Chapone painotti tahdon alistamista järjelle, sillä tahto vei ihmiset sivuun Jumalan käskyjen – jotka todella ymmärrettiin vain järjen kautta – toteuttamisesta. Siten tahdon hallitseminen järjellä oli sekä hyve että ihmisen moraalinen velvollisuus, ja se teki miesten mielivaltansa ja hillitsemättömän tahtonsa vapaasta harjoittamisesta vielä tuomittavampaa. ²⁷⁷ Huomionarvoista on, että Chapone esitti tottelevaisuuden perusteeksi myös järjen eikä vain pelkkää Jumalan sanaa. Jumalan käskyjen ja tahdon toteuttaminen oli järkevää. Pelkkä vanhan tavan ja käytännön seuraaminen ei ollut tässäkään riittävä peruste. Chapone esittää naisten alistaisuudesta oman, positiivisemmän tulkintansa, joka teki tästä kirouksestakin loppujen lopuksi siunauksen naisille. Naisten alistaisuus saattoi lähteä Chaponen mukaan myös näiden omasta kristillisestä vakaumuksesta, jolloin siitä tulee pakottamisen sijaan Jumalan palvelemista ja tämän tahdon nöyrää noudattamista. Vaikka käytännössä tällaisella erolla ei olisi ollut suurtakaan merkitystä, tällainen uudelleentulkinta esittää myös naiset itsensä toimijoina.

Chapone tiivisti keskeisen ideansa ”alkuperäisestä kirouksesta” seuraavasti: Naisen synty oli liiallisessa tahtonsa tyydyttämisessä, ja häntä rangaistiin rajoittamalla hänen tahtoaan. Naisen kaiken ”mielihyvän, huvituksen ja ilonaiheiden” tuli riippua hänen aviomiehestään, ja vaimon kaikkien toiveiden tuli olla hänen miehensä toiveiden mukaisia. Mies oli perheen pää, ja naisen

---

²⁷⁶ *The Hardships of the English Laws 1735*, 65 “[And her Punishment great as it was] if humbly submitted to, would naturally produce the most lasting Blessings.” ; 66, “[then will be accomplished] our most blooming Hopes and animating Expectations”; “the Laws of Equality will then for ever be set Right”; “[When the Men] refuse to bear their part of the Curse”.

²⁷⁷ *The Hardships of the English Laws 1735*, 63–64.

tuli toimia hänen alaisuudessaan.²⁷⁸ Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että miehen tuli nousta Jumalan ja kuninkaan tilalle naisen ainoaksi hallitsijaksi. Chapone näki miesten naisia rajoittavan vallan olevan myös muistutus näille itselleen Jumalan tuotumuksesta niitä kohtaan, jotka rikkoivat Hänen tahtoaan, koska miehet olivat naisten rangaistuksen toteuttamisen työkalu. Miehet olivat siis Jumalan rangaistuksen toteuttajia, mutta Jumala rankaisi myös heitä, tosin lievemmin. Chaponen näkemyksen mukaan miesten vallalla tuli olla Jumalan asettamat rajat, ei niin, että miesten valta rajoitti Jumalan valtaa naisten suhteen.²⁷⁹

Miehet olivat itse ulottaneet heille annetun vallan kohtuuttomiin mittoihin, sillä Chapone ei uskonut Jumalan tarkoittaneen estää naisia tekemästä mitään hyvää ilman aviomiehensä käskyä tai lupaa, tai antaa aviomiehille valtaa estää naisia täyttämästä Jumalan määräämiä velvollisuuksiaan (kuten lapsistaan huolehtiminen). Chaponen johtopäätös oli siis, että miesten tulkinta oli väärä, sillä tuskin voitiin olettaa Jumalan antaneen miehille häntä itseään vastustavaa valtaa. Naiset olivat myös yhteiskunnan osana oikeutettuja sen perustuslakien mukaisiin oikeuksiin ja vapauksiin. Vapauden väärinkäyttämisen pelko ei kelvannut syyksi sulkea naisia sen ulkopuolelle, ”sillä jos sekä Jumalan laki että [yhteiskunnan] tasa-arvon säännöt sallivat [tämän vapauden] meille [naisille], meillä on oikeus siihen, ja meidän tulee vastata vapautemme väärinkäytöstä yksin Jumalalle (kuten aviomiehet vastaavat omastaan).”²⁸⁰

Uusi testamentti määräsi vaimon tottelemaan aviomiestään ja aviomiehen rakastamaan vaimoaan. Chapone painotti myös jälkimmäisen käskyn tärkeyttä, sillä sitä perustelivat yhtä painavat syyt kuin edellistäkin. Näiden käskyjen noudattaminen oli kuitenkin jätetty viime kädessä aviopuolisoiden oman tahdon ratkaistavaksi. Tämän takia Chapone oli sitä mieltä, että Englannin lakien tulisi velvoittaa yhtä vahvasti myös miehiä täyttämään velvollisuutensa kuin se velvoitti naisia täyttämään omansa.²⁸¹ Lait kohtelivat aviopuolisoita liian epäsuhtaisesti, ja toimivat siten epäoikeudenmukaisesti. Se taas oli ristiriidassa lakien ja valtion hallitsemisen periaatteiden kanssa, eikä se ollut Chaponesta valtion edun mukaista, minkä takia hän vaati asiaintilaan muutosta.

---

²⁷⁸ *The Hardships of the English Laws 1735*, 67, ”in all Matters of Pleasure, Diversion and Delight”

²⁷⁹ *The Hardships of the English Laws 1735*, 65, 67.

²⁸⁰ *The Hardships of English Laws 1735*, 67-69, ”[this Liberty,] for if the Law of God, and the Rules of Equity allow it us, we have a Right to it, and must answer for the Misapplication of our Liberty (as Husbands do for theirs) to God alone.”

²⁸¹ *The Hardships of English Laws 1735*, 69.

Chaponeen tulkinnan mukaan ajateltuna Englannin lait asettivat aviomiehet paitsi tyrannin myös lähes epäjumalan asemaan, mikä ei voinut olla Jumalan tarkoitus. Miehet olivat sen sijaan käyttäneet valtaansa väärin hyväkseen, eikä olemassa oleva käytäntö siten antanut heille oikeutta sortaa naisia yhtään enempää. Alisteisuudenkin sisällä tuli vallita oikeudenmukaisuus ja järki, ei tyrannin mielivalta.

9. Normit, käytäntö ja naisten oikeudellinen tilanne 1700-luvun alkupuolella

Sarah Chapone totesi esityksensä lopuksi, että Englannin lakien mukaan myös miesten tulisi olla yhtä lailla velvoitettuja tekemään velvollisuutensa kuin naiset. Chapone ei pyrkinyt kumoamaan vallitsevaa hierarkiaa, mutta hän ei myöskään sietänyt sen epäoikeudenmukaista toteutusta. Naisten aseman räikeät epäkohdat eivät sopineet yhteen englantilaisen yhteiskunnan vapautta ja oikeudenmukaisuutta korostavien periaatteiden kanssa, ja erityisesti niitä vastaan soti miesten despoottisiin mittasuhteisiin nouseva valta, jollaista ei sallittu edes kuninkaalle. Naiset eivät olleet miesten orjia, vaan lähes tasa-arvoisia kumppaneita ja tovereita, joita kohtaan miehillä oli vastavuoroisia velvollisuuksia. Miesten vallan kohtuuttomuutta vain korosti vielä se, että nämä selvisivät helposti rangaistuksesta väärinkäytöksistä naisia kohtaan.

Chapone asetti vastakkain tottelevaisuuden ja palvelemisen naisten velvollisuutena sekä orjuuden, jossa edellisen vapaaehtoinen ja täten hyveellinen luonne oli muuttunut mielivaltaisen tyrannin valtaan alistumiseksi. Naisten velvollisuus totella miehiään oli Chaponelle positiivista, sillä se palveli uskonnollista ja moraalista päämäärää, ja oli siten lopuksi siunaukseksi näille. Chapone kuvasi tämän oman tahdon alistamisen naisten moraalisena päätöksenä, joka itsen kieltämisen kautta muuttui uskon palvelemiseksi. Lait asettivat Chaponen mielestä kuitenkin englantilaisnaiset asemaan, jossa tämän yhteiskunnallisten normien ja moraalin määräämän alistamisen rajat ylittyivät. Ne tekivät vaimosta, jolla avioliiton toisena osapuolena oli velvollisuuksien lisäksi myös oikeuksia, orjan – tai, kuten Chapone kärjisti, asettivat nämä orjuuttakin pahempaan tilaan.

Chaponeen suhtautuminen Englannin lakiin on ristiriitainen. Toisaalta hän uskoi vahvasti Englannin lakien ylemmyyteen ja niiden olemiseen kansalaisten vapauden pohjana. Lakien tärkeyttä korosti hänelle myös ajan deismin ja maallistumisen aiheuttama uhka kristilliselle uskolle, joka muuten olisi turvannut naisia. Toisaalta lait ja niiden tulkinta silloisessa

muodossaan tuntuivat Chaponesta vain opettavan aviomiehille, miten pitkälle he saattoivat mennä ja miten paljon sortaa naisia lakien puitteissa. Sen sijaan, että lait olisivat suojelleet naisia kuten heitä tasavertaisina valtioruumiin jäsenenä olisi pitänyt suojella, ne sallivat näiden sortamisen ja alistamisen orjan asemaan. Juuri tätä vastaan Chapone suuntasi kritiikkinsä: niin naisten kohtelu kuin aviomiesten itselleen ottama valta olivat ristiriidassa sekä perustuslain että Jumalan tarkoituksen kanssa.

Chaponen tekstissä on nähtävissä sopimusajattelun vaikutus. Hän painottaa naisten oikeutusta niihin oikeuksiin, jotka seurasivat sopimusosapuolina olemisesta, vaikka se olisikin tapojen ja käytännön vastaista. Samoin hän korostaa sopimusajattelun logiikkaa vastaan sotivaa epäoikeudenmukaisuutta siinä, miten nämä oikeudet eivät toteutuneet naisten kohdalla. Toisaalta hän korostaa myös moraalista vastuuta, joka perustuu kristityn velvollisuuteen pyrkiä hyvään ja oikeaan ja jota lakien tulisi Chaponen mielestä myös palvella – naisten kohdalla näin ei hänen mielestään tapahtunut, koska lait tuntuvat suorastaan ajavan naisia kiusaukseen tehdä syntiä.

Uskonnon vaikutus on voimakas, ja kristinuskon periaatteet tarjoavat pohjan Chaponen ajattelulle. Chapone ei pyri missään vaiheessa kyseenalaistamaan Raamatun totuuksia, mutta hän kritisoi voimakkaasti sitä, miten ihmiset, ja erityisesti miehet, niitä tulkitsevat ja toteuttavat. Vaikka uskonnollisia totuuksia ei kiistetä ne pyritään perustelemaan järjellä, eikä kirjoittaja sallinut niiden perusteella rajatonta valtaa. Miesten ylemmyys ei enää löydä perusteita luonnosta, vaan naisten kasvatuksesta, joka asettaa nämä lähtökohtaisesti miehiä heikompaan asemaan. Sekä järki että uskonto perustelivat kohtuullisuuden vaatimusta.

The Hardships of the English Laws:in keskeiseksi käsitteeksi nouseekin kohtuullisuus. Chapone ei kyseenalaista suoranaisesti yhteiskunnan patriarkaalista hierarkiaa, mutta hän tulkitsee sen ideologiaa osittain uusin tavoin. Naiset olivat ja pysyivät alisteisina miehille, mutta Chaponen perustelut tälle korostivat naisten kristillistä moraalialia, jonka kautta alisteisuus kääntyi itse asiassa naisten eduksi. Järki ja oikeudenmukaisuus tukivat siten vakiintunutta järjestystä, mutta sen sisällä käsitykset avioliitosta ja naisista kokivat 1700-luvun aikana muutoksia. Vaikka ne eivät vaikuttaneet suurilta, niiden sisältä löytyi liikkumatilaa uusille tavoille tulkita vallitsevaa järjestystä – ainakin tiettyjen rajojen sisällä.

Chaponen teksti käsittelee varsin monenlaisia teemoja, ja myös henkilönä hän on tarkemman tutkimuksen arvoinen. Mielenkiintoisia jatkotutkimuksen kohteita olisivat ainakin mikrohistoriallinen elämäkertatutkimus, johon ilmeisesti olisi myös laajalti aineistoa, ja Chaponen uskonnollisen ja poliittisen ajattelun tarkempi ja vertaileva tutkimus. Yksi tällainen aihe on esimerkiksi John Wesley'n ajattelun vaikutus Chaponen käsityksiin, johon ei tämän työn puitteissa ollut mahdollista tarttua.

LÄHTEET

Alkuperäislähteet

Alexander, William (1779), *The History of Women, from the earliest antiquity, to the present day...* In two volumes. Vol. 2. Eighteenth Century Collections Online (ECCO, JY).

Anon. (1700), *Baron and Feme. A Treatise of Law and Equity, concerning Husbands and Wives...* Early English Books Online (EEBO, JY).

Anon. (1732), *A Treatise of Femes coverts: or, The Lady's Law. Containing All the Laws and Statutes relating to Women, ...* ECCO.

Anon, 'Remarks on a Pamphlet intituled, The Hardships of the *English* Laws relating to Wives; in an humble Petition to his Majesty.' *Gentleman's Magazine* Vol. 6 Nov 1736, Weekly Miscellany No. 300, pp. 648-650. Internet Library of Early Journals, <http://www.bodley.ox.ac.uk/ilej/>

Anon [Chapone, Sarah] (1735), *The Hardships of the English Laws in Relation to Wives. With an Explanation of the Original Curse of Subjection passed upon the Woman. In an Humble Address to the Legislature.* London. ECCO.

Anon. (1777), *The Laws Respecting Women, As they regard their natural rights, or their connections and conduct; in which their interests and duties as daughters, wards, heiresses,... are ascertained and enumerated: also, the obligations of parent and child,... in four books.* London. ECCO.

Tutkimuskirjallisuus

Anderson, Misty G. (2002), *Female Playwrights and Eighteenth-Century Comedy: Negotiating Marriage on the London Stage.* Gordonsville, VA, USA: Palgrave Macmillan. (EBRARY, JY)

Bailey, Joanna (2002), Favoured or oppressed? Married women, property and 'coverture' in England, 1660-1800. *Continuity and Change* 17 (3), Cambridge University Press. Pp. 351-372.

Brooks, Christopher (2005), Litigation, participation, and agency in seventeenth- and eighteenth-century England. Teoksessa: *The British and their Laws in the Eighteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.

Capp, Bernard (2003), *When Gossips meet: Women, family and Neighbourhood in Early Modern England*. Oxford University Press.

Chalus, Elaine (1997), 'That epidemical Madness': women and electoral politics in the late eighteenth-century. Teoksessa: *Gender in Eighteenth-Century England: Roles, Representations and Responsibilities*. eds. Hannah Barker and Elaine Chalus. London and New York: Longman.

Colley, Linda (1994), *Britons : Forging the Nation 1707-1837*. London : Pimlico.

Erickson, Amy Louise (1990), Common law versus Common Practice: The Use of Marriage Settlements in Early Modern England. *The Economic History Review*, New Series, Vol. 43, No 1, pp. 21-39.

Erickson, Amy Louise (1995), *Women and Property in Early Modern England*. London: Routledge.

Edelstein, Laurie (1998), An Accusation Easily to be Made? Rape and Malicious Prosecution in Eighteenth-Century England. *The American Journal of Legal History*, Vol.42, No. 4 (Oct.1998), pp. 351-390. (JSTOR)

Finn, Margot (1996), Women, Consumption and Coverture in England, c. 1760-1860. *The Historical Journal*, Vol. 39, No. 3 (Sep. 1996), pp.703-722.

Fletcher, Anthony (1995), *Gender, Sex and Subordination in England 1500-1800*. New Haven and London: Yale University Press.

Foyster, Elizabeth (2002), At the limits of liberty: married women and confinement in eighteenth-century England. *Continuity and Change* 17 (1), Cambridge University Press. pp. 39-62.

Hay, Douglas (2005), Legislation, magistrates, and judges: high law and low law in England and the empire. Teoksessa: *The British and their Laws in the Eighteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.

Hill, Bridget (2001), *Women alone : Spinsters in England, 1660-1850*. New Haven : Yale University Press.

Keymer, Thomas (2004), 'Chapone, Sarah (1699-1764)', *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. [<http://www.oxforddnb.com/wiew/article/39723>] 5.10.2007

Laurence, Anne (1996), *Women in England 1500-1760: A Social History*. London: Phoenix.

Lemmings, David (1996), Marriage and the Law in the Eighteenth Century: Hardwicke's Marriage Act of 1753. *The Historical Journal*, Vol. 39, No. 2, pp. 339-360.

Lemmings, David (2005), Introduction. Teoksessa: *The British and their Laws in the Eighteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.

Lobban, Michael (2005), Custom, nature, and authority: the roots of English legal positivism. Teoksessa: *The British and their Laws in the Eighteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.

McKeon, Michael (1995) Historicizing Patriarchy: The Emergence of Gender Difference in England, 1660-1760. *Eighteenth-Century Studies*, Vol.28, No. 3 (Spring 1995), pp. 295-322.

Miegou, Anna (2003), Biographical Sketches of Principal Bluestocking Women. Teoksessa: *Reconsidering the Bluestockings*. eds. Nicole Pohl and Betty A. Schellenberg. San Marino, Calif. : Huntington Library.

- Perry, Ruth (1984), Introduction. Teoksessa: *Memoirs of several ladies of Great Britain*, by George Ballard. ed. Ruth Perry. Detroit : Wayne State University Press.
- Perry, Ruth (2004), *Novel Relations : The Transformation of Kinship in English Literature and Culture, 1748-1818*. Cambridge : Cambridge University Press. (EBRARY, JY)
- Priest, Wilfrid (2005), The experience of litigation in eighteenth-century England. Teoksessa: *The British and their Laws in the Eighteenth Century*. Woodbridge: The Boydell Press.
- Schwoerer, Louis G. (1998), Women's public political voice in England: 1640-1740. Teoksessa: *Women Writers and the Early Modern British Political Tradition*, ed. Hilda L. Smith. Cambridge: Cambridge University Press, 56-74.
- Sharpe, J.A. (1987), *Early Modern England: A Social History 1550-1760*. London: Edward Arnold.
- Skinner, Gillian (2000), Women's status as legal and civic subjects: 'A worse condition than slavery itself'. Teoksessa: *Women and literature in Britain 1700-1800*. ed. Vivien Jones. Cambridge, U.K., New York : Cambridge University Press.
- Smith, Hilda L. (1998), Women as sextons and electors: King's Bench and precedents for women's citizenship. Teoksessa: *Women Writers and the Early Modern British Political Tradition*, ed. Hilda L. Smith. Cambridge: Cambridge University Press, 324-342.
- Sommerville, Margaret R. (1995), *Sex and Subjection: Attitudes to Women in Early-Modern Society*. London: Arnold.
- Spellman, W. M. (1998), *European Political Thought 1600-1700*. Basingstoke : Macmillan.
- Staves, Susan (1990), *Married Women's Separate Property in England, 1660-1833*. Cambridge and London: Harvard University Press.

Sutherland, Kathryn (2000), Writings on education and conduct: arguments for female improvement. Teoksessa: *Women and literature in Britain 1700-1800*. ed. Vivien Jones. Cambridge, U.K., New York : Cambridge University Press.

Tague, Ingrid H. (2001), Love, Honor, and Obedience: Fashionable Women and the Discourse of Marriage in the Early Eighteenth Century. *The Journal of British Studies* Vol. 40, No. 1 (Jan., 2001), pp. 76-106. (JSTOR)

Todd, Barbara J. (1998), "To be some body": married women and *The Hardships of the English Laws*. Teoksessa: *Women Writers and the Early Modern British Political Tradition*, ed. Hilda L. Smith. Cambridge: Cambridge University Press, 343-361.

Vickery, Amanda (1998), *The Gentleman's Daughter: Women's Lives in Georgian England*. New Haven (Conn.): Yale University Press.

Wahrman, Dror (2004), *The Making of the Modern Self: Identity and Culture in Eighteenth-Century England*. New Haven and London: Yale University Press.

Wiesner, Merry E. (1993), *Women and Gender in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zuk, Rhoda (2004), 'Chapone, Hester (1727-1801)', *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. [<http://www.oxforddnb.com/wiew/article/5128>], 5.10.2007